

Balaton Fejlesztési Tanács

Balaton Kiemelt Térség Fejlesztési Programja

III. Kötet

STRATÉGIAI PROGRAM

2021 - 2027

Készítette a Balatoni Integrációs és Fejlesztési Ügynökség Közhasznú Nonprofit Kft.

Dombi Gábor, szociológus
Dorner Lajos, közlekedési szakértő
Egerszegi Zita, környezetmérnök, közgazdász szakmérnök
Fekete Károly, területfejlesztő geográfus
Fekete-Páris Judit, közgazdász
Kuborczik Barbara, környezetmérnök
Kulics Beatrix, kutatási asszisztens
dr. Molnár Gábor, vízépítő mérnök
Oláh Miklós, szociológus

2021. február

Tartalomjegyzék

1. BEVEZETÉS, TERVEZÉSI FOLYAMAT.....	5
2. CÉLRENDSZER BEMUTATÁSA	11
3. A PRIORITÁSOK LEÍRÁSA.....	15
1. prioritás: Víz és infrastruktúra	15
1.1. Vízgazdálkodás, vízügyi infrastruktúra-fejlesztés	16
1.2. Közműhálózati-fejlesztések	18
1.3. Településfejlesztés.....	19
2. prioritás: Természetvédelem és klímavédelem.....	22
2.1 Természetvédelem.....	24
2.2 Klímavédelem	25
2.3 Erőforrásvédelem	26
2.4 Tájvédelem	28
3. prioritás: A térségi népességmegtartó-képesség fejlesztése.....	30
3.1. Lakhatási, otthonteremtési programok	31
3.2. Oktatás, ösztöndíjak.....	32
3.3. Foglalkoztatási programok, életpályamodellek.....	33
3.4. Társadalmi felzárkóztatás	34
3.5. Közösség és közösségi terek fejlesztése, térségi identitás erősítése.....	34
4. prioritás: Gazdaságfejlesztés.....	36
4.1. Helyi, térségi tudásbázisokhoz és adottságokhoz kapcsolódó, innováció orientált üzleti infrastruktúra-fejlesztés	37
4.2. Kézműves és kreatív ipar fejlesztése	39
4.3. Vállalkozások fejlesztése	40
5. prioritás Közlekedésfejlesztés.....	43
5.1. Elérhető Balaton program további intézkedései és kiterjesztése a teljes üdülőkörzetre.....	44
5.2 Kombinált közlekedési módok, tarifaközösség, közlekedési szövetség.....	45
5.3 Lokális forgalomcsillapítási intézkedések, mikromobilitási megoldások	44
5.4 A háttértelepülések elérhetőségének javítása	44
6. prioritás Turizmusfejlesztés	47
6.1 Attrakciófejlesztés	48
6.2 Szálláshelyek és szolgáltatások fejlesztése	52

6.3 Turisztikai menedzsment rendszer és marketing fejlesztése.....	52
7. prioritás: Mezőgazdaság, helyi termékek	54
7.1 Mezőgazdaság, helyi termékek.....	56
7.2 Szőlészet-borászat fejlesztése	58
7.3 Halgazdálkodás, halfogyasztás	59
8. prioritás: Egészségfejlesztés	60
8.1 Egészségügyi szolgáltatások fejlesztése.....	61
8.2 Időskori ellátások és szolgáltatások fejlesztése	63
8.3 Rehabilitációs szakellátások és szolgáltatások fejlesztése	64
8.4 Szemléletformálás, egészséges életmód iránti elköteleződés.....	64
9. prioritás Térségi együttműködések.....	66
9.1 A térségi integráció kiterjesztése	67
9.2 Szervezetfejlesztés.....	68
9.3 Térségi fejlesztési alap.....	68
4. A CÉLRENDSZER KOHERENCIA VIZSGÁLATA.....	70
4.1. Az átfogó célok és prioritások közötti kapcsolatok bemutatása.....	70
4.2 Illeszkedés az Európai Unió által meghatározott szakpolitikai célkitűzésekhez	70
4.3. Kapcsolat az uniós társfinanszírozású operatív programokkal.....	74
5. A PROGRAMVÉGREHAJTÁS KOMMUNIKÁCIÓS ÉS PARTNERSÉGI TERVE.....	75
6. MONITORING ÉS ÉRTÉKELÉSI TERV.....	76
7. A PROGRAMMEGVALÓSÍTÁS INTÉZMÉNYRENDSZERE, FINANSZÍROZÁSI HÁTTÉR	77
8. TERVEZÉSI FOLYAMAT ÉS TÁRSADALMASÍTÁS LEÍRÁSA	80
9. TERVEZÉSKÍSÉRŐ ELJÁRÁSOK.....	84

PREAMBULUM

TERÜLETFEJLESZTÉSI TERVEZÉS A JÖVŐ BALATONJÁÉRT

A Balaton Kiemelt Térség hosszútávú természeti és társadalmi fenntarthatósága nemzeti érdek, ezáltal a térséget érintő fejlesztési beavatkozások csak a legnagyobb körültekintéssel, a jövő nemzedékek iránt viselt lelkiismereti felelősséggel tervezhetők és hajthatók végre. Tekintettel arra, hogy a Balaton ökológiai rendszere és az ahhoz kapcsolódó társadalmi működés egy érzékeny és sérülékeny térbeli egységet alkot, a XXI. század globális kihívásaira adandó regionális és lokális válaszok partnerségi alapokon történő megfogalmazása és végrehajtása nem csupán versenyképességi, hanem történelmi kérdés is.

A balatoni területfejlesztés alapvető feladata feltárni és rendszerezni a balatoni tér belső és külső erőforrásait, a fenntarthatóság sarokköveit valamint az érdektárgyalt balatoni társadalom és gazdaság szükségleteit és céljait. A területi alapú fejlesztési szemlélet valós haszna abban ragadható meg, hogy képes a társadalmi tér és a természeti tér dimenzióit szintetizálni, ezzel a fejlesztéspolitika eszközrendszere számára befogadhatóvá és kezelhetővé tenni a kiemelt térség egyedi adottságait, lehetőségeit és kockázatait egyaránt. Jelen területfejlesztési program a térség mélyreható ismerete alapján törekszik arra, hogy azonosítsa a kihívásokat és az azokra adandó fejlesztéspolitikai válaszokat, melyeket a Balaton, mint természeti-táji egység és társadalmi-gazdasági tér hosszútávú megőrzése érdekében a gyakorlatban is alkalmazni szükséges.

A 2021-2027-es időszakra készülő Balaton programmal az a célunk, hogy lefektessük a társadalmi érdekszövetségen nyugvó térségfejlesztés, végső soron pedig egy konszenzusos társadalmi egyezsége épülő balatoni élet alapjait. Mindez a helyi társadalom hosszútávú boldogulását, az ember és környezete érzékeny egyensúlyának megteremtését és nemzeti kincsünk, a Balaton jövő nemzedékek számára történő megőrzését szolgálja.

1. Bevezetés, tervezési folyamat

A Balaton Kiemelt Térség fejlesztési koncepciójának felülvizsgálatát, valamint a kapcsolódó programok újratervezését indokolja, hogy a Balaton Fejlesztési Tanács és a Kormány által 2014-ben elfogadott tervezési dokumentumok időtávja a Területfejlesztési Program (Stratégiai Program és Operatív Program) esetén az uniós programozási ciklushoz igazodva 2020-ig tartott. A 2014-2020 közötti programozási időszak zárása a koncepcionális célok felülvizsgálatát, valamint a koncepció által meghatározott fejlesztési célokat prioritásokba soroló területfejlesztési dokumentumok megújítását teszi szükségessé. A tervezési ciklusokhoz történő igazodás mellett fontos körülmény, hogy a 2014 óta eltelt időszakban számos társadalmi-gazdasági jelenség formálódott oly módon makro- és regionális szinten egyaránt, hogy a megváltozott körülmények új, átdolgozott beavatkozási logikát és fókuszokat igényelnek.

A kormány még 2009 októberében fogadta el a 218/2009. (X. 6.) Korm. rendeletet, mely a területfejlesztési koncepció, a területfejlesztési program és a területrendezési terv tartalmi követelményeit, valamint illeszkedésük, kidolgozásuk, egyeztetésük, elfogadásuk és közzétételük részletes szabályait rögzíti.

A hazai fejlesztéspolitikában, összhangban az EU által nyújtott versenyképességi felzárkóztatási célú támogatásokkal 2021-2027 között új fejlesztési időszak nyílik. Erre az időszakra országos szinten fejlesztési tervek készülnek, azonban a területi tervezés meghatározó dokumentuma továbbra is az Országgyűlés által 2014. év elején elfogadott Nemzeti Fejlesztés 2030 – Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Koncepció (OFTK). A dokumentum részletes felülvizsgálatára került sor 2018 – 2019-ben, módosításának elfogadása a későbbiekben. Mivel a koncepció külön kitér a Balaton térség fejlesztésének országos szintű fontosságára a kiemelkedő táji értékű térségek fejlesztése részeként, az OFTK és a kiemelt térségi területfejlesztési célú dokumentumok felülvizsgálatát és módosítását párhuzamosan célszerű elvégezni.

Az OFTK és az illeszkedő szakpolitikai stratégiák az Európai Unió 2020 utáni időszakra vonatkozó fejlesztési céljaival összhangban képezik a jövő fejlesztési programjainak az alapjait. Ezen rendszer részeként készíti el az EU-val kötendő Partnerségi Megállapodáshoz illeszkedve a magyar kormány az ágazati és a területi alapon szervezett operatív programjait. Az országos szintű fejlesztési tervek és az operatív programok megalapozásához, illetve a programok területi alapú megvalósítása érdekében készülhetnek a különféle térségekben területi tervek pl. megyék területére, megyei jogú városok területére, illetve a Balaton térségére¹ is, a korábbi időszak gyakorlatához illeszkedve.

Az így készülő tervek mindegyikének meg kell felelni a 218/2009. (X. 6.) Korm. rendelet által támasztott tartalmi és partnerségi követelményeknek. Így a Balaton térségében a korábbi dokumentumok időtávjának függvényében készülnek el az alábbi, részben módosított, felülvizsgált részben új térségi tervek 2020. év folyamán:

- a térség hosszú távú fejlesztési koncepciója (2014 – 2030) felülvizsgált változat.
- a térség középtávú, 2021-2027-as programozási időszakra vonatkozó stratégiai és a részletesebb operatív programja.

Az OFTK rögzíti, hogy a Balaton térség programalapú fejlesztése egységes keretben lehetséges. Ez egy területileg és ágazatilag integrált logikát alkalmazó, a speciális térségi szükségletekre reagáló beavatkozási csomag keretében valósítható meg. Ebből következően a kormányzati szervekkel együttműködve célszerű elkészíteni egy nagy részletességű dokumentumot, mely az operatív programoknak a Balaton térségében megvalósuló fejlesztési tervét és intézményi keretét foglalja össze az Integrált Területi Beruházás (ITI) mintájára. Ez a tervdokumentum Magyarországnak az

¹ Balaton Kiemelt Üdülőkörzet

Európai Bizottsággal a 2021–2027-es fejlesztési időszakra kötendő Partnerségi Megállapodása (PM) figyelembevételével készülhet el, annak elfogadását követően. A Balaton térségben tervezett fejlesztések összehangolt finanszírozására a következő tervidőszakban integrált területi programot javasolt készíteni, amely a Kormány egyedi határozata alapján „integrált kiemelt térségi beruházás” keretében valósulhatna meg.

A Stratégiai Program tartalmi elemeit a 218/2009.(X.6.) számú kormányrendelet határozza meg az alábbiak szerint (5. sz melléklet, 2.1 pont).

A stratégiai program a kiemelt térség hatályos területfejlesztési koncepciójában meghatározott célokat részletezi és a célokhoz prioritásokat rendel. Tartalmi elemei:

a) *a tervezési folyamat eljárásainak, a tervezés tárgykörének és körülményeinek leírása;*

b) *amennyiben szükséges, akkor a stratégiai programban rögzíteni kell a stratégiai program és a területfejlesztési koncepció közös helyzetelemzésének és helyzetértékelésének stratégia szintű kiegészítését, aktualizálását;*

c) *célrendszer: a jövőkép, az átfogó cél és a fejlesztési elvek alapján a specifikus, horizontális és területi célok meghatározása, viszonyrendszerének bemutatása;*

d) *a prioritások azonosítása: a prioritások leírása; célok és prioritások eredményességi kritériumainak, illetve számszerűsített mutatóinak meghatározása, a megvalósítás lehetséges szereplőinek és a közreműködők körének megjelölése; a prioritások leírásában egyértelműen azonosítani kell a kiemelt térség, azaz a tervezésért felelős szervezet saját felelősségébe tartozó beavatkozásokat, és azok esetleges külső feltételeit, valamint a kiemelt térség felelősségén kívül eső, a célok eléréséhez elvárt beavatkozásokat;*

e) *a célok és a beavatkozások (prioritások) közötti kapcsolatok beazonosítása;*

f) *a többi, a kiemelt térséget érintő fejlesztési programhoz, különösen az uniós társfinanszírozású programokhoz való viszony definiálása;*

g) *a tervezéskísérő eljárások (különösen az előzetes programértékelés és a környezeti értékelés) dokumentációja, bemutatva a tervezéskísérő eljárások tervezési folyamatra tett hatásait és a végrehajtás várható környezeti, társadalmi és gazdasági hatásait;*

h) *a programnak jeleznie kell a különböző ágazatok felé a fejlesztési igények közül az ágazati programokban megvalósítani javasolt elemeket;*

i) *a célok és prioritások eredményességi kritériumainak, illetve számszerűsített mutatóinak meghatározása;*

j) *partnerségi program készítése a végrehajtásában közreműködő szervezetek, a kedvezményezettek, a fejlesztés által érintettek és a nyilvánosság közötti munkamegosztás, együttműködés, információcsere módjainak és eszközeinek meghatározásával;*

k) *monitoring és értékelési terv készítése a stratégiai program elfogadásától az előirányzott fejlesztések eredményeinek teljesüléséig tartó időszakra;*

l) *a végrehajtás és a finanszírozás átfogó intézményi és eljárásrendi rendszerének bemutatása*

Jelen Stratégiai Program tartalmának alapját képező 2020. májusában elfogadott fejlesztési koncepció célrendszere finomodott és bővült a 2014-ben elfogadott változathoz képest. Ennek

megfelelően a 2021-2027 időszakra vonatkozó középtávú dokumentumok célrendszerében az alábbi újszerűségek, vagy jelentősebb hangsúlyok jelennek meg:

- a klímaváltozás hatásaihoz való alkalmazkodás ökológiai, társadalmi, infrastrukturális és vízügyi feltételeinek megteremtése, a tó ökológiai rendszerének védelme;
- a térség népességmegtartó-képességének növelése érdekében komplex és összehangolt helyi gazdasági programok megvalósítása, a helyi „körforgásos gazdaság” feltételeinek kialakítása, a „helyi piacok” térségi szemlélettel történő működtetése, többdimenziós gazdaságszerkezet létrehozása;
- a térség népességmegtartó-képességének növelése érdekében a humán szolgáltatások, a helyi közösségek, a térségi identitás fejlesztése, az életminőség javítása;
- az intenzív nyári turisztikai szezon ellensúlyozására a térségi tudás-gazdaság fejlesztése a térségbeli és környező tudásbázisokkal (egyetemekkel, kutatóintézetekkel) való együttműködéssel;
- pandémiás helyzetekre való felkészülés a monitoring és a foglalkoztatás eszközeivel;
- a turisztikai fejlesztések kapcsán azoknak a szolgáltatásoknak a hangsúlyozott fejlesztése, amelyek az egészség-tudatossághoz, a természetközelséghez, a mozgáshoz kapcsolódnak és lehetőség szerint a frekvencián túl, akár az év túlnyomó részében is megfelelő kínálatot nyújtanak;
- az egészség-ipar és a „silver economy” fejlesztése, az ehhez kapcsolódó fejlesztési finanszírozási eszközök kiépítése és működtetése;
- a Balaton kiemelt turisztikai térségi szerepének erősítése érdekében a szolgáltatások és rendezvények szervezésének és szabályozásának koordinációja, a helyi lakosság és a turisták együttéléséből adódó konfliktusok kezelésének egységes szemléletű megoldása és szabályozása a fenntartható turizmus és a környezetvédelem alapelveinek figyelembevételével ;
- a térség meghatározó tevékenységi köreit (pl. turizmus (szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás), közlekedés, környezetvédelem, helyi termék előállítás, értékesítés) befolyásoló szervezetrendszerre vonatkozó markánsabb megújítási szándék és a változó keresleti igényekre való rugalmas reagálási képesség javítása;
- a „Balaton Márka” bevezetése és a Balaton név használatának egységes elvek szerinti szabályozása;
- nulla emissziós régió felé történő elmozdulás, melynek fő letéteményesei az épületek fűtés és hűtés célú energia takarékosága, illetve megújuló és karbonsemleges energiaforrások alkalmazása, valamint a multimodális megközelítési módok infrastrukturális feltételeinek kiépítése (pl. hajózási és kerékpáros közlekedés ösztönzéséhez) és az elektromos közlekedés elterjesztése;
- a Balaton térség területén a táj különleges jellegének megóvása, a településkép megőrzése, mértékletes fejlesztése érdekében egységes elvek mellett kidolgozott térségi „arculati kézikönyv” elfogadása (ami hozzájárul az üdülőkörzetben meghatározott tájgazdálkodási célokkal összhangban álló építményeknek a környezetbe illő, vonzó megjelenésű kialakításához) és a helyi értékvédelem egységes elvek szerinti szabályozása, valamint az ingatlanokkal rendelkezők és a helyi lakosok motiválása kedvezmények, mentességek biztosításával;

- a térségi megközelíthetőség javítása egy térségi közlekedési szövetség létrehozatalával, valamint ennek érdekében új szabályozó eszközök bevezetése, kezdve az „igényvezérelt közösségi közlekedés” alkalmazásától, a települések határában és a közösségi közlekedéssel elérhető pontokon a P + R építési program megvalósításán át a vízi közlekedés és helyi közösségi közlekedés környezetbarát fejlesztésével;
- az oktatás, készségfejlesztés minőségének javítása a népességmegtartó képesség megerősítésére, és a hátrányos helyzetű lakosság integrációjának elősegítésére;
- intézményrendszeri fejlesztések az alulról jövő és térségi érdekű fejlesztési kezdeményezések koordinálására, a térségi érdekképviselet megerősítése.

A Stratégiai és Operatív Program kapcsolódása az OFTK-hoz és a megyei programokhoz

A Balaton Fejlesztési Tanács részéről továbbra is fenn áll az az OFTK tartalmával összhangban lévő szándék, miszerint a 2021–2027-es időszakban a Balaton térségben tervezett fejlesztések összehangolt, integrált finanszírozását szükséges biztosítani, melyet egyfajta kiemelt programként szükséges kezelni. Ennek egyik kritériuma, hogy a kormány határozatban fogadja el a Balaton térség fejlesztési programjának teljes dokumentációját, melyben meghatározásra kerül, hogy mely intézkedések valósulhatnak meg a Balaton Fejlesztési Tanács koordinációjában és mely intézkedéseknél veszik figyelembe az ágazati, illetve a megyei programok végrehajtásánál a Balaton térség fejlesztési szempontjait.

A Stratégiai Program készítésekor a területfejlesztésről és területrendezésről szóló 1996. évi XXI. törvény, valamint a Magyarország és egyes kiemelt térségeinek területrendezési tervéről szóló 2018. évi CXXXIX. törvény rendelkezései biztosították a területi tervezés és programozás jogszabályi és ezáltal területi kereteit. A fejlesztési program szükségszerűen érinti a 429/2020. (IX.14) Korm. rendelet által definiált turisztikai fejlesztési térségbe tartozó települések körét, azonban a tervezés alapegysége nem a turisztikai fejlesztési térség, hanem a területfejlesztési törvényben és a területrendezési tervben szereplő kiemelt üdülőkörzet.

Az OFTK-val kapcsolódás a fejlesztéspolitikai törekvések vonatkozásában is tetten érhető. Az országos Koncepció kimondja, hogy a térséget fejlesztéspolitikai szempontból egységként kell kezelni, a települések, megyék közötti együttműködés elengedhetetlen, az egységes tervezés és támogatáspolitikai igénye itt a legnagyobb az országban. A térség kapcsán az OFTK-ban felsorolt fejlesztéspolitikai feladatok a kiemelt térség koncepciójának céljaival, valamint jelen stratégia prioritásaival és intézkedéseivel összhangban vannak, mind az ökológiai szempontok, a környezetvédelem, a tájvédelem, a turizmusfejlesztés, az örökségvédelem, a közlekedési rendszer kapcsán megfogalmazott célok szintjén.

A Stratégiai Program tervezése során figyelembe kellett venni a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet területét érintő három megye fejlesztési dokumentumait, melyek tervezése jelen dokumentummal többé-kevésbé párhuzamosan történt. Veszprém és Zala megyék fejlesztési dokumentumainak társadalmi egyeztetése a jelen dokumentum elfogadása előtt lezárult. A Balaton Fejlesztési Tanács az általa elfogadott Koncepció valamint jelen Stratégia tartalma alapján fogalmazta meg a dokumentumok tartalmi harmóniájának biztosítását célzó észrevételeit. Ezzel párhuzamosan a megyék szintén jelezhetik észrevételeiket a kiemelt térségi Stratégiai Program kapcsán, mely észrevételek jelentős részben beépültek a dokumentumba. A Veszprém és Zala megyei programokban megfogalmazott célok és prioritások alapvetően összhangban vannak a Balaton Kiemelt Térség fejlesztési dokumentumaiban rögzítettekkel.

A Veszprém Megye Területfejlesztési Programjában rögzített prioritások valamint a Balaton Kiemelt Térség Stratégiai Programjának prioritásai kapcsolata az alábbiak szerint rögzíthető²:

A területfejlesztési programok prioritásai	VP1 Gazdaságfejlesztés a kutatás-fejlesztés-innováció erősítésével és a fenntartható munkaerőpiac biztosításával, a versenyképesség növelése	VP2 A területi potenciál erősítése a vidékies térségekben, a városok és térségeik integrált fejlesztése, fenntartható térség- és településfejlesztés	VP3 Kreatív, versenyképes tudással rendelkező modern és egészséges társadalom	VP4 A megye külső és belső kapcsolatrendszerét javító, a munkahelyek és szolgáltatások jó színvonalú elérhetőségét biztosító korszerű fenntartható mobilitás	VP5 A természeti erőforrások megóvása, a természeti környezet és a vizek védelme, a környezeti állapot javítását szolgáló közműfejlesztés, a klímaadaptációs képesség fokozása, az energiatudatosság és energiahatékonyság
BKÜ1 Víz és infrastruktúra	+	+++			+++
BKÜ2 Klímaadaptáció		+	+	+	+++
BKÜ3 Népességmegtartó-képesség	+	+	+++		
BKÜ4 Gazdaságfejlesztés	+++	+	+		
BKÜ5 Közlekedés		+		+++	+
BKÜ6 Turizmusfejlesztés	+	+++	+	+	
BKÜ7 Mezőgazdaság, helyi termékek	+	+++			+
BKÜ8 Egészségfejlesztés		+	+++		+
BKÜ9 Térségi partnerség	+		+++		

² Jelmagyarázat: +++ - erős kapcsolódás, + gyenge kapcsolódás, üres cella nincs számottevő kapcsolat

A Zala Megye Területfejlesztési Programjában rögzített prioritások valamint a Balaton Kiemelt Térség Stratégiai Programjának prioritásai kapcsolata az alábbiak szerint rögzíthető³:

A területfejlesztési programok prioritásai	ZALA1 Innovatív húzóágazatok fejlődési lehetőségeinek elősegítése	ZALA2 Versenyképesebbé váló gazdasági szerkezet megteremtése	ZALA3 Oktatási, képzési és közszolgáltatási fejlesztések	ZALA4 Integrált programok a térség munkaerő-megtartó képességének erősítésére	ZALA5 Integrált környezetvédelmi programok	ZALA6 Összehangolt települési és településközi infrastruktúra-fejlesztés
BKÜ1 Víz és infrastruktúra					+++	+++
BKÜ2 Klímaadaptáció			+		+++	+
BKÜ3 Népességmegtartó-képesség		+	+++	+++		
BKÜ4 Gazdaságfejlesztés	+++	+++				
BKÜ5 Közlekedés	+++	+++			+	+
BKÜ6 Turizmusfejlesztés	+++	+	+	+++		
BKÜ7 Mezőgazdaság, helyi termékek	+	+++		+	+	
BKÜ8 Egészségfejlesztés			+	+	+	
BKÜ9 Térségi kohézió				+	+	

Somogy megye esetében a Területfejlesztési Koncepció társadalmi egyeztetése jelen dokumentum véglegesítése idején zajlott. A vitára bocsátott anyag céljai és prioritásai eltérő súlyokkal bár, de összhangban vannak a kiemelt térségi célokkal és prioritásokkal. Tekintettel arra, hogy a megye területfejlesztési programjának egyeztetési változata nem ismert, így a koncepció tartalmának ismeretében tehető meg a területi programok közötti összevetés. A dokumentum specifikus területi egységként hivatkozik a Balaton Kiemelt Üdülőkörzetre, mely a megyén belül egyedi programozást, beavatkozásokat igényel. A koncepció kiemeli a jelen dokumentum által is képviselt térségi versenyképesség-javítás szükségességét (BKÜ Koncepció 1. és 2. átfogó cél), az attrakciókra épülő komplex turisztikai kínálaton és a turizmus szereplőinek együttműködésén alapuló turizmusfejlesztési beavatkozások szükségességét (Stratégia 6. prioritás), a térségi gazdaság diverzifikációját (Stratégia 4. prioritás). Somogy megye koncepciója megállapítja, hogy a Térség összehangolt fejlesztése érdekében szükséges a három balatoni megye szoros együttműködése a Balaton Fejlesztési Tanács tevékenysége mellett is. Az együttműködés szükségességét erősíti, hogy a Balaton Kiemelt Térség az Északnyugat-magyarországi Gazdaságfejlesztési Zóna valamint a Dél-dunántúli Gazdaságfejlesztési Zóna határán helyezkedik el. A különböző területi fejlesztési szintek között elengedhetetlen a célok harmonizációja, melynek elsődleges platformja a Balaton térségében a Balaton Fejlesztési Tanács.

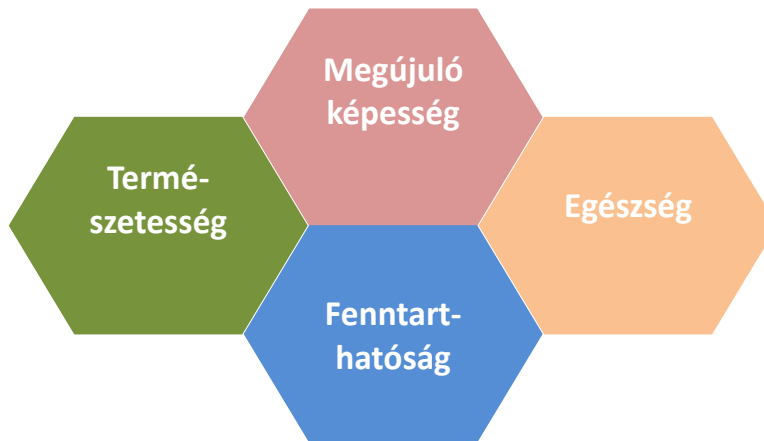
³ Jelmagyarázat: +++ - erős kapcsolódás, + gyenge kapcsolódás, üres cella nincs számottevő kapcsolat

2. Célrendszer bemutatása

Balaton kiemelt térség a jövőben:

Balaton, a természetesség és a magas életminőség egységes közép-európai mintarégiója!

A Balaton térség jövőkép az alábbi 4 pillérré épül:

Fő cél a Balaton térségének dinamizálása, fenntartható gazdasági fellendítése, a régió ökológiai rendszerének megőrzésével együtt, hogy a térségben élők és dolgozók számára egész évben biztosítható legyen egy kiemelkedő minőségű élet és munkakörnyezet.

A fő célhoz kapcsolódó átfogó célok a következők:

A Balaton térsége egyedülálló természetes környezetben, az egészséget és a fenntarthatóságot kiemelten kezelő társadalmi szemlélet eredményeként

- megbízható jövedelem-szerzést és javuló életminőséget, a környezetkímélő technológiák alkalmazásának széles körű elterjedése következtében **magas minőségű környezetet biztosítson a helyi lakosok számára,**
- vonzó működési környezetet biztosítson elsősorban **szolgáltatásokat kínáló és innovatív, magas hozzáadott értéket előállító és döntően magasan képzett munkatársakat foglalkoztató vállalkozások számára,**
- vonzó természeti és épített környezeti feltételeket és magas színvonalú szolgáltatásokat biztosítson a térséget felkeresők számára, melynek eredményeként **növekedjen a Balaton térségébe látogató turisták tartózkodási ideje, attrakciókhoz kapcsolódó költségekben és szolgáltatásvásárlásban megmutatkozó elégedettsége.**
- A változó igényekhez, természeti folyamatokhoz **rugalmasan igazodó és folyamatosan megújulásra képes szolgáltató és cselekvőképes, együttműködő intézmények és szervezetek** szolgálják a lakosokat, turistákat és vállalkozásokat.

Stratégiai célok

A térség fejlesztésének stratégiai céljait az átfogó célokhoz illeszkedve határoztuk meg. Az egyes stratégiai célok több átfogó cél elérését is támogathatják.

Innovatív Balaton!	A Balatoni gazdaság jövedelemtermelő és minőségi, egész éves foglalkoztatási képességének javítása a helyi és kapcsolódó tudásbázisokkal való együttműködés eredményeként az új termékek, szolgáltatások fejlesztése révén
Aktív és élményt adó Balaton!	A turizmusból származó bevételek növelése, illetve a kapacitások egész éves kiegyensúlyozottabb kihasználása a turisztikai termékek és szolgáltatások összehangolt fejlesztésének eredményeként
Balatoni egészség és megújulás!	A régióban élők és ide látogatók egészségi állapotának és életminőségének javítása a térség természeti forrásaira épített egészségipari szolgáltatások igénybe vétele és közvetítése által.
Balatoni terméket az asztalra!	Helyben, vidéki térségekben előállított és feldolgozott egészséges élelmiszerek termelésének, feldolgozásának és fogyasztásának az ösztönzése.
Megújuló balatoni közösségek!	A társadalom harmonikus fejlődésének záloga a dinamikusan működő gazdaság mellett a térségben, vidéki területen élő közösségek folyamatos megújulása
Természetes Balaton! Egészséges környezet, tiszta Balaton!	A táj valamint a felszíni és felszín alatti vízkészletek fenntartható módon való használata az eltérő területi adottságok figyelembe vételével, a biodiverzitás megőrzése, a környezetszennyezés mérséklése és megelőzése a környezetterhelés minimalizálása, a térség fenntartható fejlődését biztosító keretek közé szervezése, a települések építészeti színvonalának emelése, fenntartható területhasználat
Elérhető Balaton!	Környezetbarát és a változó igényekre rugalmasan reagálni képes, erőforrás hatékony közlekedési rendszer működtetése a Balaton térségében
Együttműködő Balaton!!	Közös érdek vezérelte intézményi (üzemeltetési, szabályozási, finanszírozási) együttműködés a különböző intézményi szereplők között.

Horizontális jellegű fejlesztési célok

- *Fenntartható környezet- és tájhasználat*, mely során a tervezett beruházások, (pl. ingatlan-, vonalas infrastruktúra-fejlesztések) figyelemmel vannak a természeti értékek védelmére, a táji értékek és a tájkarakter védelmére, a vízbázisok védelmére, a levegőszennyezés, a zajszennyezés és fényszennyezés csökkentésére, a hulladékok keletkezésének mérséklésére, a Balaton, mint ökoszisztéma-szolgáltató véges terhelhetőségére. A fejlesztések során figyelemmel kell lenni a térségi, illetve települési rendezési tervekre, amelyek az egyes településeken, illetve térségekben a természeti, környezeti értékek, adottságok és erőforrások figyelembe vételével befolyásolják az egyes beruházások megvalósítását.
- *Barnamezős területek hasznosítása*, illetve a használaton kívül épületek, területek (pl. felhagyott, fejleszthető területté alakítható földrészletek, üres ingatlanok) „újrahasznosítása” a zöld mezős beruházások helyett.

- *Hátrányos helyzetű társadalmi csoportok bevonása* és az esélyegyenlőség érvényesítése a fejlesztési programokban, illetve a fejlesztések hatásainak szétterítése.
- *Az egyedi diagnózis alapú fejlesztési elvek érvényesítése a különböző szintű területi beavatkozásokban*; különösen a vidékfejlesztési célú, hátrányos helyzetű társadalmi csoportokat érintő beavatkozásoknál szükséges a helyi társadalmi szükségletekre, igényekre reagáló, egyedi fejlesztési programok végrehajtása és nyomon követése.
- *Korszerű információs és kommunikációs technológiák (ICT) alkalmazása*, mely során biztosítani kell az információknak a hátrányos társadalmi csoportokhoz való eljutást.
- *Balaton térségen belüli partnerségi együttműködések ösztönzése* az érintett szakmai szervezetek, intézmények között, illetve az állami, önkormányzati és civil szervezetek közti partnerségben, a helyi, térségi tudásbázis erősítése.
- *Mindennapi élet biztonságának javítása a Balaton régióban*, amely magában foglalja a szárazföldi és vízi közlekedés biztonsági intézkedések révén a balesetek kockázatának mérséklését, illetve vagyon és személyi biztonságjavításhoz kapcsolódó intézkedéseket.
- *Eredményes kommunikáció* – a Balaton fejlesztésének, a térség működésének marketing célokat is szolgáló, folyamatos, célzott, programszerű kommunikációja, transzparencia biztosítására és a térségi identitás erősítésére.

Sajátos adottságú területek

A Balaton térségben a sajátos adottságú területek az alábbi megközelítéssel kerültek meghatározásra.

- Kiemelt turisztikai központok és vonzaskörzeteik

A kiemelt turisztikai központok, azok a települések (pl. Hévíz, Balatonfüred, Siófok, Zalakaros), ahol jelentős számú vendégéjszakát töltenek el a Balaton térségben. Ezek a városok tekinthetők az adott mikrotérség „mágnesének”, meghatározó településének, így a mikrotérségi turisztikai kínálat szervezése kiemelten fontos ezen városok kezdeményezésére, illetve együttműködésével.

A kiemelt turisztikai központok fontos szerepet töltenek be a helyi turizmus, a turisztikai desztináció szervezésében (pl. turisztikai attrakciófejlesztés, térségi kínálat összehangolása, kommunikáció, információáramlás szervezése).

- Vidéki térségek

A Balaton térsége összességében egy alacsony népsűrűségű, vidéki térségnek tekinthető, ahol jelentős tere van a vidékfejlesztési célú, így a mezőgazdasági termékek termesztésén és előállításán, illetve a vidéki kisvállalkozások megerősítésén és elsődlegesen a helyi lakosságot kiszolgáló alapszolgáltatások fejlesztésén alapuló programoknak. Ezen fejlesztési célok elsősorban a helyi közösségek által kialakított és működtetett programok révén valósulnak meg. A Leader és egyéb helyi vidékfejlesztési közösségeknek kiemelt feladatuk van a vidékfejlesztési források hatékony felhasználásában, a kisléptékű infrastruktúra-fejlesztésben, a mezőgazdaságban és helyi termék készítésében, vidéki örökség megőrzésben, illetve a falusi magánzáláshely fejlesztésekben. A vidéki térségek között számos dimenzióban eltérés azonosítható a kiemelt üdülőkörzet területén. A Balaton-felvidék prosperáló kistérségein teljesen eltérő fejlesztési szükségleteket találunk, mint a Délnyugat-balatoni háttértelepülések körében. A térség területfejlesztési programjának

kiemelt figyelmet szükséges fordítani a kiemelt üdülőkörzet hátrányosabb helyzetű, jellemzően somogyi és zalai területeinek felzárkóztatására.

A vidékies térség kategória alapvetően határozza meg a program tartalmát. Számos olyan intézkedés van, amely elsősorban a vidékies térségek fenntartható fejlődését segíti elő: pl. mezőgazdasági tevékenységek bővítése, feldolgozás ösztönzése, helyi termékek kialakítása, kerékpáros és természetjáró turizmus fejlesztése, falusi szálláshelyek fejlesztése, közösségi együttműködések ösztönzése, természetvédelmi programok megvalósítása, környezetvédelmi célokat szolgáló infrastruktúra fejlesztése, táji- és épített örökségvédelem ...stb.)

3. A PRIORITÁSOK LEÍRÁSA

1. PRIORITÁS: VÍZ ÉS INFRASTRUKTÚRA

Vízügyi, települési, parti és kommunális infrastruktúrafejlesztés

STRATÉGIAI CÉL

„Egészséges környezet, tiszta Balaton!” - A táj és a vízkészlet fenntartható módon való használata az eltérő területi adottságok figyelembe vételével, a biodiverzitás megőrzése, a környezet szennyezés mérséklése és a környezet terhelésének a térség fenntartható fejlődését biztosító keretek közé szervezése, a települések építészeti színvonalának növelése.

Specifikus célok

- A Balatonhoz és vízgyűjtőjéhez köthető vízügyi infrastruktúra fejlesztése a környezeti kockázatok mérséklése és a társadalmi költségek minimalizálása érdekében.
- A közüzemi infrastruktúra fejlesztése a magas színvonalú ellátás folyamatos biztonsága, a csatlakozások ösztönzése és a környezetterhelés minimalizálása érdekében.
- A tóparthoz való minőségi hozzáférés biztosítása a nagyközönség számára, ennek tereinek, zöldterületeinek bővítése, valamint a vízgazdálkodási intézkedésekhez való alkalmazkodás érdekében a part-rehabilitációs program végrehajtása (partvonal szabályozási terv, vízparti területek közcélú területfelhasználási terve).
- A települési környezet és a településkép javítása a népességmegtartó-képesség erősítése, a helyben lakók és a vendégek komfortérzetének maximalizálása, valamint a 21. századi kihívásoknak történő megfelelés érdekében.
- Az épített örökség értékek védelme mellett az építészeti minőség, települési arculati elemek, zöldterületek minőségének fokozott javítása, a regionális arculat kiépítésének segítése.
- Az agglomerálódó térségek sajátos területhasználati konfliktusainak eredményes kezelése, a speciálisan a BKÜ térségére vonatkozó szabályozások következetes érvényesítése az ágazati és a helyi (települési szintű) szabályozásoknál.

Eredményességi kritériumok⁴

Mutató megnevezése	Adatforrás és mérési módszertan
Egy lakosra jutó települési zöldterület (m ² /fő)	KSH- TeIR
Balaton és térsége vízgazdálkodásához, környezet és természetvédelemhez kapcsolódó projektek és támogatások	FAIR 2021 - 2027 (uniós pályázati források adatbázisa)
A Balaton vízminőségének alakulása - nitrogén, foszfor, klorofill-a koncentráció	KDTVIZIG
Közműolló	KSH-TeIR

⁴ Az eredményességi kritériumok bázis- és célértékei a későbbiekben kerülnek meghatározásra.

Beépítésre szánt területek	Corine-TeIR
Kitermelt iszap mennyisége	KDTVIZIG

A prioritás indokltsága

A Balaton Kiemelt Térség hosszútávon fenntartható társadalmi-gazdasági működése és fejlődése csak abban az esetben lehetséges, ha a régió ökológiai állapota a társadalmi igénybevétel hatására nem romlik, sőt annak javulása kell, hogy legyen minden fejlesztéspolitikai beavatkozás távlati célja. Ennek oka, hogy a térség társadalmi-gazdasági dimenzióban értelmezhető funkcióit éppen a Balaton és térsége természeti-környezeti-ökológiai rendszere biztosítja. Annak érdekében, hogy a régió egészének ökológiai egyensúlya fennmaradjon, az azt elősegítő infrastrukturális beavatkozásokat feltétlenül támogatnia kell a térségi forráshelyezéseknek. Mindemellett a térségi népességmegtartó-képesség és versenyképes turizmus alapfeltétele hogy a települési környezetben található infrastruktúra-elemek a legmagasabb szintű komfortot, szolgáltatásokat nyújtsák az azt igénybe vevőknek, mindezt környezeti, egészségügyi, biztonsági kockázatoktól mentesen és a 21. század nemzetközi kívánalmainak megfelelően.

Bár a korábbi programozási időszakokban, de különösen a 1861/2016. Kormányhatározatnak köszönhetően számos érdemi infrastrukturális fejlesztés zajlott le a Balaton térségében, azonban az infrastruktúra-elemek átfogó modernizációja, a jövő kihívásaira való alkalmassá tétele folyamatos és tervszerű beavatkozásokat kíván. A tervezett fejlesztéseknek érinteni kell a vízgazdálkodási, vízügyi infrastruktúra elemeit (az ökológiai, környezeti fenntarthatóság jegyében), a közüzemi infrastrukturális hálózatokat (az ellátásbiztonság és az ellátás minőségi színvonala jegyében) valamint a településképet (a lakosság és az idelátogatók komfortérzete, és a fenntarthatóság jegyében) és a település általános környezeti állapotát egyaránt.

Intézkedések leírása

1.1. Vízgazdálkodás, vízügyi infrastruktúra-fejlesztés

A Balatonnal kapcsolatos, következő évekre vonatkozó szükséges fejlesztési beavatkozások tekintetében kiemelt jelentőségű a Balaton új üzemeltetési rendjéhez (120 cm-re emelt szabályozási vízszint) elengedhetetlen fejlesztések végrehajtása. Mivel a Balaton vízgazdálkodási, partvédelmi létesítményeit a jelenleginél jelentősen alacsonyabb szabályozási vízszinthez tervezték, ezért a megemelt szabályozási vízszint a vizsgálatok szerint érdemi környezeti, vízügyi valamint vagyongazdálkodási kockázatokkal is jár a kétségtelen, elsősorban turisztikai és vízi közlekedési előnyök mellett. A tó biztonságos vízgazdálkodásának lehetővé tétele – ezáltal a térség versenyképességét alapjaiban meghatározó környezeti tényezők fenntartása – érdekében kiemelten szükséges kezelni a hosszú távra szóló vízügyi infrastruktúra fejlesztéseket a balatoni fejlesztési program végrehajtása során.

A vízügyi infrastruktúra-fejlesztési beavatkozások tekintetében elsődleges fontosságú a mélyfekvésű területek feltöltése, a partfalbiztosítások rendezése, a vízminőségvédelem fejlesztése. Ennek keretében a tervezett tevékenységek között megjelenik a területvásárlással nem járó part menti területek feltöltése, ezek korszerű mérnökbológiai és innovatív átalakítása (15 veszélyeztetett településen), a partvédművek állapotfelvétele, a mögöttes területek vízrendezése, a partvonal-szabályozási tervekhez kapcsolódó ingatlanilylvántartási feladatok elvégzése. Szintén a vízügyi beavatkozásokat segítené a vízminőségvédelmi telephelyek fejlesztése, az engedély nélküli feltöltések megszüntetése, valamint a nádasterképezéshez kapcsolódó tervek felülvizsgálata. A nádasok védelme, ökológiai jelentőségükből adódóan alapvető kiemelt feladat.

Szintén az új üzemrendhez kötődik, valamint a tó ökológiai rendszerének, állapotának fenntarthatóságát is szolgálja a mederkotrásokkal kapcsolatos feladatellátás. A Balaton részletes

iszaptérképének elkészítését követően mederanyag vándorlási modell és kotrási terv készítenőd, melyet követően kezdődhetne meg a programszerű, átfogó, tervezett kotrási munka a tómederben. Mindehhez azonban a zagyterek fejlesztésére, rekultivációjára is szükség van, amellett hogy szakmailag indokolt lehet egy szolgálati kikötő létesítése is. A kikötő létesítésén túl a fenntartó géppark is fejlesztésre szorul: nagygéphajó, kisgéphajó(k), szolgálati tanyahajó és üzemanyagszállító hajó beszerzése illetve felújítása lenne időszerű a kotrási, kitűzési és egyéb fenntartási, kárelhárítási feladatok ellátására. A fent részletezett beavatkozások csak abban az esetben hajthatók végre, ha azok a tó biodiverzitását, ökológiai rendszerét nem veszélyeztetik, ökológiai hasznuk bizonyított. Szükséges mindemellett, hogy a kotrási program térjen ki a kitermelt mederiszap ártalmatlanítására valamint hasznosíthatóságára, valamint K+F eszközökkel új, innovatív felhasználási lehetőségek is feltárára kerüljenek a deponálás mellett.

Az egységes és integrált, tudásmegosztáson alapuló vízügyi, vízminőségi, ökológiai monitoring tevékenység a Balaton fenntarthatóságának egyik alappillére kell hogy legyen a jövőben. A megemelt vízzinttel, és különféle más behatásokkal együtt járó fizikai, kémiai és ökológiai változások szakszerű monitorozására, a befolyó vizek minőségének és összetételének ellenőrzésére, a nádasok kiterjedésének vizsgálatára éppen a fenntarthatóság és a rugalmas válaszreakciók megtételének lehetősége miatt van szükség. A folyamatos ökológiai és vízügyi monitoringon túl a klímaváltozás hatásaihoz való alkalmazkodás érdekében a Balaton hosszútávú környezeti, vízügyi fenntarthatóságának vizsgálatára is szükséges forrásokat biztosítani a kutatók számára. Ilyen munka lehet a jövőben a Balaton külső forrásból történő vízpótlásának részletes vizsgálata. A vízügyi monitoringban érintett intézmények együttműködésén alapuló hatékony, gyors és pontos adatokat előállító vizsgálati rendszer megalkotásához új állomások létesítésére, meglévők korszerűsítésére, távmérőállomások kialakítására, új eszközök beszerzésére van szükség. A mérések transzparenciáját az érdeklődők számára történő internetes hozzáférés biztosíthatja. A vízügyi monitoring tevékenység fejlesztése során figyelembe kell venni az érintett vízügyi igazgatóságok mellett a Tihanyban működő Balatoni Limnológiai Intézet javaslatait és kutatási tevékenységét is.

A következő időszakra vonatkozó feladatként jelenik meg a Balaton levezetőrendszerének korszerűsítését célzó korábban megkezdett projekt 3. üteme. Az alapvetően a Sió fejlesztését célzó beavatkozás a levezető kapacitás növekedését, az árvízi veszélyeztetettség csökkentését eredményezné mederszabályozás és mőtárgyépítés segítségével.

A Balaton-menti kisvízfolyások köre több fejlesztési igény kapcsán érintett a térségben. Egyrészt a Balatonba torkolló patakok védképességének további fejlesztése indokolt a következő programozási ciklusban az árvízi biztonság javítása érdekében. Emellett az erozióval érintett területeken lévő kisvízfolyások feliszapolódásának elkerülése érdekében szükséges egyes erozióvédelmi fejlesztések megvalósítása, amelyeknek együtt kell járnia olyan „szoft”, szemléletformáló elemekkel is, mint a gazdálkodók ösztönzése a helyes mezőgazdasági művelésre. A kisvízfolyások belterületi szakaszainak fejlesztése kapcsán olyan természetvédelmi aspektusú megközelítések alkalmazása is javasolt, melyek a kisvízfolyás létét értékelve rekreációs, oktatási, szemléletformálási célokat is figyelembe vevő patakrendezési módszertant hajtának végre.

A Balaton-parti településeken különösen, de számos háttértelepülésen is kiemelt fejlesztési igényként jelenik meg a belterületi vízrendezéssel kapcsolatos beavatkozások köre. A parti településeken a Balaton megemelt, 120 cm-es szabályozási szintjével is összefüggésben gyakori probléma, hogy a lezúduló csapadékvíz-mennyiséget a belterületi hálózatok nem tudják befogadni – sok esetben a Balaton visszaduzzasztó hatása miatt. Emiatt szükséges a hálózatok újratervezése, átépítése, a változó szabályozási környezethez és csapadékviszonyokhoz történő műszaki adaptációja. Kiemelt jelentőségű figyelembe venni a jövőbeni projektek tervezése során a

csapadékvíz-megtartás fontosságát. Az ilyen jellegű beavatkozásokat mind települési, önkormányzati szinteken mind pedig lakossági projektek keretében szorgalmazni szükséges. ,

A belterületi vízvezetés kapcsán megemlítendő, hogy a háttértelepüléseken jellemzően a hirtelen lezúduló nagy mennyiségű csapadék és a domborzati viszonyok együttes hatása okozhat haváriahelyzeteket. Környezet- vagyon- és életvédelmi szempontból is indokolt a települési csapadékvíz levezető és tározórendszerek korszerűsítése, folyamatos karbantartása – melyhez állami szerepvállalás szükséges. Somogy, Veszprém és Zala megyei településeken egyaránt fordultak elő villámárvizek az elmúlt években. Súlyos károkat okozva, emberéletet is követelve. Sürgető feladat az egyes árvízveszélyes patakok, patakmedrek kotrása, akadálymentesítése, tisztítása, záportározók kialakítása, átereszek, gátak kialakítása, rekonstrukciója, beszivárogtató felületek létesítése. A települések külterületén elsősorban a szőlőhegyek és az intenzív művelés alatt álló mezőgazdasági területek csapadékvíz-elvezetése igényel fejlesztést.

1.2. Közüemi infrastruktúra-fejlesztés

A Balaton Kiemelt Üdülőkörzet kommunális infrastruktúra elemeire, azok szolgáltatás-ellátására szezonálisan jelentős többletterhelés hárul. A magas színvonalú életminőséget biztosító, népességét megtartó, vonzó turisztikai térség-imázst súlyosan ronthatja egy-egy a közműhálózatban bekövetkező jelentősebb mérvű meghibásodás, melynek kockázata az elöregedett hálózati elemek miatt egyre nagyobb. A kommunális infrastruktúra hálózatok fejlesztésére elsősorban az ellátás hosszútávú, folyamatos és magas színvonalú, kockázatmentes biztosítása érdekében van szükség a Balaton Kiemelt Üdülőkörzetben.

A térségi fejlesztési szükségletek alapján jelentős beavatkozási igény mutatkozik az ivóvízhálózat fejlesztésére. Ugyan ez a jelenség nem tekinthető térségspecifikusnak hiszen az ország számos más pontján is fennáll a víziközmű rendszerek elöregedésével kapcsolatos problémahalmaz, azonban éppen az üdülőkörzeti jelleg, az időszakos forgalom- és terhelésnövekedés miatt sürgető a rekonstrukciós, karbantartási vagy rendszermegújítási beavatkozások megtétele. A következő időszakban felszíni vízművek (Siófok, Balatonalmádi, Balatonfűzfő, Fonyód, Balatonkenese, Balatonfüred) rekonstrukciója tervezett, valamint a Kelet-balatoni térségben az ellátásbiztonság növelését célzó hálózatfejlesztésekre, vízbázisváltásra van szükség egy több szakaszra osztható projekt keretében. A Nyugat-Balatonnál a regionális víziközmű távvezeték rekonstrukciója illetve a vezetékek alternatív nyomvonalának meghatározása jelentkezik feladatként.

Az elmúlt programozási ciklusokban jelentős számban és nagymértékű forráskihelyezéssel történtek szennyvízcsatorna-hálózati fejlesztések a Balaton Kiemelt Üdülőkörzetben. A közcsatorna hálózati bővítéseken túl számos településen egyedi szennyvízkezelési megoldások kihelyezésére került sor. Ugyanakkor az érzékeny vízbázisú területnek számító kiemelt térségben további hálózati fejlesztésekre, bővítésre van szükség a balatonlellei, a karádi és a sávolyi agglomerációban. A Balaton tisztított szennyvízbefogadóként is üzemel jelenleg, ennek folyamatos monitorozása szükséges. A szennyvízcsatorna-hálózatban és tisztítóművekben végrehajtandó fejlesztési, főként adaptációs beavatkozásokat különösen a parti településeken indokolja a Balaton szabályozási vízszintjének növelése is, emellett pedig az egyenlőtlen csapadékeloszlás. A csatornarendszerbe a rövid idő alatt lehulló nagymennyiségű csapadék révén bekerülő vizek – főleg a nyári csúcsideszakban – kimerítik egyes befogadók, tisztítóművek kapacitásait, így a bekerülő vizek tisztítására nem vagy csak részben kerül sor. Az ilyen események előfordulási gyakoriságát a jövőben szükséges lecsökkenteni. Az ivóvízhálózat és szennyvízhálózat fejlesztése a népességmegtartó-képesség szempontjából is értelmezhető: piacképes új építési telkek kialakításához ezen infrastruktúrák megléte szükséges, és az önkormányzatoknak sok esetben nincs elegendő saját forrásuk ezeket kiépíteni. Építési telkek kialakításához kapcsolódó közműfejlesztéseket külön programmal is javasoljuk támogatni. Ahol a

nagy hálózatokra való csatlakozás nem lehetséges, ott korszerű egyedi szennyvízkezelési megoldások támogatását javasoljuk lehetővé tenni.

A távközlési infrastruktúra tekintetében jelentős fejlődésen ment keresztül a Balaton térsége. Főként a parti településeken, városokban jó minőségben és kellő sávszélességben áll rendelkezésre az internetszolgáltatás. Megjelentek már, de tovább bővítendő a településeken az internet alapú elektronikus szolgáltatások, erősítendő a 4G de főként 5G alapú technológiák használata, a „smartchain”, „blockchain” szolgáltatások működtetése és terjesztése. A települési szolgáltatásokon (pl. közlekedés, turisztikai marketing) túl a smart eszközök és technológiák használatát indokolt térségi szintre emelni üdülőkörzeti szinten integrált projektek keretében (pl. közösségi közlekedés, parkolás, programajánlatok).

Azonban nem csak a legmodernebb technológiák fejlesztésére van szükség, hanem a digitális felzárkóztatásra is. A parttól távolabbi települések számos esetben küzdenek a nem megfelelő szintű internet-ellátottsággal. Vannak olyan hátrányos helyzetű települések az üdülőkörzet periferiáján, ahol csak a faluházban érhető el érdemi internet-szolgáltatás. Ez az állapot megszüntetendő, többek között azért, mert a digitális eszközöket egyre nagyobb arányban használó tanulók versenyhátránya felerősödik városban élő társaikkal szemben, emellett a távmunka infrastrukturális feltételei is hiányoznak, ami a népességmegtartásra, települési vonzerőre van negatív hatással. Az elkövetkező években a szélessávú internethálózatok bővítésével el kell érni minden balatoni település lehetőleg minden háztartását, biztosítva a világhálóra történő kapcsolódás közvetlen lehetőségét. A távközlési infrastruktúra fejlesztése kapcsán elvárás, hogy a létesítményeknek maradéktalanul illeszkedni kell a tájvédelmi követelményekhez, a táj- és településképvédelmi elvárásokhoz, valamint meg kell felelni a vonatkozó egészségügyi előírásoknak.

Jellemzően az önkormányzatok részéről felmerülő fejlesztési szükséglet a települési közvilágítás korszerűsítése. Bár a korábbi időszakokban számos településen megújult a közvilágítási rendszer, azonban az igényfelmérések szerint további fejlesztésekre van szükség. Az energiatakarékos, vagy megújuló energiát hasznosító rendszerek kiépítésének igénye mind parti, mind háttértelepüléseken megjelenik, közlekedés- és közbiztonsági fókusszal. A fejlesztések kapcsán az innovatív projektek támogatása élvezhet prioritást (pl. mozgásérzékelők, fényerőszabályozók telepítése, energiahatékonysági fejlesztések). Speciális, a balatoni tájképre potenciálisan jelentős hatással bíró beavatkozás lehet e téren elsősorban a parti települések érintettségével a közvilágítási légkábelek földkábelre történő cseréje.

1.3. Településfejlesztés

A régió előtt álló klímaváltozáshoz köthető kihívások a településfejlesztési beavatkozásokat is meghatározzák. Az elmúlt időszak fejlesztési programjai, projektjei tekintetében is észlelhető volt, valamint a jövőben egyaránt várható, hogy felértékelődik a települési zöldterületek szerepe. A települési zöldterületek azon túl, hogy sok esetben vonzerő-értékkel is rendelkező településen belüli rekreációs területek, a települési levegőminőség és biodiverzitás tekintetében, valamint a zaj- és rezgésvédelem vonatkozásában és a hőhullámok elleni védekezésben is fontos szerepet játszanak. Ezért megőrzésük, programszerű fejlesztésük elengedhetetlen – amely igény a települések részéről is megjelenik. Erre az igényre volt válasz a TOP keretében kiírt „zöld város” fejlesztési pályázat, melynek folytatása a következőkben is indokolt. Ugyanakkor nem csak a városi zöldterületek, hanem a kisebb települések zöldterületeinek komplex megújítása is fontos feladata a következő időszaknak. Elsősorban olyan zöldterületi fejlesztéseket javasolt a térségben településtípustól függetlenül támogatni, melyek a települési szövetbe illeszkedő zöldterület megújítása mellett közösségfejlesztő hatással is bírnak, valamilyen szolgáltatást, közösségi teret integrálnak a zöldterületi jelleg szigorú megővésével. Kisléptékű fejlesztésekként szükséges támogatni a közterületek zöldítését a

biológiailag aktív zöldfelületek növelését, új növények telepítését, az elöregedett városi növényzet cseréjét.

A településfejlesztés fontos eleme a barnamezős és rozsdaovezeti területek rehabilitációja, revitalizációja, mely elősegítheti azt a kívánt célt, hogy a települési belterületek ne növekedjenek indokolatlanul, viszont az alulhasznosított területek új funkciót kapjanak. Nem támogatottak ugyanakkor a zöldmezős beruházások a térségben. A tájegységi és a települési arculati elemek folyamatos fejlesztése, előtérbe helyezése, valamint a tájegységekre jellemző építészeti kialakításban megvalósuló, példaértékű épületek építésének ösztönzése, építészeti és kreatív programok támogatása, népszerűsítése (Hello Wood, Év Balatoni Háza, gyermekrajz és fotó pályázatok stb.) is fontos a települési arculat programszerű javítása érdekében.

A térség városai esetében jelenik meg igényként a történeti városközpontok revitalizációjának, fejlesztésének igénye. Az esztétikai és kultúrtörténeti értékekkel rendelkező településközpontok fejlesztése kapcsán fontos, hogy ne csupán infrastrukturális fejlesztések, illetve fizikai rekonstrukció történjen egy-egy projektben, hanem komplex jelleggel, lehetőség szerint új közösségi, rekreációs, kulturális vagy szolgáltatási funkciók telepítése is megvalósuljon, a helyi identitás, közösségi élet, vagy pedig a helyi gazdaság dinamizálása érdekében. Szintén kiemelt jelentőségű, hogy a városközpontok klímaadaptációs képességét növeljük (pl. viharkárokkal szemben védekezés). Települések, településrészek komplex, az épített környezet értékeit megőrző, bemutató megújítása ugyanakkor nem csak a városokban fontos, hanem községekben is (főként a jelentős építészeti karakterrel bíró községekben), a település vonzerejének, népességmegtartó-képességének növelése érdekében.

A térségben feltárt fejlesztési igények alapján elsősorban községekben, kisebb településeken jelentkezik szükségletként a településközpontok kialakításának és megújításának igénye. A helyben lakók, üdültulajdonosok identitását is erősítő beavatkozásokat támogatni szükséges, azonban érdemes olyan komplex projekteket végrehajtani, amelyekben a központ kialakítása együtt jár közösségi, igazgatási, kulturális funkciók megjelenítésével, illetve segíti a település zöldítését, a biológiailag aktív zöldfelületek növelését. A közösségi terek fejlesztése tekintetében önállóan is indokoltnak tartjuk különösen a játszóterek, nem versenysport célú sportparkok, és kisebb rendezvények befogadására alkalmas, a településképhez illeszkedő rendezvényterek kialakításának támogatását.

A térségi település- és városfejlesztési beavatkozások fenntartható jellegét, az építészeti minőség javítását, a régiós építészeti arculat erősítését és kifejeződését, az épített örökség védelmét egyaránt szolgálná a törvényben definiált balatoni főépítészeti státusz működtetése.

Hagyományosan nagy az igény az önkormányzatok részéről a belterületi úthálózat fejlesztésére. A BKÜ területén ennek szükségességét alátámasztja a térség turisztikai fókusza, egyrészt az úthálózat megnövekedett igénybevétele, másrészt a lakosság és a vendégek komfortérzetének megfelelő szintű biztosítása miatt. A turisztikailag frekventált településeken tehát a vendégek igényeinek kielégítése szempontjából versenyképességi alap is, hogy a települési infrastruktúra állapota milyen. A turisztikailag nem frekventált településeken viszont a népességmegtartó-képességre, a helyben lakó népesség komfortérzetének javítására, valamint a helyi gazdaságfejlesztésre is hatással lehet a jó minőségű, felújított úthálózat. Az elmúlt években számos ilyen típusú, belterületi útfejlesztés történt meg a térségben, azonban a beérkezett projektjavaslatok még mindig igazolják, hogy e területen folytonos a beavatkozási igény. A településfejlesztési beavatkozások kapcsán az akadálymentesség, az egyenlő hozzáférés lehetőségeinek szempontrendszerre horizontális elvként kell hogy érvényesüljön.

Prioritás megvalósításában résztvevő szereplők, lehetséges kedvezményezettek köre:

Országos Vízügyi Főigazgatóság, Vízügyi igazgatóságok, ÖK Balatoni Limnológiai Intézet, Dunántúli Regionális Vízmű, önkormányzatok, megyei kormányhivatalok, távközlési vállalkozások.

2. PRIORITÁS: TERMÉSZETVÉDELEM ÉS KLÍMAVÉDELEM

Klímavédelem, természet-, tájkép- és biodiverzitás-védelem

STRATÉGIAI CÉL

„Természetes Balaton!” - A táj valamint a felszíni és felszín alatti vízkészletek fenntartható módon való használata az eltérő területi adottságok figyelembe vételével, a biodiverzitás megőrzése, a környezetszennyezés mérséklése és megelőzése a környezetterhelés minimalizálása, a térség fenntartható fejlődését biztosító keretek közé szervezése, a települések építészeti színvonalának emelése, fenntartható területhasználat

Specifikus célok

- Természeti környezet, védett természeti területek, táji értékek megőrzése.
- A Balaton Kiemelt Térségi Klímastratégia megvalósításának elősegítése.
- A klímaváltozás mérséklése, az üvegházhatású gázok kibocsátásának csökkentése, a túlfogyasztáshoz, életmódhoz, energiahasználathoz kapcsolódó, a közlekedési eredetű kibocsátások visszafogása.
- A természetes és települési zöld területek hatékony védelme, CO₂ nyelő potenciáljának és területének növelése. Erdősültség növelése, nádasok, lápok és berekterületek rekonstrukciója, fasorok védelme.
- A klímaváltozás hatásaihoz való alkalmazkodás ökológiai, társadalmi, infrastrukturális és vízügyi feltételeinek megteremtése, a tó ökológiai rendszerének védelme.
- A térség rezilienciájának növelése mind a klímaváltozáshoz, mind a társadalmi, gazdasági környezet változásainak hatékony lekötése céljából.
- A biológiai sokféleség védelme.
- Tájképvédelem.
- Hulladékgazdálkodási rendszer tovább fejlesztése – a körforgásos gazdaság elősegítése érdekében.
- Megújuló energiák alkalmazásának támogatása – fenntartható energiagazdálkodás megvalósítása, energiaközösségek létrehozásának ösztönzése.

Eredményességi kritériumok

Mutató megnevezése	Adatforrás és mérési módszertan
Baltoni klímaindex	Kidolgozás alatt
Szálló por koncentrációja	Országos Meteorológiai Szolgálat
Biodiverzitás, természeti rendszerek fenntartásával kapcsolatos pályázati	FAIR, pályázati adatbázis

aktivitás és eredményesség	
Vízpart rehabilitációval kapcsolatos pályázati aktivitás és eredményesség	FAIR, pályázati adatbázis
A Balaton és térsége vízgazdálkodásához kapcsolódó pályázati aktivitás és eredményesség	FAIR, pályázati adatbázis
Energiahatékonyság fejlesztése, megújuló energia használat kapcsán jelentkező pályázati aktivitás és eredményesség	FAIR, pályázati adatbázis
Parlagfűvel szennyezett területek	NÉBIH
Helyi jelentőségű védett területek száma	KSH-TeIR
Nádasok kiterjedése	Corine - TeIR
Inváziós fajok száma	BFNPI
Erdőterületek kiterjedése	Országos Erdőállomány Adattár

Az éghajlatváltozás mérsékléséhez és az adaptációhoz kapcsolódó monitoring jelenleg alkalmazott indikátorai nem mérhető/pontosak, illetve nem mutatnak valós képet a társadalomban, a gazdaságban és a turizmusban elért változásokról. A kibocsátásokhoz helyi lakosok, turisták, helyi és nem helyi vállalkozások egyaránt hozzájárulnak, eltérő attitűddel, eszközökkel és nagyságban. A természet és társadalom viszonyát – mely a régió egyik központi kihívása - nem lehet az általánosan használt mérőszámokkal mérni. Szükséges egy balatoni mitigációs, illetve adaptációs klímaindex kidolgozása, amely figyelembe veszi, hogy a klímaváltozáshoz a régió társadalmának különböző tagjai különbözőképpen, eltérő mértékben és intenzitással járulnak hozzá. Ez segítséget nyújt abban, hogy a régió sajátosságait pontosabban meghatározva a felülvizsgálatok során valós képet kapjunk arról, hogy a klímastratégia megvalósítása milyen ütemben halad.

A prioritás indokltsága

A hazai klímapolitikai tervezés az országos jellemzők figyelembevételével készült el, azonban a hatások földrajzi térségenként mások és mások, az országon belül is eltérő kiterjedésű és érintettségű területek vannak. A klímaváltozáshoz történő alkalmazkodás a kulcsa a Balaton, mint ökológiai rendszer és mint gazdasági potenciál megóvásának. Ezt szem előtt tartva kell a tó ökoszisztémáját óvni, hiszen a társadalom, az infrastruktúra és a gazdaság is a Balaton élő rendszerére támaszkodik. Ez egyúttal azt is jelenti, hogy a Balatont nem, mint jól körülhatárolható tavat, hanem mint komplex rendszert, a közvetlen parti, és a közvetett (vízgyűjtő) területét is figyelembe véve kell vizsgálni.

A Balaton Kiemelt Térség klímastratégiájának jövőképe:

„A Balaton Régió egy olyan erős és szolidáris térség, amely képes együttműködő közösséggé válni, vállalja a felelősségét a klímaváltozásban betöltött szerepéért, hatékonyan képes a természeti környezetét és társadalmát óvni, magabiztosan áll ki a fenntartható fejlődés értékei mellett és mond nemet a túlfogyasztás környezetet romboló útjára.”

A tó és környezetének állapota, az ökoszisztéma egészsége meghatározza eltartóképességét. Elsődlegesen a természeti környezet és az ember viszonyát kell egyensúlyba – fenntartható fejlődési pályára – állítani.

Az elérendő cél, hogy a lakosság és a vendégek igényeinek kiszolgálása lehetőleg biodiverzitás veszteség, környezetkárosítás nélkül, klímaváltozás növelés nélkül történjen oly módon, hogy ne használja túl az ökoszisztéma szolgáltatásokat.

Van egy felső határ, amit ha átlép a turizmus – akár turisták száma, akár természeti rendszerek használata terén – már meg kell állítani, illetve nem növelhető tovább a turizmusipar.

Intézkedések leírása

2.1 Természetvédelem

Cél a természeti és táji környezet megőrzése, a biodiverzitás fokozása, hogy megmaradjon az itt nyaralók és itt élők számára a vonzó természetes környezet. Az alábbi beavatkozások támogatása javasolt (a Balaton-felvidéki Nemzeti Park Igazgatóság Fejlesztési Terve alapján):

Vízi és vizes élőhelyek helyreállítása, megőrzése és fejlesztése, nádasok megőrzése, védelme

A vízkormányzás alapelveinek, és a táji léptékben ható vízrendszerek újragondolása, -élesztése. Cél a védett és/vagy Natura 2000 területeken a gyors vízvezetést szolgáló rendszerek átalakítása, úgy hogy a domb- és hegyvidéki körülmények között a csapadék és befolyó vizeket minél hosszabb, ideig lehessen megtartani a hajdani vízmedrek és mocsarak felhasználásával. Cél a mesterséges létesítmények átalakítása és felhasználása új élőhelyek kialakítása érdekében a VKI-nak is megfelelő módon. Emellett cél a Kis- Balaton, mint önálló tájegység természeti és környezeti értékeinek védelme.

Gyepes élőhelyek helyreállítása, megőrzése és fejlesztése

A természetvédelmi szempontból értékes gyepterületek minél nagyobb területen történő megőrzése, és ahol lehetséges ott a korábbi értékes gyepterületek rekonstrukciója, állapotának javítása a cél. A természetvédelmi kezeléseknél és természetközeli használatoknak biztosítaniuk kell a Natura 2000 jelölő gyeptársulások és a közösségi jelentőségű fajok megőrzését, az inváziós fajok visszaszorítását. Cél hogy e területeken térben és időben olyan mozaikos, természetközeli használati formák valósuljanak meg, melyek a használók gazdasági megélhetését és a természeti értékek fennmaradását is biztosítják.

Erdei élőhelyek helyreállítása, megőrzése és fejlesztése

A BKÜ területének túlnyomó részén az erdők elsődleges szerepe nem a faanyagtermelés, hanem az erdők további, elsősorban a természeti és tájképi értékeken, regionális klimatikus hatáson alapuló rekreációs értéke, vonzereje. Az extenzív, természetes folyamatokra alapozó, elsősorban a folyamatos erdőborítást, az őshonos fajokból álló erdők tér- és fajszerkezetének természetesebbé tételét célzó erdőgazdálkodás biztosíthatja az értékes erdei élőhelyek, fajok fennmaradását.

A földtudományi természeti értékek, illetve a táji, és a kultúrtörténeti értékek, valamint a hozzájuk kötődő élővilág megőrzése

Biztosítani kell a földtudományi vonatkozású természeti emlékek, illetve egyéb ex lege védett természeti emlékek megőrzését; ebben külön kiemelő cél a Bakony–Balaton UNESCO Globális Geopark területén a megőrzés és a fejlesztés.

Folytatni kell az egyedi táj- és kultúrtörténeti érték nyilvántartás / tájérték leltár felvételét. A tájvédelmi ismeretátadás hatékonyságának növelése is fontos lenne (pl. tájérték-tanösvény hálózat létrehozása).

A védett területek hatékony kezeléséhez szükséges természetvédelmi igazgatás, területi jelenlét és természetvédelmi őrzés feltételeinek, valamint a természetvédelmi célú kutatás és az adatgyűjtés feltételeinek megteremtése

Unikális, védett, veszélyeztetett, közösségi jelentőségű illetve Natura 2000 jelölő fajok védelme, valamint az őshonos hazai háziállatfajták génmegőrzése.

Idegennyomonos inváziós fajok állományának visszaszorítása, betelepülésük megakadályozása.

2.2 Klímavédelem

Az éghajlatváltozásra adott legjobb válasz, hogy fokozzuk az ökológiai megoldások alkalmazását minden területen. Ezt vezérelvként szem előtt tartva a Balaton Térségi Klímastratégia 2020-2030 meghatározza a klímavédelem céljait és feladatait a régióban. A feladatok kibocsátás csökkentés, alkalmazkodás és szemléletformálás köré szerveződnek.

Az alábbi stratégiai célok kerültek meghatározásra:

Mitigáció

- Az üvegházhatású gázok kibocsátásának csökkentése.
- Energiahatékonyság és energiatakarékosság növelése, megújuló energiaforrások használatának növelése.
- Természetes és települési zöld területek hatékony védelme, CO₂ nyelő potenciáljának és területének növelése. Erdősültség növelése, nádasok, lápok és berekterületek rekonstrukciója.
- A turizmus ÜHG kibocsátásának csökkentése.

Adaptáció

- Élő és élettelen természeti értékek, állapotának javítása, fenntartása a változó éghajlati feltételek között.
- Klímaváltozás által veszélyeztetett egyedi természeti értékek állapotának javítása, megőrzése, a változó éghajlati feltételek mellett.
- Épített környezet és műemlékek megóvása, sérülékenységének csökkentés.
- Klímaváltozás emberi egészséget veszélyeztető hatásainak mérséklése.
- A települések megváltozó éghajlati feltételekkel szembeni ellenálló képességének fokozása.
- A klímaváltozás hatására növekvő időjárási extrémítások következtében kialakuló viharok, villámárvizek hatásainak csökkentése.
- A Balaton klímaváltozás miatt megváltozó vízmérlegének hosszú távú hatásai enyhítése.
- Turizmus klímaváltozáshoz való alkalmazkodásának elősegítése.
- A mezőgazdaság, borászat megváltozó éghajlati feltételekhez igazításának elősegítése.
- A társadalom alkalmazkodóképességének javítása.
- Kutatások, innovációk támogatása.
- A turizmus alkalmazkodásának elősegítése

Klímatudatosság és szemléletformálás

- Éghajlati tudástranszfer megteremtése minden szinten, alkalmazkodás és kibocsátás csökkentés eszközeinek elérhetővé tétele.
- Klímatudatosság növelése, egyéni felelősség felismerésének elősegítése, fogyasztási magatartás átalakítása, fenntartható értékrend kialakítása.
- Természethez közelebbi, egészségesebb társadalom kialakítása.
- A kis településeken élők önellátásra való törekvéseinek támogatása. A nagyvárosokból kitelepülő - jellemzően nagyobb környezettudatossággal rendelkező - újrakezdők támogatása.
- Fenntartható közlekedési módok népszerűségének növelése.
- Közösségek kialakulásának segítése, alulról jövő klímatudatos kezdeményezések támogatása.
- Klímatudatos szemléletformálás, a változáshoz való alkalmazkodás lehetőségeinek megismertetése a lakossággal, turistákkal, gazdálkodókkal, helyi önkormányzatokkal.
- A korábbinál intenzívebb kapcsolat a modern nemzetközi kutatás és az általános iskolai szemléletformálás között, annak érdekében, hogy a közérthetővé tett eredmények beépülhessenek a tananyagba.

A stratégiai célok mentén az alábbi intézkedések jelölik ki az elvégzendő feladatokat:

Kibocsátáscsökkentés

- ÜHG nyelő területek (erdő, települési zöldfelület, nádasok, lápok, berekterületek, stb.) hatékony védelme, potenciáljának megóvása, területének növelése
- ÜHG kibocsátás csökkentése a fogyasztási mintázatok megváltoztatásával
- ÜHG kibocsátás csökkentése a közlekedési szektorban
- Épületek ÜHG kibocsátásának csökkentése
- Megújuló energiák használatának támogatása

Alkalmazkodás

- Balaton Klíma Akadémia Létrehozása
- Klímaadaptáció elősegítése infrastrukturális fejlesztéseken keresztül
- Klímaadaptáció elősegítése innovatív technológiák alkalmazásával
- Klímaadaptációhoz szükséges pénzügyi eszközök fejlesztése

Klímaváltozással összefüggő közbiztonsági vonatkozású fejlesztések kapcsán az alábbi szakértői javaslatok születtek:

- A meteorológia vonatkozó módszertanának fejlesztése a hazai tapasztalatok és a nemzetközi trendeknek megfelelően.
- A mérési helyek megvédése a beépítésektől, ezáltal a létfontosságú meteorológiai információk biztosítása. Azokon a pozíciókon, ahol ez nem lehetséges, új, vagy duplikált/redundáns mérőhelyek kialakítása.
- Az operatív számítási kapacitás bővítése nagy teljesítményű számítógép beszerzésével és a hozzá integrált szoftver felületek, alkalmazások kialakításával.
- Lakossági és szolgáltatói környezet részére felkészítő programok kidolgozása, azok végrehajtása, valamint a készségek és képességek ellenőrzése – az OMSZ és a katasztrófavédelem közös projektjeként.

2.3 Erőforrásvédelem

Erőforrásokként leggyakrabban az energiaforrásokat értjük. Ezen szemlélet bővítése szükséges az ökoszisztéma szolgáltatások és a környezet eltartóképességének védelme, a természeti környezet ellenállóképességének növelése érdekében.

A biológiai sokféleség védelme

A biológiai sokféleség a földi élet, az élővilág változatosságát jelenti. A Balaton térsége európai összehasonlításban is kiemelkedő értéket képviselő természeti értékekkel rendelkezik.

A biológiai sokféleség fennmaradása azonban alapvetően fontos az emberi élet feltételeinek, illetve a jól-létünk biztosítása érdekében. A biológiai sokféleség az emberi élethez elengedhetetlen ún. ökoszisztéma-szolgáltatásokat nyújt: többek között biztosítja az egészséges ételmiszer, a tiszta édesvíz és a tiszta levegő ökológiai alapjait, élőhelyet és gyógyszer-alapanyagot biztosít számunkra, szerepet játszik a katasztrófák, a járványok és betegségek elkerülésében, hatásainak enyhítésében, valamint az éghajlat szabályozásában.

Vízmeztartás

A települések területére hulló csapadékvíz felhasználható és felhasználandó, megújuló erőforrás, melynek mennyisége csökken, az éven belüli eloszlása megváltozik a klímaváltozás hatására. A

csapadékvíz hasznosításának két módja van. Egyrészt az vízhasználatok egy részét lehet vele helyettesíteni, másrészt a talajvíz utánpótlását lehet biztosítani. Mindkét felhasználási mód a víznek legalább időszakos visszatartását igényli a településeken, úgy, hogy egyúttal a nagycsapadékokból keletkező elöntések elleni védelem is megoldott legyen.

A talajvízszint változásaira elsődleges hatással a csapadék van, ezáltal kiemelkedő jelentőséggel bírnak a csapadék megtartására irányuló törekvések - mint pl. az esővízgyűjtők vagy esőkertek - a vizek gyors le/elvezetésével szemben.

A biológiailag aktív felületek hiánya szintén fokozza a talajvízszint csökkenését, a száraz levegő/mikroklima kialakulását is. A burkolt felületekről a csapadékvíz túlzott elvezetése következtében a csökkenő talajvíztükör miatt célszerű megoldást találni a vízutánpótlásra, és lehetővé tenni a csapadék talajba való minél nagyobb mértékű beszívargását.

A csapadékvíz lefolyásának késleltetési módszerei lehetnek a keletkezés helyén történő végleges elhelyezés (beszivárogtatás), illetve lefolyás-késleltetés. Integrált kék-zöld infrastruktúra rendszerek létrehozása.

Talajvédelem

A csapadékvíz elszívargása és a talaj állapota szorosan összefügg. A tartós öntözés és a járművek hatására a talaj tömörödik, nem megfelelően lélegzik, leromlik a talajszerkezet, valamint megnő a lefelé szivárgó víz mennyisége, ami elősegíti a táplálékanyagok mélyebb rétegekbe, vagy felszín alatti vízbe való kilúgozását. Ez a mechanikai, fizikai változás természetesen létrejön a települési zöldfelületek, illetve magánkertek nem megfelelő gondozása esetén is. A talaj mechanikai, kémiai és biológiai állapotának javítása nélkül a csapadékvíz elszivárogtatására irányuló törekvések kudarcra vannak ítélve. A talaj állapotának javítása az első lépés a csapadékvíz megtartására irányuló tevékenységek láncolatában.

A világ biológiai sokféleségének nagy része a föld alatt rejtőzik, és e sokszínűség csökkenése nagyon jelentős hatást gyakorolhat az emberek életére is. A talajbaktériumok és a föld alatti állatvilág gazdagsága kulcsszerepet játszik a Balaton és térsége egész ökoszisztémájának a szabályozásában. A termőföld a zöldfelületek legfontosabb erőforrása, termékenységét azonban degradációs folyamatok (talajszerkezet-romlás, szikesedés, erózió, szervesanyag-tartalom csökkenése, stb.) veszélyeztetik. Fontos cél a talaj életközösségeinek, termőképességének és egészségének a fenntartása.

Hulladékgazdálkodás, körforgásos gazdaságra való áttérés

Hulladékgazdálkodás:

- a meglévő rendszerek felkészítése a körforgásos gazdaságra
- a gazdaság ösztönzése a körforgásos gazdaság bevezetésére, fenntarthatóság ösztönzése
- a társadalom felkészítése és ösztönzése a körforgásos gazdaságra való átállásra
- az oktatási intézmények, képzőközpontok segítése a körforgásos gazdaságra való átállásban

Megújuló energiaforrások

Az energiaforrások fosszilis felől a megújulók irányába történő elmozdítása a fenntartható energiagazdaság és az üvegházhatású gázok emisszió-csökkentési célkitűzések alapvető irányvonala. A fotovoltaikus és geotermikus megújulók jelentős kiaknázatlan potenciállal bírnak, és eddig alig jelentek meg az energiahasználatban. A lakossági napkollektorok, kisméretű naperőművek, valamint a geotermikus eredetű „földhő” használat ösztönzése mellett, a vállalkozások és közintézmények hasonló beruházásai is kell, hogy intenzívebben folytatódjanak. Javasolt a megújuló energiák alkalmazásának támogatása – energiagazdálkodás megvalósítása, energia közösségek létrehozásának

ösztönzése. Ezt a prioritást szolgálja a köznevelési intézményeknek helyet adó önkormányzati épületek energetikai felújítása, korszerűsítése is.

Fontos szempont a megújuló energiák hasznosításának népszerűsítése és könnyítése mellett, azok elhelyezésére, építésére vonatkozó egyértelmű, a táj és természetvédelmi szempontokat is érvényesítő szabályozás létrehozása. Fontos azt a gondolatot széles körben terjeszteni, hogy a „zöld” megoldások – legyenek azok az energiatermelés, közlekedés vagy bármilyen szektorból – alapvetően csak kevesebb kárt okoznak, nem semlegesek! A zöld megoldások alkalmazása nem járhat a táj- és természetvédelmi szempontból pótolhatatlan elemek pusztulásával. Preferált a barnamezőkön történő elhelyezés.

Biomasszahasznosítás, élelmiszervédelem

A biomassza hasznosításának fő iránya az élelmiszertermelés, a takarmányozás, az energetikai hasznosítás és az agráripari termékek alapanyaggyártása. A „zöldhulladék” helyett a növényi biomasszát - mint biológiai eredetű szervesanyag-tömeg - értékes erőforrásként kell védenünk. Legegyszerűbb formája a növényi „hulladékok” felhasználásának a komposztálás. Az energetikai hasznosítás közül jelentős hasznosítási mód az eltüzelés, brikettálás, pirolizálás, gázosítás, és biogáz-előállítás. Az élelmiszertermelés, a helyi termékek és biogazdaságok termékeinek minősége a növekedésük során felhasznált, beépített tápanyagok minőségén múlik. A biomassza helyben tartása, felhasználása a talaj egészségének és tápanyagtartalmának megőrzése céljából a kezdő lépés az egészséges élelmiszer előállításához.

2.4 Tájvédelem

A tájkarakter, azaz a táj arculata vagy jellege a természeti és a művi elemek sajátos kombinációja, mely nem pusztán funkcionális egység, hanem a természeti elemek együttesére, mint alapszövevtré ráakódott kultúrának a lenyomata, identitásunk tükre is.

A táj fontos közérdekű szerepe mellett –melyet kulturális, ökológiai, környezeti és szociális téren tölt be –gazdasági tevékenységeket segítő erőforrásként is működik, amelynek védelme, kezelése és tervezése új munkahelyeket teremthet. A táj nem egy statikus állandó, hanem egy folytonosan változó rendszer, melynek változását természeti és emberi tényezők egyaránt előidézik. A tájhasználat intenzívebbé válása az ökológiai rendszer tartós és folyamatos elszegényedéséhez vezet.

A táj állapotát jelenleg meghatározó folyamatok közül a népességszám alakulásának szélsőséges folyamatai, a gazdasági igények és a természeti erőforrások megújuló képességének eltérése, a tájidentitás csökkenése és a védelmi célú intézkedéseknek van meghatározó szerepe. Ezt ki kell kiegészíteni a klímaváltozás mindent átformáló hatásával.

A táj állapotának, szolgáltatásainak értékelése a magyar társadalom értékrendjében nem megfelelő súlyú. Az anyagi értékek megszerzése –részben a növekvő fogyasztásra ösztönző reklámok, a média által közvetített viselkedési minták hatására –egyre nagyobb hangsúlyt kap, a korábbi időszakokban az életvezetésére jellemző magatartásformák, mint a takarékoság és mértékletesség visszaszorul.

A nemzeti park igazgatóságok, civil szervezetek szerepvállalása a jellegzetes magyar tájgazdálkodási örökséggel kapcsolatos ismeretek dokumentálásában hozzájárulhat ahhoz, hogy az örökségi ismeretek integrálódjanak a képzésbe, fenntartva ezzel egyes ritka, eltűnőben lévő, közvetlenül a tájhasználattal kapcsolatos mesterségeket és a hozzájuk kapcsolódó tudást. A helyi közösségek táj iránti fogékonyságának, tájidentitásának, lakóhelyhez való kötődésének erősítését szolgálja a tájértékeknek –ezen belül az egyedi tájértékeknek a nemzeti park igazgatóságok adatgyűjtésén túlmenő –közösségi alapú felmérése és megőrzése.

Ugyanakkor figyelembe kell venni, hogy a táj nem állandó, folyamatos változás hatja át. Az átalakító és a megtartó folyamatokban kell egyensúlyt találni, úgy, hogy a természeti értéket tekintjük talapzatnak, amely hordozza magán az épített értékeket, a társadalmat és az infrastruktúrát.

A mozaikos szerkezetű terület fajgazdagsága és egyedi szépsége a természetvédelmi kezelési tervek alapján, a művelési ágaknak megfelelő használattal őrizhető meg. A gazdálkodás területei, a települések lakóterülete valamint a sérülékeny élőhelyek vagy a nádasok, gyepterületek, erdők más-más hagyományt őriznek, megőrzésük eltérő kezelést kíván. Védett területeken a művelési ágak arányának és az épületek sűrűségének megőrzése, a történeti tájrendszerhez igazodó használat és fejlesztés különösen hangsúlyos elvárás. Ezzel kapcsolatosak az Európai Táj Egyezményhez kapcsolódó feladatok is, a tájtípusok számbavételével, az egyes tájegységek egyedi vonásainak felméréseivel és megőrzésével. A területek történetisége, tájképi értéke a természeti adottságokra épülő gazdálkodás biztosítása és a mértéktartó, a tájszerkezettel, tájrendszerrel összhangban álló fejlesztés mellett őrizhető meg.

Tájobszervatórium

Javasolt a tájobszervatórium, döntéstámogató rendszer létrehozása, amely egy olyan akadémiai, társadalmi, gazdasági, kormányzati szervezeteket integráló platform, amely aktívan elősegíti az Európai Tájvédelmi Egyezmény végrehajtását a kutatás, a változások nyomon követése (monitorozás), a közösségi részvétel és az adatszolgáltatási tevékenységek támogatásával, és feltételezi, hogy bármilyen táj, jellegétől, méreteitől, arányaitól és állapotától függetlenül, pozitív eszköz lehet a fenntartható fejlődés és jólét szempontjából. A tájobszervatórium funkciói:

1. Híd és találkozópont a kormányzati szervek, az önkormányzatok, oktatási rendszer, a civil szervezetek, kutatóintézetek, vállalatok és kereskedelmi szervezetek között;
2. Monitorozás, a táj változásainak, fejlődésének hosszú távú megfigyelése és a szociális struktúráknak az emberi tevékenységek ökológiai következményeinek felmérése
3. A tudásbázis növelése a társadalom minden rétegében a kultúrtájakkal és azok fenntartható fejlődésével kapcsolatban
4. Az együttműködés serkentése a köz és magánszféra között

Prioritás megvalósításában résztvevő szereplők, lehetséges kedvezményezettek köre:

Balaton-felvidéki Nemzeti Park Igazgatóság, ÖK Balatoni Limnológiai Intézet, Országos Vízügyi Főigazgatóság, megyei kormányhivatalok, erdészetek, oktatási intézmények, civil szervezetek, lakosság, települési önkormányzatok, önkormányzati társulások, vízügyi igazgatóságok, Balatoni Integrációs Nonprofit Kft, Lechner Tudásközpont, természetvédelemmel foglalkozó nonprofit szervezetek, KKV-k, távhőszolgáltatók, Magyar Közút Nonprofit Kft., Balatoni Hajózási Zrt, közösségi közlekedést szervező vállalkozások, elektromos közlekedési rendszert működtető társaságok

3. PRIORITÁS: A TÉRSÉGI NÉPESSÉGMEGTARTÓ-KÉPESSÉG FEJLESZTÉSE

STRATÉGIAI CÉL

„Megújuló balatoni közösségek!” - A Balatoni gazdaság jövedelemtermelő és foglalkoztatási képességének javítása a helyi és kapcsolódó tudásbázisokkal való együttműködés eredményeként az új termékek, szolgáltatások fejlesztése révén

A balatoni népességmegtartó-képesség erősítése komplex térségi programok megvalósításával

Specifikus célok

- A helyi lakosok életminőségének javítása
- A képzett, produktív és aktív korú népesség elvándorlásának megállítása, állandó lakosként történő térségbe vonzása
- A balatoni lakhatási feltételek javítása
- Az oktatás, szakképzés feltételrendszereinek és eredményességének fejlesztése, a munkaerőpiaci és társadalmi igényekhez történő rugalmas alkalmazkodásának elősegítése
- A balatoni szakképzett munkaerő-utánpótlás megtartása, a szakmai életpálya tervezhető előrehaladásának segítése
- A hátrányos helyzetű társadalmi csoportok felzárkóztatása, a szegregált élethelyzetek felszámolása komplex, diagnózis alapú egyedi programokkal
- Közösségfejlesztés, a balatoni identitás erősítése

Eredményességi kritériumok

Mutató megnevezése	Adatforrás és mérési módszertan
Természetes népességváltozás, élveszületések és halálozások egyenlege	KSH – TeIR
Idősödési index	KSH – TeIR
Gyermekkorú népesség eltartottsági rátája	KSH – TeIR
Időskorú népesség eltartottsági rátája	KSH – TeIR
Eltartott népesség rátája	KSH – TeIR
Teljes, ideiglenes és állandó vándorlási egyenleg	KSH – TeIR
Lakásállomány változása, lakott, nem lakott lakások aránya	KSH – TeIR
Lakott lakások felszereltsége, komfortossága	KSH – TeIR
Laksűrűség (100 lakott lakásra jutó állandó lakók száma)	KSH – TeIR
Regisztrált bűncselekmények az elkövetés helye szerint ezer lakosra	KSH – TeIR
Felsőfokú végzettséggel rendelkezők aránya a 18+ éves népességen belül	KSH – TeIR

A prioritás indokltsága

A Balaton Kiemelt Üdülőkörzet állandó és lakónépessége tartós, évtizedes trendben folyamatosan csökken. Ez a népességcsökkenés az országos átlagnál másfélszer nagyobb mértékű elöregedési tendenciával társul. Egy beavatkozás nélküli folyamat eredményeként 2062-re az üdülőkörzet népessége a jelenleg 270 ezer főről 184 ezer főre csökkenhet, rendkívül magas, közel 100%-os eltartottsági rátával. Jellemző a tehetséges fiatalok, fiatal felnőttek elvándorlása, azonban a természetes fogyást enyhítő pozitív vándorlási egyenleg inkább az időskorú lakosság által generált. A népességfogyás és a kedvezőtlen demográfiai folyamatok különösen súlyosak egyes háttértelepüléseken, ahol az elvándorlást és elöregedést nem ellensúlyozza a beköltözés sem, a helyben maradók pedig jellemzően az alacsonyabb státuszú lakosság köréből kerülnek ki. Beavatkozásra van szükség a strukturális hátrányokból adódó tartós hanyatlás elkerülésére.

A területileg és demográfiaileg is komplex problémahalmaz komplex, többdimenziós beavatkozásokat igényel, olyanokat amelyek túlmutatnak egy térségi stratégia keretein. Ugyanakkor a prioritástengelyben megfogalmazott intézkedések révén egy integrált térségi csomag állhat rendelkezésre a döntéshozók számára.

A területfejlesztési beavatkozások kapcsán ritkán előforduló stratégiai jelentőségű kérdés, hogy „kinek, kiknek” történnek a fejlesztések. Jelen prioritástengely tartalma azt kívánja megalapozni, hogy a Balatonra érkező fejlesztési források eredményeit a jövő balatoni generációi is megtapasztalhassák, valamint hogy meglegyen helyben az a képzett, kulturálisan beágyazott humán erőforrás aki az infrastrukturális javakat, a fejlődő balatoni gazdaságot menedzseli, és a mindezeket biztosító ökológiai rendszert óvja és fenntartja.

Intézkedések leírása

3.1. Lakhatási, otthonteremtési programok

A népességmegtartó-képességet erősítő komplex programcsomag egyik fontos eleme a lakhatás, otthonteremtés különböző formáinak támogatása. Az intézkedést a Balaton környéki ingatlanárak elsősorban parti településeken tapasztalható sokszor aránytalan emelkedése indokolja, amely a helyi lakosok, fiatalok otthonhoz jutási esélyeit gyengíti. Mivel a helyi-térségi társadalom pozícióiból adódóan sokszínű, valamint a térségen kívülről érkező potenciális beköltözők is számításba jöhetnek a program kapcsán, az eltérő igényekre és eltérő életkörülményekre komplex válaszokat szükséges adni. Egy valódi népességmegtartó erőt képviselő lakhatási, otthonteremtési program egy olyan térségben, mint a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet, lényegében az igények teljes vertikumát le kell hogy fedje.

A lakhatási programok kapcsán általános alapelvként rögzíthetjük az alábbiakat:

- A lakhatási programok révén a települések belterülete nem növekedhet a zöldterületek, természeti területek kárára, illetve nem károsíthatja a vízparthoz való szabad hozzáférés általános jogát. Új ingatlanok, telkek kijelölése esetén kerülni kell a település túlzott terjeszkedését, a település határában szórványosan beépített, alacsony népsűrűségű egy funkció területek létrejöttét (urban sprawl).
- Szintén kerülni kell az olyan beépítéseket és beruházásokat, melyek nagyjértékű parti vagy panorámás telken valósulnak meg, és felvetik a szürkegazdaságban működő üzleti célú

magánszálláshely üzemeltetések gyanúját, valamint az adóelkerülési célzatú nem valós lakcímbeljelentéseket.

A balatoni lakhatási, otthonteremtési programokban az alábbi lakhatási formák támogatása javasolt:

- Szolgálati lakás program: Önkormányzatok által tulajdonolt szolgálati lakás építések támogatása, kiemelten fiatal párok, családok és munkavállalók átmeneti lakhatásának segítésére.
- Felhagyott ingatlanok, telkek, házak kedvezményes értékesítése: Különösen a kevésbé frekvenciált háttértelepüléseken jelent problémát a sok elhagyott, lakatlan ház. Ezek az ingatlanok amellett hogy a településképet sok esetben rontják, jellemzően teljesen piacképtelenek. A fenti konstrukció keretében célszerű volna megkönnyíteni, hogy ezek az ingatlanok az önkormányzatok tulajdonába kerüljenek, akik ezt követően kedvezményesen (különböző feltételek lefektetésével pl. elidegenítési tilalom és életvitelszerű tartózkodás) beköltözők számára értékesítenék.
- Szegregált élethelyzetek, lakóövezetek felszámolása, rehabilitációja

Nem feltétlenül a népességmegtartó-képesség javítása érdekében, de alapvetően a térség gazdasági működéséhez elengedhetetlen munkaerő-szükséglet elszállásolása szempontjából munkavállalói szállások létrehozása is indokolt. A felmérések szerint létező, valós fejlesztési igényként jelentkezik első sorban a frekvenciált parti településeken.

A népességmegtartó-képesség erősítésének egyik speciális összetevője a lakosság biztonságérzetének növelése. A közbiztonság fejlesztése érdekében lakossági tájékoztató és riasztó megoldások fejlesztése lenne indokolt, a helyi lakosok által lakott ingatlanok – valamint az üdülők, időszakosan lakott ingatlanok védelme érdekében is (hagyományos jelzőrendszerek, okostelefonos applikációk, közösségi rádiórendszer).

3.2. Oktatás, ösztöndíjak

A köznevelés fejlesztése ma alapvetően állami feladat. Javárészt térségi specifikumok nélkül működő rendszerről van szó, melynek fejlesztése összességében nemzeti érdek. Ugyanakkor egy olyan speciális helyzetű, sajátos ismeretekkel összekapcsolható térség esetében mint a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet, már a köznevelésben is meg kell jelennie olyan specifikumoknak, melyek a térségi identitást, kötődést képesek erősíteni, valamint kellő speciális, magas szintű tudást garantálnak a régió sajátosságaihoz illeszkedve. Tekintettel a régió turizmusorientáltságára és a versenyképesség erősítésére a magas szintű nyelvoktatás kiemelt jelentőségű. Ezt a nemzetközi kapcsolatok erősítésével is támogatni szükséges. A térségi identitás erősítésének egyik köznevelésben releváns eszköze lehet egy „Balaton tantárgy” bevezetése.

Különbségek mutatkoznak az egyes települések köznevelési intézményei infrastruktúrájának színvonala között, ezért feladatunk a köznevelési intézményeknek helyet adó önkormányzati épületek felújítása, energetikai korszerűsítése, eszközellátottságának javítása. A köznevelési intézmények épületei műszaki állapotának és eszközellátottságának korszerűsítésével a családok számára vonzóbbá válik gyermekeik helyi intézményekbe íratása, ezáltal is elősegítjük a családok helyben maradását, növeljük a térség megtartó erejét. A köznevelési intézmények infrastrukturális fejlesztéseinek kiemelt célja, hogy a területi különbségeket kiegyenlítve, a minőségi nevelés-oktatáshoz való hozzáférés egyenlő esélyét megteremtve, a színvonalas köznevelési feladatellátáshoz való hozzáférést biztosítva legyenek meg az intézményekben a jelenkor elvárásainak megfelelő infrastrukturális feltételek.

Különösen fontos a népességmegtartás szempontjából a tehetséggondozás (sport, művészetek, kreativitás...stb.), ugyanis a tehetséges fiatalok térségi kötődéseinek megerősítése mellett a magasabb státuszcsoportba tartozó családok lakóhelyválasztását is befolyásoló tényező. Emellett a hátrányos helyzetű fiatalok számára viszont kitörési lehetőséget, motivációs erőt és szintén kötődést biztosíthat egy szakszerűen, kiváló eszköz- és humán feltételek mellett működtetett tehetséggondozó program.

A Balaton térségben kialakultak a duális képzés intézményi feltételei és annak gyakorlata. A gyakorlatorientált, vállalati együttműködésben történő képzések különösen fontosak a turizmus-vendéglátás területén, valamint a különböző technikus végzettséget igénylő szakmák, valamint gyakorlati tudást nem nélkülözhető felsőoktatási képzések terén. E képzési forma működtetésének feltételeit, valamint az intézményi-vállalati és ágazati együttműködések erősíteni szükséges mind a középfokú- (szakképzési centrumok), mind pedig a felsőoktatási intézmények tekintetében. Ugyanakkor a képzés akkor érheti el a népességmegtartással kapcsolatos célját, ha a duális képzésben résztvevő hallgató, gyakornok a BKÜ-ben működő foglalkoztatónál, vagy a BKÜ munkaerőpiaca tekintetében kiemelt fontosságú ágazatban tölti gyakorlati idejét. Különösen a hiányszakmák, a munkaerő-hiánnyal küzdő ágazatok vonatkozásában lehet indokolt a duális képzés szélesítése, ugyanakkor a térség elmaradottabb településeiben, mikrotérségeiben is indokolt lehet ezen oktatási formának a népszerűsítése, valós alternatívaként történő megjelenítése.

A BKÜ-ben tapasztalható népesedési és ebből következő foglalkoztatási anomáliák hosszabb időtávra történő megnyugtató megoldásának eszköze lehet egy regionális képzési és foglalkoztatási ösztöndíj rendszer kiépítése a szükséges partnerek között. Ennek a népességmegtartó erő fokozását is célzó konstrukciónak a lényege nem más, mint hogy a továbbtanulási döntési helyzetben levő diákkal intézményi keretek között (általános-, ill. középiskola) időben és egymással egyeztetett módon kapcsolatba lép a helyi, illetve környékbeli munkaadó, a közép-, ill. felsőfokú képzőhely, valamint a lakóhely (illetve a későbbi foglalkoztatóhely) önkormányzatának képviselője. Ők a képzés időtartamának figyelembe vételével modellezhetően ösztöndíj-szerződést, munkaszerződést, lakhatási megállapodást stb. kötnek a szakképesítést addigra megszerző diákkal például egy hiányszakma, vagy különleges képzettséget igénylő munkakör betöltésére. Ez a szerződés a felek számára egyrészt havi egy összegű ösztöndíjat, a képzettség megszerzésekor azonnali, képesítésnek megfelelő munkahelyet, lakhatást (fecskeház, majd kedvezményes telekhez, lakáshoz jutás) másrészt elhelyezkedési és letelepedési kötelezettséget is jelenthet. Ilyen jellegű beavatkozások által tervezetten rendezhetővé válnak a munkaadó foglalkoztatási, a képzőhelyek beiskolázási, az önkormányzatok népességmegtartási problémái, és a diákok megélhetési, majd pedig a megfelelő pályakezdést, családalapítást lehetővé tevő élethelyzetei.

A fenti intézkedések végrehajtása során a szakképzésről szóló 2019. évi LXXX. törvény és a szakképzésről szóló törvény végrehajtásáról szóló 12/2020. (II.7.) Korm. rendelet vonatkozó fejezeteinek való megfelelést biztosítani szükséges.

3.3. Foglalkoztatási programok, életpályamodellek, karriermenedzsment

A 3.2 intézkedésben tárgyalt ösztöndíjrendszerhez kapcsolódik a foglalkoztatotti életpályamodellek kialakításának igénye. A közszférában valamint a multinacionális vállalatoknál alkalmazott módszer lényege, hogy a munkavállaló számára már az oktatásától kezdve egy belátható, motiváló erőt felvonultató, szakmai és egzisztenciális előrehaladást ígérő és biztosító karrier lehetőséget kínál. A balatoni munkaerő-utánpótlás megtartása, valamint potenciális új munkavállalók térségbe vonzása érdekében javasoljuk, hogy a régió meghatározó gazdasági ágazatainak (pl. turizmus), valamint a köz- és önkormányzati szféra szereplői kidolgozzák, a gazdasági konjunktúra ciklikus ingadozásának negatív hatásait is kivédő életpálya-modelleket kínáljanak bizonyos munkakörökben. Ennek első

lépése egy gyakornoki program lehet. Az életpálya-modell nem csupán a jövedelmek várható alakulását kell hogy prezentálja, hanem a munkavállaló szakmai előrehaladásának lépéseit (pl. szakismeretek, nyelvek, vezetői képességek elsajátítása, tanulmányutak, stb) is. E beavatkozás kapcsán is indokolt az oktatási intézmények, helyi vagy megyei önkormányzatok, térségi szervezetek, foglalkoztatási hivatalok és a gazdasági szereplők együttműködését szorgalmazni.

A már működő foglalkoztatási programok (pl. paktum) mellett, vagy azokba integráltan javasoljuk olyan innovatív projektek megvalósítását, melyek enyhítik a turizmusgazdaság térségi szerepéből következő szezonális munkanélküliséget, például ideiglenes-időszaki, turisztikai főszezonon kívüli foglalkoztatás lehetőségét teremtik meg. Ehhez a munkáltatók közti együttműködésre, valamint egy közvetítő szervre van szükség, amellett hogy ilyen jellegű programhoz központi támogatás is szükséges.

A korábbi programozási időszakokhoz hasonlóan továbbra is alkalmasnak tartjuk a Balaton Kiemelt Üdülőkörzetet életterül olyan munkavállalók számára, akik távmunkában végzik feladataikat. A távmunkához szükséges infrastruktúra biztosításán túl érdemes lehet olyan szoft programokat, személetformáló, képzési projekteket tervezni, melyek segítik a munkaadók részéről a távmunka alkalmazását, illetve alkalmassá teszik a munkavállalókat az ilyen típusú munkavégzésre. A foglalkoztatás feltételeinek javítása érdekében cél a rugalmas munkavégzési formák támogatása, amely hozzájárul a munka és a magánélet megfelelőbb egyensúlyához, növelve a munkáltatók és a munkavállalók alkalmazkodó képességét. Támogatjuk az atipikus foglalkoztatást elősegítő intézkedések bevezetését a kisgyermekes szülők számára

3.4. Társadalmi felzárkóztatás

A Balaton Kiemelt Üdülőkörzet hosszútávú versenyképességét és a végrehajtott fejlesztések pozitív hatásait hátráltathatják a térség leszakadó településeinek tapasztalható társadalmi jelenségek, folyamatok. Ilyen jelenségnek minősül, hogy jellemzően a BKÜ délnyugati háttértelepüléseinek a képzett munkaerő elvándorol, jellemzően a leghátrányosabb helyzetű lakosság aránya válik döntővé. Beavatkozások hiányában megjelenhetnek a szegregátumok, a szolgáltatások száma is lecsökkenhet. Az ilyen települések koncentrálódása egy mikrotérségben igen kockázatos az üdülőkörzet egészére nézve.

A Magyar Máltai Szeretetszolgálat jó gyakorlata szerint igazán hatékonyan egyedi diagnózis alapján, a helyi sajátosságokra, adottságokra építve lehetséges a települési közösségi felzárkóztató programok végrehajtása, a programot helyben koordináló szakértő állandó jelenlétével. A hátrányos helyzetű társadalmi csoportok, települések felzárkóztatása, régiós integrációja érdekében indokolt ilyen programok végrehajtása, melyek egyedi színezetét éppen a balatoni értékek, hagyományok megismertetése, a helyi és térségi identitás erősítése adhatja.

Fontos megjegyezni, hogy a települési szegregáció veszélyétől sújtott városrészek kezelése ugyanígy beavatkozásokat igényel. Nem feltétlenül klasszikus szociális városrehabilitációs projekteken keresztül (a településszerkezetből adódóan), hanem elsősorban szintén részletes helyzetfeltáráson nyugvó, szakértők által vezetett, helyi adottságokra építő közösségi programok segítségével.

3.5. Közösség, közösségi és kulturális terek fejlesztése, térségi identitás erősítése

A fiatalok, fiatal felnőttek, illetve aktív, produktív korú népesség megtartása és térségbe vonzása akkor lehetséges eredményesen ha a közösségi élményeknek, kulturális eseményeknek helyt adó terek és rendezvények is rendelkezésre állnak.

A Balaton térségben a kulturális illetve a szabadidő eltöltését biztosító egyéb infrastruktúra elemekkel való ellátottság tekintetében rendkívül nagy eltérések tapasztalhatók a parti és

háttértelepülések között. Bár az infrastruktúra jellemzően kiépült, az intézményi infrastrukturális háttér különösen a háttértelepüléseken leromlott. Szintén különösen a háttértelepüléseken nem áll rendelkezésre megfelelő humán-erőforrás a szabadidős és kulturális programok szakszerű kialakítására, lebonyolítására. Emellett a kulturális és szabadidős programkínálat az egész régiót tekintve erősen szezonális, területileg pedig erőteljesen a parti településekre koncentrált. Külön kiemeli a fejlesztések szükségességét és mihamarabbi megindítását a Veszprém-Balaton 2023 Európa Kulturális Fővárosa program.

A fenti hiányosságok miatt indokoltnak tartjuk a kulturális és a szabadidő eltöltését közösségi szinten szolgáló (pl. tömegsport) infrastruktúra-elemek műszaki és tartalmi fejlesztését. A fejlesztések kapcsán törekedni kell az akadálymentes hozzáférési feltételek biztosítására. Az infrastruktúra fejlesztésén túl fontos, hogy a fejlesztett egységek a megtartani kívánt népességi státuszcsoporthoz számára kínáljanak valós közösségi és kulturális programalternatívákat. A programok között helyt kell kapjanak a balatoni és helyi identitást erősítő szemléletformáló, képző közösségi események. Különös figyelmet szükséges fordítani a közösségfejlesztésben az üdültulajdonosok bevonására is, emellett az önkéntességet, közösségért való felelősségvállalást erősítő kezdeményezések támogatása is javasolt. A fentiekhez természetesen megfelelő szakszemélyzet és források is szükségeltetnek, így a kulturális illetve közösség-szervező humán tőke megerősítése is szükséges. A kulturális szektor humán-erőforrás fejlesztésén túl indokolt a rekreációban és sportszervezésben tevékenykedő szakemberek képzése is.

Prioritás megvalósításában résztvevő szereplők, lehetséges kedvezményezettek köre:

Települési önkormányzatok, helyi lakosok, munkaadók és munkavállalók, egyetemek (Pannon Egyetem, MATE, SZIE) főiskolák, Klebelsberg Központ, szakképzési centrumok, köznevelési intézmények, megyei kormányhivatalok, járási hivatalok, megyei munkaügyi központok, Magyar Máltai Szeretetszolgálat, civil szervezetek, egyházak, kulturális intézmények, sportszövetségek, sportszervezetek.

4. PRIORITÁS: GAZDASÁGFEJLESZTÉS

Versenyképes, innováció-hordozó ágazatok és foglalkoztatási formák megtelepedését és a körforgásos gazdaságra való áttérést elősegítő gazdaságfejlesztés

STRATÉGIAI CÉL

„Innovatív Balaton!” - A társadalom harmonikus fejlődésének záloga a dinamikusan működő gazdaság mellett a térségben, vidéki területen élő közösségek folyamatos megújulása

Specifikus célok

- A térségi gazdaság diverzifikálása érdekében nagy hozzáadott értéket termelő kutató-fejlesztő, IT, kreatív ipari vállalkozások és egységek térségbe vonzása, kutatás-fejlesztési és innovációs programok ösztönzése, közép- illetve felsőoktatási és vállalati együttműködések segítése
- Környezetkímélő, nagy gazdasági hozzáadott értéket termelő ágazatokra szakosodott üzleti infrastruktúra-fejlesztés
- A térség főbb gazdasági-munkaerőpiaci körzeteiben a gazdasági szerkezet egyensúlyának megteremtése, a munkaerőpiaci sajátosságokhoz és a táji-területi adottságokhoz igazodva
- Fiatalok, közép- és felsőfokú végzettségűek foglalkoztatási lehetőségeinek és formáinak bővítése
- Helyi tudásbázisra, táji, társadalmi és kulturális adottságokra építő, illetve turizmushoz, ingatlan-gazdálkodáshoz kapcsolódó beszállító vállalkozások fejlődésének ösztönzése.
- A körforgásos gazdaság feltételeinek megteremtése, környezetkímélő technológiák alkalmazásának elterjesztése és fejlesztése minden gazdasági ágazatban
- Balaton térségébe történő gazdasági és társadalmi hozzáadott értéket teremtő befektetések ösztönzése.
- Balatoni kézműves- és kreatív ipar fejlesztése

Eredményességi kritériumok

Mutató megnevezése	Adatforrás és mérési módszertan
K+F+I szektor forrásszerzési eredményessége	Pályázati forrásadatbázis
Humán erőforrás, foglalkoztatás fejlesztési célokkal kapcsolatos pályázati eredményesség	Pályázati forrásadatbázis
Munkanélküliségi ráta	KSH-TeIR
Pályakezdő munkanélküliségi ráta	KSH-TeIR
Munkanélküli ráta október és április között (I-IV. negyedév átlaga)	KSH-TeIR
Nemzetgazdasági főágazatok szerinti szektorális foglalkoztatottság	KSH
Nemzetgazdasági főágazatok besorolásai szerinti foglalkoztatott munkaerő állomány SZJA alapot képező éves belföldi jövedelme	KSH
Vállalkozások által befizetett iparűzési adó	MÁK

A prioritás indokoltsága

A Balaton Kiemelt Térség gazdaságfejlesztése tekintetében tartós strukturális kihívást jelent a turizmusorientált gazdasági szerkezet. A térség adottságaiból következő, számos előnnyel járó idegenforgalmi gazdasági fókusz a régió gazdaságát fokozottan érzékennyé teszi a globális vagy regionális – lokális válsághelyzetekre. Ezt a 2020. évi COVID-19 pandémia is bizonyította.

A turizmusorientált gazdasági szerkezet a térség munkaerőpiaci viszonyait is meghatározza. Mindmáig jelentős a turisztikai főszezonban tapasztalható foglalkoztatási csúcs és a téli hónapokban rögzíthető mélypont közötti különbség. A Balaton térségére - hasonlóan Magyarország más vidéki területeire – mindmáig jellemző a fiatalok és különösen a felsőfokú végzettségűek elvándorlása. Ezen negatív folyamat a fiatal generáció számára nyújtott, Nyugat-európai mércével mérve is versenyképes életminőség kínálatával állítható meg. A fiatalok akkor maradnak egy térségben, településen, ha igényeikhez illeszkedik a meglévő szolgáltatás-struktúra és települési-társadalmi környezet, valamint a megfelelő lehetőségek biztosítottak a számukra a foglalkoztatás, a kultúra, és a mindennapi élet egyéb területein.

A 2021-2027 közötti programozási időszak beavatkozásainak, ezáltal a Balaton-térség gazdaságfejlesztését célzó intézkedéseknek egyszerre kell segítenie a térség gazdasági rezilienciájának erősítését, a térségi gazdasági struktúra és a környezeti minőség egyensúlyi helyzetének megteremtését, a képzett fiatal vagy aktív korú népesség megtartását és térségbe vonzását, valamint a számukra biztosítható magas minőségű egész éves foglalkoztatást.

Intézkedések leírása**4.1. Helyi, térségi tudásbázisokhoz és adottságokhoz kapcsolódó, innováció orientált üzleti infrastruktúra-fejlesztés**

A korábbi uniós programozási ciklusok mindegyikének jelentős gazdaságfejlesztési intézkedése volt az üzleti infrastruktúra (ipari parkok, technológiai parkok, szolgáltatóközpontok, inkubátorházak, stb.) fejlesztése. Projektszinten mind önkormányzati, mind pedig vállalati támogatással nagy számban valósulhattak meg ilyen beavatkozások, melyek a Balaton térségét is érintették. A térségi gazdaság térbeli és ágazati diverzifikációját, stabilitását és a foglalkoztatást is segítheti ha további üzleti infrastruktúra kapacitások épülhetnek ki, kifejezetten a Balaton-térség környezeti és társadalmi, gazdasági adottságaihoz, erősségeihez igazodva. A térségben még ma is számos erre alkalmas barnamezős terület áll rendelkezésre – az ilyen területek használata feltétlenül előnyt kell élvezzen a zöldmezős beruházásokkal szemben.

Az alacsony környezeti kockázatokat magukban rejtő gyártási-termelési tevékenységeket befogadó „hagyományos” ipari parkok mellett elsősorban kis helyigényű K+F+I, IT, egészségipari, kreatív ipari szektort, start-up vállalkozásokat integráló inkubátorházak, technológiai központok, parkok létesítése javasolt. Fontos, hogy ilyen üzleti infrastruktúra elemek létrehozása a parti települések belső szövetében, a városmagban vagy akár kereskedelmi-szolgáltató övezetben is lehetséges. A fejlesztett infrastruktúrák magas hozzáadott értéket előállító vállalkozások számára azért is vonzóak lehetnek, mert az ilyen típusú vállalkozások gyakorta kedvelik a magas minőségű környezetet és igénylik a kulturális sokszínűséget is. A magas kihasználtsággal működő, magas hozzáadott értéket termelő vállalkozásokat befogadó inkubátorházak a települések életébe, működésébe szervesen beágyazódhatnak, segítve a települési gazdaság diverzifikációját és a társadalmi aktivitás élénkítését. A legmodernebb infrastruktúrát felvonultató, közösségi munkát és alkotást is lehetővé tevő, inspiratív irodai környezetet biztosító, magas szinten kihasznált (sikeresen piacolt) egységek létesítése a cél.

A továbbiakban is támogatni szükséges az intézményi együttműködésekre épülő tudásmegosztáson alapuló K+F+I szektorhoz köthető tevékenységeket. Ezek kapcsán előnyben kell részesíteni azokat a

tervezett fejlesztéseket, amelyek építenek a Balaton térségében és közvetlen környezetében működő (Veszprém, Keszthely, Tihanyban működő Balatoni Limnológiai Intézet, badacsonyi NAIK Szőlészeti és Borászati Kutatóintézet, balatonfüredi Rendszertudományi Innovációs Központ, Kaposvár, Székesfehérvár) felsőoktatási intézmények, kutatás-fejlesztési központok által kínált szolgáltatásokra. A programok során törekedni kell az elsősorban felsőfokú végzettségűeket foglalkoztató vállalkozások innováció-orientált fejlesztésére, illetve a szolgáltató szektor megújítására. Ez azért is fontos, mert egy térség versenyképességének meghatározó eleme az innovációs potenciálja. Erős innovációs képességű térségek jobb befektetési környezetet biztosítanak a vállalkozások számára, mert könnyebben tudnak a vállalkozások innovációs együttműködések kialakítani, több magas képzettségű fejlesztő jelenik meg a munkaerő piacon, tehát a fejlesztésekhez szükséges szellemi potenciálhoz könnyebb hozzájutni. A térségi innovációs potenciál erősítése érdekében fontos, hogy a tudástermelő, tudástranszfer és tudásfelhasználó szervezetek minél erőteljesebben összekapcsolódjanak a térségen belül.

A térségben működő hagyományosan kis- és könnyűipari, építőipari vállalkozások minőségi üzleti infrastruktúrájának biztosítása is fontos, annak érdekében hogy a nagy létszámú munkaerőt foglalkoztató kis- és középvállalati szektor tartósan és stabilan működhessen a térségben.

A fentiek mellett a térség kedvező közlekedési pozícióit kihasználva logisztikai park, parkok fejlesztése is indokolt, de csak olyan volumenben, amely nem veszélyezteti a térség környezeti állapotát, a helyben lakók, az üdülőtulajdonosok és a turisták érdekeit. A logisztikai központok kialakításánál fontos szempont kell, hogy legyen a fő közlekedési (közúti- és vasúti) útvonalak közelsége, továbbá az, hogy a térségben jelentős számban rendelkezésre álló barnamezős területeken valósuljanak meg. Az üzleti infrastruktúra fejlesztés egyes beavatkozásait összehangoltan szükséges szervezni, annak érdekében, hogy egymást erősítve, a térségben rendszerben működve hosszú távon képesek legyenek az önerőből történő működésre úgy, hogy mindeközben ne alakulhassanak ki párhuzamos és ezért felesleges kapacitások.

Az intézkedés tekintetében fontos, hogy az üzleti infrastruktúra fejlesztéseknek segíteniük kell a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet gazdaságának térbeli diverzifikációját is. Eltérő üzleti infrastruktúra-igénnyel rendelkezhetnek a turisztikai frekventált parti városok, valamint az elmaradottabb háttértelepülések munkaerőpiaci központjaiként működő kisvárosok, nagyobb községek. A kiemelt térség társadalmi-gazdasági hátrányoktól sújtott, a vállalkozói tőke hiányával küzdő településein jellemzően a hagyományos könnyű- és építőipar igényeinek kell megfelelnie a kiépülő üzleti infrastruktúráknak. Javasolt ezeket az egységeket műszaki tartalmában és szolgáltatásaiban úgy létrehozni és úgy szabályozni a befogadható tevékenységeket, hogy a környezeti kockázatok valamint a termelési és foglalkoztatási hozzáadott érték egymással egyensúlyban legyen.

A modern, hatékonyan működő gazdaság alapfeltétele az információs infrastruktúra megfelelő színvonalú kiépítettsége, a megfelelő informatikai háttér biztosítása, ami nemcsak közszolgáltatások elektronikus ügyintézését teszi lehetővé, hanem hozzájárul többek között a távmunka végzéséhez is. Az infokommunikációs technológia a ma ismert leghatékonyabb, legsokoldalúbb, legszélesebb körben használható segédeszköz egyrészt a közszolgáltatások korszerűsítésére, minőségének javítására, másrészt a vállalati és lakossági felhasználók informatikai szolgáltatáson alapuló működéséhez. Ezen terület fejlesztése igazodik a helyi lakosságon belül a fiatalabb generáció igényeihez és szintén hozzájárul a térségben tartásukhoz. Egységes, homogén informatikai infrastruktúra kialakítása a cél, tekintettel arra, hogy egységes rendszert üzemeltetni és fejleszteni is költséghatékonyabb. Annak érdekében, hogy a Balaton régióban lakók mind szélesebb köre élni tudjon a fejlesztés által kínált lehetőségekkel, a lehető legmodernebb szolgáltatások minél szélesebb körben történő hozzáférést szükséges biztosítani. A fentiek alapján indokolt fejleszteni a szélessávú informatikai hálózati, valamint az 5G elérhetőséget, valamint a távmunkához szükséges egyéb készségeket, feltételeket a térségben, elsősorban a Balaton parttól távolabbi településeken. Ennek eszközei lehetnek a Digitális Jólét Program fejlesztései.

Kiemelt jelentőségű, hogy a fejlesztett üzleti infrastruktúrákkal kapcsolatos marketing tevékenység, kampányok is hatékonyak legyenek. A pályázatok kiírása során javasolt ilyen tevékenység támogatására lehetőséget teremteni. Balaton térség kommunikációja nem csak a turisták irányába fontos, hanem a befektetők, vállalkozások felé is. A térség számára fontos, hogy ennek érdekében a jövőben megerősödjön, illetve kialakuljon az új vállalkozások letelepedése érdekében – a turizmushoz hasonlóan - a térséget egységben kezelő, befektetéseket, beruházásokat ösztönző térségi marketing rendszer.

Az üzleti infrastruktúra-fejlesztések tekintetében minden esetben horizontális elvként kell érvényesíteni a létrehozott kapacitások, egységek tájba, településképbe történő illeszkedését, valamint a környezeti kockázatok és konfliktusok minimalizálását. Szintén horizontális elvként érvényesítendő a körforgásos gazdaságra történő áttérés feltételeinek biztosítása a térség ipari – szolgáltatási szektorában.

A térségi üzleti infrastruktúra fejlesztési programhoz kapcsolható szoft elemként segíteni kell a vállalkozások, gazdasági szervezetek szakmai ismereteinek elsajátítását, új szakmai ismeretek megszerzését (élve az átképzések lehetőségeivel, a felnőttképzési kínálattal), az értékesítési együttműködések kialakítását, valamint szükséges információt nyújtani a piaci lehetőségekről, a fejlődési trendekről.

4.2. Kézműves és kreatív ipar fejlesztése

A térségi gazdaság fejlesztésénél a térség gazdasági hagyományaira, természeti-földrajzi-kulturális adottságaira érdemes építeni. A hagyományosan balatoni adottságokból kiindulva – már nem túl nagy számban és jelentőséggel - jelen vannak az egyedi értéket, tájegységre jellemző specialitást jelentő termékek előállítására alkalmas mesterségek, a kézműves tevékenységek. A táj adottságokat kihasználva ugyanakkor új, kreatív iparágak megtelepedésére is nyílnak lehetőségek, nem csupán a hagyományos kisipari, kézműves mesterségek erősítésére. Mindkét ágazat fejlesztése térségspecifikusan azért indokolt, mert az általuk előállított termékek jól kapcsolhatók a térség turizmusgazdaságához, valamint a táji-környezeti értékeket, ökológiai egyensúlyt sem veszélyeztetik.

A kézműipar tekintetében jelenleg egy szűk és visszaszorulóban levő vállalkozói réteg működik a térségben. Számukra biztosítani, támogatni szükséges a mesterségek folyamatos utánpótlását, a szakmák elsajátítását és akkreditált képzését. A kézművesség munkalehetőséget és egyben a társadalomba való integrálódáshoz esélyt is teremt a fogyatékkal élők, csökkent munkaképességű emberek, vagy hátrányos szociális helyzetű lakosok számára, ezért az esélyegyenlőségi feltételek biztosítása, valamint a képzés és szemléletformálás, valamint a vonzó életpálya megjelenítése is fontos szempont. A termékek minőségbiztosítási rendszerének régió szintű kidolgozása, bevezetése és működtetése is indokolt, annak érdekében, hogy a termékek esetében az egységesen magas színvonal biztosítható legyen, illetve egyedi, balatoni értékkel emelje azokat. Fontos az összhang megteremtése a már meglévő térségi védjegyrendszerekkel. A fejlesztésekhez szükséges lehet a vállalkozások közti, illetve a tervező, fejlesztő intézményekkel való együttműködés ösztönzése, hálózatok létrehozása. A minőségbiztosítási rendszer kidolgozásához ugyanakkor a jogszabályi környezet tisztázására is szükség van.

Szükséges a helyi profilú vállalkozások arányának növelése, helyben történő letelepedésük megteremtése. Itt olyan vállalkozásokra gondolunk, amelyek tevékenysége valamely speciális térségi adottsághoz, szaktudáshoz kötődik. Balaton térségében jó esélyei vannak olyan vállalkozások fejlődésének, melyek a térségbeli tudásbázisokon túl a helyi keresletre építenek (pl. ajándék és dísz tárgyak gyártása; szabadidős kellékek, halászati és horgászati eszközök gyártása, illatszerek és gyógyhatású termékek gyártása, fa- és erdei termék feldolgozás, nádfeldolgozás, ingatlankezeléssel kapcsolatos építőipari és szolgáltató tevékenységek). A kézműves termékek előállításához előnyben részesítendőek a helyben termelt, előállított, illetve rendelkezésre álló alapanyagok, amelyek a helyi gazdasági tevékenységet fokozzák, valamint a gazdaságossági és környezetvédelmi szempontokat

figyelembe véve is előnyösek, tekintettel arra, hogy így az ár-érték arány szempontjából kedvezőbben állíthatók elő termékek és a szállításhoz kapcsolódó költségek csökkenthetőek, az ebből származó környezeti terhelés minimalizálható, a káros anyag kibocsátás jóval kisebb.

A kreatív ipar kézműiparhoz képest egy szélesebb tevékenységi spektrumot ölel fel – azonban speciális kritérium a magas szintű művészi, szellemi, kreatív hozzáadott érték. Ez esetben a termékek virtuálisak is lehetnek, nem csupán tárgyak. Az élet minden területét átható digitalizáció nyomán felértékelődik a virtuális alkotás jelentősége. A Balaton térsége mindehhez magas minőségű környezeti és kulturális környezetet biztosíthat, ugyanakkor a térség e tevékenységekből profitálhat is, ha az így létrejövő termékek magas színvonalon hordozzák a térség egy-egy speciális sajátosságát.

A kreatív ipar speciális részét képezik a képzőművészek, népművészek és iparművészek, akik tevékenysége a Balatonnál kiemelt fontosságú. Jelentőségük a Veszprém Balaton Európa Kulturális Fővárosa 2023 projekt kapcsán méginkább felértékelődött. Számos művész lakhelye található a térségben és közülük sokan szakmai tevékenységüket is itt végzik. Annak érdekében, hogy a különböző művészeti ágak képviselői minél szélesebb körben végezhesék szakmai tevékenységüket helyben, az általuk készített termékek piacra lépését, illetve terjesztését is szükséges elősegíteni. A kreatív ipar térségi fejlesztése vélhetően az ország nagy kreatív ipari műhelyeivel (pl. Moholy-Nagy Művészeti Egyetem) együttműködve hajtható végre eredményesen. A kiemelt üdülőkörzet területén számos olyan ipari barnamezős terület, jelenleg hasznosítatlan ipari műemlék található, ahol a kreatív ipari tevékenységek letelepedését elő lehetne segíteni.

Mindezek mellett fontos a helyi, balatoni termékek árusítását megszervezni és fejleszteni, ahol a vásárlók könnyen hozzájuthatnak az árucikkekhez, virtuális termékekhez, alkotásokhoz.

4.3. Vállalkozások fejlesztése

A Balaton Kiemelt Üdülőkörzetben a korábbi uniós programozási időszakokban nagy számban kerültek támogatásra vállalkozások. Magyarozható ez a térségi vállalkozássűrűséggel, a fejlesztéspolitika vállalkozás- és gazdaságfejlesztési fókuszával egyaránt. Ugyanakkor a 2020-ban bekövetkezett pandémia, valamint a kiemelt térség egyes gazdasági teljesítménymutatói is rámutatnak, hogy a vállalkozások működési környezetének fejlesztésén túl a vállalkozói versenyképesség és rugalmasság fejlesztése is szükséges a következő időszakban.

A Balaton térségében olyan vállalkozásfejlesztési program kialakítása a cél, amely hozzájárul ahhoz, hogy

- a térség vállalkozásai sikeresen tudjanak önálló termékekkel megjelenni a piacokon,
- segítse a vállalkozások körforgásos gazdaságra való áttérését
- segítse, hogy a vállalkozások nagyobb volumenben legyenek képesek egy adott termelési láncban szereplővé válni
- segítse a környezet teherbíróképességéhez történő alkalmazkodást
- segítse, támogassa az új vállalkozások megkapaszkodását
- támogassa a helyi, táji adottságokat – fenntartható módon – figyelembe vevő, társadalmi és környezeti felelősségvállalást szolgáló vállalkozásokat.

Ugyan nem lehetséges a Balaton térségébe környezetkárosító ipari bázisokat, tömegtermelést jelentő ipari, feldolgozó üzemeket telepíteni, azonban megteremthető az ipar és a környezet között az az egyensúly, ami elősegítheti a gazdasági fejlődést előmozdító termelő vállalatok térségbe települését. Ezt a szempontot is figyelembe véve a vállalkozás-fejlesztési program céljait meghatározott területekre koncentrálva lehet hatékonyan megvalósítani. A nagy vállalkozássűrűségű és jelentősebb termelési kapacitásokkal rendelkező területek a térségben jellemzően a kis- és középvárosok elővárosi zónái, az M7 autópálya és vonzaskörzete, Veszprém vonzaskörzete. Ugyanakkor fontos, hogy a térség periférikusabb elhelyezkedésű mikrotérségeiben versenyképesség-

javító vállalkozásfejlesztési támogatások kerüljenek kihelyezésre, a térség mélyülő területi egyenlőtlenségeinek enyhítése, és a harmonikus fejlődés elősegítése érdekében.

A vállalkozásfejlesztési támogatáspolitikai eszközeivel javasolt ösztönözni a helyi gazdasági célú együttműködések, ahol a nonprofit szektor, a vállalkozói és kapcsolódó tudományos, oktatási szféra közös részvételével sikerül a jövedelem és foglalkoztatás bővülését is szolgáló programokat megvalósítani, valamint a vállalkozások hazai és nemzetközi piaci pozícióit javítani. Fontos, hogy a helyben működő vállalkozások központja is lehetőleg ebben a térségben legyen, ezzel is a Balaton térség gazdasági súlyát erősítve. A vállalkozói versenyképesség fejlesztése során a humán erőforrás állomány és utánpótlás erősítésére is hangsúlyt kell helyezni. A térségi oktatási intézményrendszerre és vállalkozásokra támaszkodva a következő időszakban is erősíteni szükséges a duális képzés feltételeit.

Különösen fontos lenne a vállalkozói együttműködések, kooperációk létrehozásának elősegítése annak érdekében, hogy a térségi kis- és középvállalkozások – kiegészülve nagyvállalatokkal - a regionális makroregionális, nemzetközi vagy globális piacokon előnyösebb piaci pozícióval rendelkezzenek.

A vállalkozói innováció fejlesztése kiemelt terület. Az elmúlt években a térségi vállalkozások innovációs tevékenysége erősödött, annak ellenére hogy a támogatások kisebb arányban a K+F tevékenységek fejlesztésére irányultak. Az innováció tekintetében pozitív irányú elmozdulást jelentene a vállalkozások humán erőforrás-képzettségének és menedzsmenttevékenységének javítása. A vállalkozások innovációs potenciálját az alábbi megoldásokkal lehetne fejleszteni:

- Iskolában elkezdett tudatformálással, a szakképzés fejlesztésével, a működő duális szakképzés fejlődésével, a gyorsuló technológiai változások nyomán követésével.
- Tanácsadással, a piaci lehetőségek megismertetésével, tréningek, rendezvények szervezésével, projektek, kutatásfejlesztési projektek indításával vállalkozó résztvevőkkel, adatbázis létrehozásával, együttműködéssel, fejlesztési tervekkel, kísérleti programokkal. A kereskedelmi és iparkamarák működési folyamatainak fejlesztése és összehangolása szükséges annak érdekében, hogy felkészülten tudják segíteni a segítséget igénylő, hozzájuk forduló vállalkozásokat.

A vállalkozásfejlesztés egy speciális területe a vállalkozói tevékenység diverzifikációjának segítése. Különösen igaz ez az üdülőkörzetben nagy számban és arányban jelen lévő turisztikai vállalkozások tekintetében. A szezonális visszaszorítása, kiküszöbölése érdekében szükséges a turisztikai területen működő vállalkozások által végzett szolgáltatások, tevékenységeik bővítése, ezzel a bevételek növelése és a szolgáltatás-kínálat olyan módon történő kialakítása, hogy az aktív munkavégzés az év minél nagyobb részében folytatható legyen.

A térség turisztikai vállalkozásainak jelentős része vendéglátás és szálláshely szolgáltatást nyújt a régióba érkező látogatók, turisták számára. Ezt a szűknek mondható szolgáltatási termékskálát szükséges újabb kínálati elemekkel bővíteni. A nyári időszakot megelőzően, illetve az utána következő időszakban a turisztikai szolgáltatók aktív tevékenysége jelentősen alacsonyabb, ezzel a vállalkozások bevételei is csökkenő tendenciát mutatnak. Ahhoz, hogy a bevételek nyári szezonon kívüli alacsony értékei növelhetőek legyenek, ezen vállalkozások tevékenységi körét bővíteni szükséges olyan elemekkel, amelyek segítségével meghosszabbítható az az időszak, amikor a vállalkozások aktív tevékenységéből bevétel keletkezik. Ez a folyamat egyrészt segíti az éven át történő foglalkoztatás elérését, másrészt hozzájárul a vállalkozások gazdasági ellenállóképességének javításához.

A kiegészítő tevékenységek széles skálán mozoghatnak, a szorosan a turisztikai tevékenységhez kapcsolódó szolgáltatásoktól, a turisztikához kapcsolódó termékek, kiegészítő eszközök gyártásán át

a turisztikai szolgáltatásokhoz csak áttételesen, vagy egyáltalán nem kapcsolódó tevékenységekig. Alapvetően nem a kiegészítő tevékenységek köre kell, hogy meghatározásra kerüljön, hanem az, hogy olyan valós térségi keresletre, szükségletre adjanak megoldást, ami biztosítja bevételeiket.

Szükséges olyan szolgáltatások nyújtása, amely segítséget, támogatást kínál a kiegészítő tevékenységet indító vállalkozások számára, az adminisztratív folyamatok kezelésében, munkavállalók képzésének, átképzésének támogatásában, megszervezésében, valamint a vállalkozói generációváltás menedzselésében.

Prioritás megvalósításában résztvevő szereplők, lehetséges kedvezményezettek köre:

Mikro-, kis- és középvállalkozások, önkormányzatok, önkormányzati gazdasági társaságok, kutató intézetek, térségben jelen levő felsőoktatási intézmények (pl. Pannon Egyetem, MATE, SZIE), oktatási intézmények, kulturális intézmények, kulturális civil szervezetek, kézművesek, alkotók, művészek, kamarák, munkaügyi központok, klaszterek.

5. PRIORITÁS KÖZLEKEDÉSFEJLESZTÉS

STRATÉGIAI CÉL

„Elérhető Balaton!” - Környezetbarát és a változó igényekre rugalmasan reagálni képes, erőforrás hatékony közlekedési rendszer működtetése a Balaton térségében

Specifikus célok

- A térség belső és külső elérhetőségi viszonyainak fejlesztése, a közlekedési szolgáltatások egységesen magas színvonalra történő emelése
- A közösségi közlekedés igénybevételének erősítése és ösztönzése a saját gépjármű használat alternatívájaként mind a helyi lakosok mind a vendégek körében
- Térségi közlekedésszervező szervezet intézményi megteremtése, feladat- és hatásköreinek meghatározása
- Helyi adottságokhoz alkalmazkodó forgalomcsillapítási intézkedések, mikromobilitási megoldások a zsúfoltság enyhítésére
- Háttértelepülések elérhetőségi viszonyainak javítása a munkaerőpiaci vonzaskörzetek elérhetőségi viszonyainak javítása és a turizmus területi diverzifikációja érdekében

Eredményességi kritériumok

Mutató megnevezése	Adatforrás és mérési módszertan
Kerékpárutak hossza	KSH-TelR
Utasforgalom a helyi városi és helyközi autóbusz-közlekedésben	Volánbusz Zrt., városi közlekedési vállalatok
A háttértelepülések elérhetőségét segítő közúthálózat fejlesztésére fordított fejlesztési források összege	Pályázati adatbázis (FAIR)
Balatoni Közlekedési Szövetség létrehozása	Saját adatgyűjtés
Közúti baleset lakott területen kívül	Magyar Közút – TelR
Legközelebbi autópálya-csomópont távolsága közúton a legrövidebb úton	GeoX – TelR
Villamosított vasútvonalak hossza	MÁV Zrt.
Járasközpont közúti elérhetőségi ideje	GeoX-TelR

A prioritás indokoltsága

A fejlesztési igények feltárása érdekében a Balatoni Integrációs Közhasznú NKft. nagymintás felmérést végeztetett a 2021-27 közötti időszak tekintetében, mind a helyi lakosság, mind az

üdülőkörzetbe látogatók között. A válaszolók által megjelölt problémák döntő többsége (az első négy helyen) mind közlekedési témájú volt, amelyből kiderül, hogy a leginkább fejlesztésre szorulónak a közlekedési területet gondolják az érintettek. A legnagyobb gyakorisággal az alábbi témakörök merültek fel:

- az utak, járdák rossz állapota,
- a kerékpáros infrastruktúra fejletlensége,
- a településeken átmenő forgalom okozta terhelés,
- a parkolás megoldatlansága,
- a közösségi közlekedés szolgáltatási színvonala

Az elmúlt programozási ciklusokban elsősorban a Balaton külső elérhetőségi viszonyainak javítását szolgáló infrastrukturális fejlesztések zajlottak le, melyek kétségtelenül fontos alapot képeznek a következő időszak társadalmi-gazdasági fejlődése számára. A következő programozási ciklus, mivel nagy volumenű külső elérhetőségi beruházások, szükségletek egy jelentős része teljesült, a még szükséges külső elérhetőségi beavatkozásokon túl a belső elérhetőségi viszonyok javítását kell hogy célozza. A feltárt igények valamint az eddig megvalósult fejlesztések értelmében a stratégiának válaszolnia kell a lokálisan, települési szinten jelentkező fejlesztési szükségletekre, a parti és a háttértelepüléseken egyaránt, valamint a még fennálló regionális, térségi léptékű, infrastruktúra-fejlesztési és közlekedésszervezésre vonatkozó igényekre is.

Intézkedések leírása

5.1. Elérhető Balaton program további intézkedései és kiterjesztése a teljes üdülőkörzetre

Az eddigi stratégia által javasolt fejlesztések alapján számos intézkedés történt a Balaton térség elérhetőségének javítása terén mind közúton, mind vasúton és a beruházások jelenleg is folyamatban vannak. Eldöntött és zajlik a Budapest-Balaton kerékpárút megvalósítása is. A megkezdett közlekedésfejlesztési programot ütemezetten folytatni kell, hogy az üdülőkörzet minden települése azonos szolgáltatási színvonalat kaphasson, a térség megközelítése pedig nem csak Budapest felől, de az összes többi irányból is problémamentes legyen. A közlekedésfejlesztési beavatkozások végrehajtása során alapvetően kell alkalmazni, hogy a projektek megvalósítása és a létrejött infrastruktúra-elemek a lehető legkevésbé zavarják és terheljék természeti, ökológiai környezetüket.

A vasúthálózat fejlesztéseire a következő időszakban is kiemelt figyelmet szükséges fordítani. A megkezdett projektek végrehajtásán túl (pl. északi-part villamosítása), szorgalmazni szükséges a Balaton vasúti körbejárhatóságát a későbbiekben eredményező további fejlesztéseket. A belső elérhetőségi viszonyok javításában a vasúti mellékvonalak fejlesztési projektjei valamint a keskeny nyomközű hálózat infrastrukturális beavatkozásai is szerepet játszhatnak a jövőben.

A közúthálózat tekintetében fontos, hogy az eldöntött, országos vagy nagyrégiós jelentőségű fejlesztések a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet érdekeinek megfelelően történjenek meg, az azokhoz kapcsolódó helyi, mikroregionális vonatkozású beavatkozások a belső elérhetőségi viszonyok javítását szolgálják. A régió külső elérhetőségi viszonyaira hatást gyakorló autópálya- és autóút-fejlesztések támogatása indokolt, ugyanakkor a térségi szintű beavatkozásoknak elsősorban a tehermentesítést kell szolgálniuk. A fejlesztések során kiemelt figyelmet szükséges fordítani a térség táji-természeti értékeinek megőrzésére.

A vízi közlekedés tekintetében fő irányként indokolt a járműpark fejlesztése, valamint szintén a belső elérhetőségi viszonyok javítása érdekében a szolgáltatások helyi, mikrotérségi igényekhez történő rugalmas igazítása. Szükséges a jövőben az AIS rendszer alkalmazása a balatoni vízi közlekedésben. A légi közlekedés tekintetében a Hévíz-Balaton Airport fontos szerepet játszik a térség külső

megközelíthetőségében. Az itt tervezett állami beruházások (logisztikai, oktatási központ) eredményessége is jelentősen függ a térség külső-belső elérhetőségi viszonyainak állapotától, fejlesztésétől.

A prioritástengely több intézkedése kapcsán is releváns fejlesztési irány, alapvető cél a térségi elektromobilitás fejlesztése, a régió közlekedésének zéró emissziós irányba történő elmozdítása. A fejlesztéseknek szolgálni kell a térség közösségi és egyéni közlekedési módjainak nulla emisszióssá válását egyaránt. Ebbe a járműpark fejlesztésén túl a kapcsolódó infrastruktúra-hálózat fejlesztése is beletartozik (pl. kiterjedt töltőhálózat). A fejlesztések alapfeltétele hogy a régió villamosenergia-hálózata alkalmas legyen az elektromobilitás energiaigényének kielégítésére.

5.2 Kombinált közlekedési módok, tarifaközösség, közlekedési szövetség

A Balaton Kiemelt Térségi Stratégiai Programja (2014-2020) eddig is tartalmazta ezt az elemet, de szükség van ezen a területen az előrelépésre. A cél a saját gépjármű használata helyett a közösségi közlekedési szolgáltatások igénybevételének elősegítése, amelyhez az infrastruktúra-fejlesztések az alapot ugyan biztosítják, de a szolgáltatások egymásra épülése nem valósul meg. Kisebb lépések ugyan történtek, de a nyári időszakban Magyarország második legnépesebb településeként is értelmezhető Balaton régió közlekedésének, a közlekedési szolgáltatások hatékony és egységes szervezésének jelenleg nincs igazi gazdája.

Az előző időszak alapján nyilvánvalóvá vált, hogy a kitűzött célok eléréséhez hiányzik az a helyi szervezeti háttér, amely a szükséges, egyre szerteágazóbb tevékenységeket összefogná. A Stratégia célul tűzi ki a Balatoni Közlekedési Szövetség megeremtését, amely a közösségi közlekedésben tarifaközösség létrehozásával, központi forgalomszervezési és utastájékoztatói szolgáltatásokkal biztosítja a mobilitási igények kielégítését és a stratégiai célokhoz való közelítést, emellett stratégiai tervezési feladatokat is ellát.

Az ebbe az irányba tett első lépés az Építési és Közlekedési Minisztérium (szaktárca) és a Balatoni Integrációs Közhasznú NKft. közös közreműködésével regionális közlekedésszervező iroda felállítása, amely az üdülőkörzet összes településének közlekedési kérdéseivel foglalkozik.

5.3 Lokális forgalomcsillapítási intézkedések, mikromobilitási megoldások

A nyáron a Balatonra saját gépjárművel érkezők sokszor a napi mozgásaikhoz (pl. strandra járás, bevásárlás, programokon részvétel) is a saját járműveiket használják, más helyi közlekedési lehetőségek hiányában. Ez a legtöbb tóparti településen mindennapos közlekedési és parkolási káoszt okoz. A jelenség pont az üdülőkörzet legfőbb vonzerejét, a pihenési, kikapcsolódási funkciót veszélyezteti. A vendégek tömege ugyanis mintegy magával hozza azt a nagyvárosi zsúfoltságot és a vele járó dugókat, amelyek elől éppen hogy szeretnének elmenekülni. Ezzel együtt nő a zajterhelés romlik a levegő minősége és a baleseti helyzet is. Számos intézkedést kell és lehet hozni a probléma mérséklése érdekében, amelyek akár településenként eltérőek is lehetnek:

- forgalomcsillapítási megoldások, forgalomtechnikai módszerekkel (körforgalmak, közlekedési lámpák, okos gyalogátkelőhelyek
- gyalogos/kerékpáros/autómentes zónák, zöld zónák (LEZ) kialakítása
- parkolási övezetek szabályozása
- helyi közösségi közlekedési szolgáltatás javítása
- helyi mikromobilitási szolgáltatások kialakítása (kerékpárkölcsonzők, helyi kisbuszos/iránytaxi jellegű szolgáltatások)

Indokolt a közlekedési szolgáltatások tekintetében az idősbárát szolgáltatások megerősítése.

5.4 A háttértelepülések elérhetőségének javítása

A Balaton Kiemelt Üdülőkörzet településeinek többsége nem a tóparton található, és így sokkal kevesebb figyelem esik rájuk. Bevonásuk a turizmusiparba akár szálláshelyek, akár munkaerő biztosítása, akár a helyi termékek előállítása és a helyi piacra vitele tekintetében elsősorban a hiányos közlekedési infrastruktúra miatt nehézkes. Ezért a következő elemek fejlesztése szükséges:

- úthálózati hiányosságok megszüntetése
- útfelújítások
- kerékpárutak kialakítása, alternatív útvonalak kijelölése
- buszmegállók, buszöblök kiépítése és fejlesztése
- vasúti és autóbuzsos közszolgáltatások felülvizsgálata, menetrendek javítása (az 5.2 pontban említett szervezet koordinálásában)
- alternatív közösségi közlekedési megoldások - pl. igényvezérelt közlekedés, falubuszok bevonása a közszolgáltatásba - létrehozása (az 5.2 pontban említett szervezet koordinálásában)

Prioritás megvalósításában résztvevő szereplők, lehetséges kedvezményezettek köre:

Építési és Közlekedési Minisztérium és háttérszervezetei, megyei kormányhivatalok, önkormányzatok, NIF Zrt., MÁV Zrt, MÁV-Start Zrt., Volánbusz Zrt., Bahart Zrt., turisztikai szervezetek, Balatoni Integrációs Nonprofit Kft., Magyar Kerékpáros Szövetség

6. PRIORITÁS TURIZMUSFEJLESZTÉS

Turizmusfejlesztés a táji-természeti-kulturális értékek megőrzésével összhangban

STRATÉGIAI CÉL

„Aktív és élményt adó Balaton!” - A turizmusból származó bevételek növelése, illetve a kapacitások egész éves kiegyensúlyozottabb kihasználása a turisztikai termékek és szolgáltatások összehangolt fejlesztésének eredményeként

Specifikus célok

- A turizmus mértéktartó, a Balaton és környéke környezeti, ökológiai szempontjait érvényesítő, érdekegyeztetésen alapuló, hosszú távú környezeti fenntarthatóságot érvényesítő fejlesztése
- Turisztikai kapacitások és attrakciók környezeti egyensúlyt figyelembe vevő, térben és időben kiegyenlített kihasználtságát elősegítő fejlesztése, a „Balaton egész éven át” márkaprofil erősítése
- A turizmusban dolgozó vállalkozások és munkaerő egzisztenciális biztonságának erősítése
- A Balaton térség értékeit tiszteletben tartó, afelett őrködő, a helyi szereplők által kitűzött célokkal azonosulni képes vendégek térségbe vonzása
- Az attrakció-, szálláshely- és szolgáltatáskínálat táji- környezeti- értékekkel és valós igényekkel harmonizáló kialakítása
- A térségi turisztikai menedzsment rendszer megújítása

Eredményességi kritériumok

Mutató megnevezése	Adatforrás
Kereskedelmi szálláshelyek kapacitás-kihasználtsága A) Férőhely kapacitás kihasználtság B) Szoba kapacitás kihasználtság	KSH, NTAK
Tavaszi, őszi, téli hónapokban eltöltött vendégéjszakák száma kereskedelmi szálláshelyen	KSH
A BKÜ háttértelepüléseiben eltöltött vendégéjszakák részesedése az üdülőkörzet kereskedelmi vendégforgalmában	KSH, NTAK
REVPAR – egy kiadott szobára jutó árbevétel	KSH, NTAK
Külföldi és belföldi vendégek átlagos tartózkodási ideje a Balaton parti és háttérzóna településeiben	KSH, NTAK
Kulturális rendezvényeken résztvevők száma	KSH- TeIR
Turizmusfejlesztési célú pályázati eredményesség és támogatás	Pályázati források adatbázisa

Mutató megnevezése	Adatforrás
Üzleti célú magán szálláshelyeken eltöltött vendégéjszakák száma	NTAK (MTÜ)
Önkormányzatok idegenforgalmi adó bevételei	MÁK

A prioritás indokltsága

A Balaton térség gazdaságát, társadalmi működését alapjaiban határozza meg a térség turizmusa. Egyúttal az ágazat erőteljesen befolyásolja a tó és környezete ökológiai, táji értékeinek állapotát, a helyi lakosok életminőségét, jövedelmi viszonyait. Ugyanakkor a Balaton térség turizmusgazdasága összességében éppen a természeti-környezeti és táji értékek miatt alakulhatott ki, következésképp a térség idegenforgalma erősen függ és szoros kölcsönhatásban van a térség környezeti állapotával, eltartóképességével. A turizmusgazdaság és a természeti-táji környezet, valamint azzal együtt élő helyi társadalom harmonikus együttműködésének biztosítása érdekében az idegenforgalom területén folytonos beavatkozásokra van szükség. Azonban a korábbi időszakban megvalósult fejlesztésekhez képest némileg eltérő hangsúlyokkal kell megtervezni a 2021 utáni időszak intézkedéseit, előtérbe helyezve a mértéktartó fejlesztést. A turizmus fejlesztése nem gátolhatja a térségi népességmegtartó-képesség erősítését.

A fentiekén túl az ágazattal kapcsolatos beavatkozásokat indokolja, hogy a szektor nagyon érzékenyen éli meg a válságidőszakokat. A 2008-2009-es recessziót követően 2010 óta, bár strukturális nehézségekkel, kihívásokkal küzd ugyan az ágazat, mégis felívelő pályát írtak le a BKÜ turisztikai teljesítménymutatói. Azonban a 2020. évi pandémia a turisztikai ágazat gazdasági érzékenységét drasztikus mértékben igazolta. A járvány nyomában kirobbanó válság a turisztikai ágazat teljes vertikumát érintette és érinti. Az idegenforgalom különböző területein tevékenykedő vállalkozások bevételei jelentősen csökkentek (a nyári csúcsideőszakot leszámítva), az ágazatban foglalkoztatottak helyzete bizonytalanná vált. Utóbbi probléma különösen igaz a külföldön foglalkoztatott munkavállalókra. A jövőbeni fejlesztéseknek olyan fenntartható turizmusgazdasági rendszert kell megalapoznia a Balatonnál, amely rugalmasan képes reagálni a XXI. század környezeti és társadalmi kihívásaira, megbízható és magas színvonalú, biztos megélhetést nyújt a szektorban dolgozók számára, ugyanakkor a működésének természeti-környezeti hátterét biztosító balatoni ökológiai rendszert megőrzi.

A fenti célok és feladatok komplex, tervszerű, széleskörű partnerségen és transzparencián alapuló fejlesztési beavatkozások végrehajtásával érhetőek el.

Intézkedések leírása

6.1 Attrakciófejlesztés

A jövő balatoni turisztikai attrakciófejlesztései az autentikus, helyi, térségi kultúrán, hagyományokon, környezeti értékeken nyugvó turisztikai vonzerőkínálat kialakítását kell hogy szolgálják.

Ennek nyomán olyan turisztikai attrakciók fejlesztése javasolt, melyek egyrészt hozzájárulnak a Balaton térségében lévő turisztikai kapacitások térben és időben kiegyensúlyozott, túlterheléstől mentes kihasználtságának javításához. A fejlesztett attrakciók ezáltal elsősorban nem a nyári balatoni fürdőzéshez kell hogy kapcsolódjanak, de kiegészítő programként kell szolgálniuk a nyaralások során is. Vezérelvként az új, őszi-tavaszi és téli turisztikai szezonok minőségi, mértéktartó attrakciófejlesztése fogalmazható meg, mely során érvényesül a területi diverzifikáció elve is. A térségi versenyképesség javítása érdekében a nagy forgalmat generáló turisztikai attrakciók további fejlesztése is szükséges, ugyanakkor ez esetben is szem előtt kell tartani a térség ökológiai egyensúlyának biztosíthatóságát.

A nyári turisztikai szezonon kívüli időszakban hosszabb pl. egy hetes tartózkodásra elsősorban az idősebb, 50 év feletti korosztályt célszerű megcélozni, míg a rövidebb, pl. hétvégi tartózkodásra a családokat, fiatalokat kell elérni. Ugyanakkor a tartózkodási idő minél hosszabbra nyújtása kiemelt cél kell hogy legyen az ágazati bevételek stabilizálása érdekében, mely elsősorban vonzerő- és programkínálati fejlesztésekkel érhető el. Továbbá egyedi kínálattal, pl. sport és kulturális rendezvényekkel, konferenciákkal egy-egy speciális célcsoportot lehet a jelenleg még alacsonyan kihasznált időszakban megszólítani. A turisztikai attrakciók célcsoportjai között fontos megemlíteni a helyi lakosságot, akik ugyanúgy élhetnek a térség turisztikai attrakciói által nyújtott élményekkel, javítva életminőségüket, erősítve helyi identitásukat. A helyi közösségek fontos megjelenítői a térségnek, így balatoni identitásuk megélés és reprezentációja a térségi imázs egyik fontos eleme lehet.

Az attrakciófejlesztés diverzifikációja érdekében fontos, hogy nem csupán a parti településeken, hanem parttól távolabbi településeken is bővíteni, javítani szükséges a vonzerőkínálatot, azonban megtartva a háttértelepülések nyugalmanak természetes vonzerejét! A fejlesztések során ki lehet használni a természeti, táji adottságokat, az egyedi helyi termék kínálatot, de mindezt környezeti és társadalmi konfliktusoktól, romboló hatásoktól mentesen.

A térség adottságaihoz illeszkedve a következő időszakban is cél, hogy az egyedi természeti adottságokra építve magasabb minőségi színvonalat érjen el a lakosság és a turisták növekvő egészségtudatosságára illetve a természetesség iránti igényükre építő aktív turisztikai szolgáltatások köre. Az aktív turizmus a szemléletformálás, környezeti nevelés szempontjából is kiemelt jelentőségű. E témában az alábbi területekre célszerű összpontosítani az attrakciófejlesztéseket:

- Kerékpáros turizmus: Az épített és virtuális infrastruktúra további korszerűsítése, a koordináció erősítése, a különböző attrakciókat összekötő hálózati elemek megteremtése, a multimodalitás lehetőségeinek megteremtése, közlekedés biztonság, szemléletformálás, közösségi rendszer vagy rendszerek kialakítása.
- Geo- és ökoturizmus: Világörökség várományosi (Balaton-felvidék kultúrtáj - Tihanyi-félsziget, Tapolcai-medence és tanúhegyei, Hévízi-tó) valamint nemzeti parki és geopark valamint erdészetek által kezelt területeken, illetve természetjárásra alkalmas, vonzerőkkel rendelkező területeken turistaszállások, kulcsosházak létesítése, tematikus és hagyományos túraútvonalak kijelölése, karbantartása, attrakciókkal, szolgáltatásokkal történő ellátása, ökoturisztikai bázisok, ökomúzeum létesítése, oktatás, szemléletformálás, képzési programok.
- Egészségturizmus: A régió gyógyturisztikai desztinációinak komplex fejlesztése a meglévő kapacitások szolgáltatási és attrakciós színvonalának folyamatos javításával (Hévíz, Zalakaros), valamint a gyengébb vonzerővel rendelkező attrakciók marketing-értékének komplex program alapján történő növelésével (pl. Csisztafürdő), a gyógyturizmus és az aktív turizmus attrakcióinak és szolgáltatásainak összekapcsolása (pl. Zalakaros).
- Horgászturizmus: A parti és csónakos horgászat feltételrendszerének javítása a horgászok és egyéb csoportok konfliktusainak oldása érdekében. Horgászhelyek pontos kijelölése, szolgáltatásokkal történő ellátása, a csónakos horgászathoz szükséges infrastruktúra és feltételrendszer javítása.
- Strandok fejlesztése: vízminőség javító intézkedések (mederkotrások), zöldterületi fejlesztések, szabadstrandok kiegészítő szolgáltatásainak további fejlesztése, vízfelületek árnyékolása, vendéglátóhelyek arculatának fejlesztése, kiegészítő programok szervezése (sport, kultúra), tájékoztató kampányok, köz- és vízbiztonsági szemléletformálás, oktatás, a

vízhez történő szabad hozzáférés feltételeinek javítása, strandok minősítési programjának folytatása.

- Vitorlázás, vízi sportok: A tó ökológiai rendszerét nem zavaró vízi sportversenyek szervezése, koordinációja, marketingje, kajak-kenu és evezés eszköz- és feltételrendszerének javítása, vízi sportok oktatása, szemléletformálás (pl. kishajós – dingi – vitorlázás népszerűsítése).
- Falusi turizmus fejlesztése
- Vadászturizmus: vadászati szálláshelyek fejlesztése, vadászati infrastruktúra rendbetétele, digitális információs platformok létrehozása.

Az egyéb vízi sportok közül azon tevékenységek fejlesztését tartjuk indokoltnak, melyek a Balaton ökológiai rendszerét nem zavarják. Ennek nyomán elsősorban a kajak-kenu, az evezés, a SUP, a szörf tevékenységekkel kapcsolatos kisebb infrastrukturális fejlesztéseket támogatjuk, valamint a vízitúrázás feltételeinek megteremtését irányozzuk elő (csónakházak, pihenők, kempingek).

A térségben továbbra is indokolt a helyi természeti, kulturális értékekre, illetve mozgásra, kihívásokra támaszkodó nagy befogadóképességű témapark létesítése, melynek célja, olyan Közép-Európában egyedülálló egész évben nyitva tartó szórakoztató park létesítése, mely használata egész napos program keretében kínál szórakozási lehetőséget családoknak, fiataloknak. A tervezett helyszín kiválasztása lehetőség szerint barnamezős területen történjen, ne veszélyeztesse a természeti értékek megőrzését és ne növelje a védendő területek meglévő környezeti terhelését

Az attrakciófejlesztések között a kulturális turisztikai vonzerők külön hangsúlyt kell kapjanak. A Balaton térségében törekedni kell a kulturális program kínálat folyamatos megújításának ösztönzésére, a programok egész éves szervezésére a civil és egyéb szakmai szervezetekkel együttműködésben. Ennek jelentőségét hangsúlyozza a Veszprém-Balaton Európa Kulturális Fővárosa 2023 projekt, melyhez az üdülőkörzet mind a 180 települése csatlakozhat (további, üdülőkörzeten kívüli Veszprém megyei települések mellett). A Balaton térségben az UNESCO világörökség várományosi programmal összhangban a kulturális örökségértékek megóvása és fenntartható bemutatása, valamint a kulturális jellegű programok és tevékenységek széleskörű elterjesztése kiemelt feladat. Olyan programokat javasolt megvalósítani a helyi szereplők bevonásával, melyek nemzetközi szinten is láthatóvá teszik e csodás táji környezetben végzett kulturális jellegű tevékenységeket.

A már megindult fejlesztések folytatása és bővítése is szükséges e téren, valamint új attrakciók kialakítása is indokolt lehet, beleértve a térségi jelentőségű, egyedi kulturális örökségi értékek mentén kialakított szolgáltatások fejlesztését is. Ezen beruházásoknak (pl. Festetics örökség fejlesztése, fenékpusztai római kori emlékhely komplex rehabilitációja, Tihanyi Apátság és környezete, kastélyok, várak és kapcsolódó attrakciók, Szigligeti Vár) az örökségvédelmi célon túl hozzá kell járulniuk a Balaton térség kulturális célú programjainak nemzetközi szintű megjelenítéséhez.

A Veszprém-Balaton EKF programra való felkészülés – valamint a népességmegtartás - jegyében a közösségi célokra is alkalmas kulturális infrastruktúra fejlesztése javasolt, új terek létrehozásával, valamint a meglévők infrastrukturális és tartalmi fejlesztésével, látogathatóvá tételével. Ilyen közösségi kulturális terek lehetnek a múzeumok, könyvtárak, kiállítóterek, galériák, alkotóházak, kreatív műhelyek, közösségi és kultúrházak. A kulturális tartalomfejlesztés csak akkor valósulhat meg eredményesen, ha együtt jár a szektor humán-erőforrás fejlesztésével, ami elsősorban képzése által valamint a jövedelmi viszonyok konszolidálásával valósulhat meg. Az Európa Kulturális Fővárosa projekt sikeres megvalósításához mindemelett a térségi szakmai, civil és önkormányzati partnerek

szoros együttműködése szükséges. Ezen túlmenően indokolt egy szakmai szinten egyeztetett balatoni kulturális stratégia megalkotása és programszerű végrehajtása.

A kulturális rendezvények támogatása terén törekedni kell az olyan programok megvalósítására melyek kapcsán a balatoni táj valódi, a kulturális tartalmat erősítő kulisszaként jelenik meg, valamint a rendezvény mérete, jellege nem veszélyezteti, zavarja a tó ökológiai egyensúlyát. Több ezres, nemritkán százezres nézőszámot vonzó fesztiválok követik egymást, amelyek már komoly környezeti terhelést és közlekedésbiztonsági problémákat is felvetnek, megnehezítve az állandó lakosság mindennapjait. Az egyre gyakrabban megszervezett különböző sportesemények (Pl: futóversenyek, kerékpárversenyek) esetében sincs ez másképp. Ugyanakkor még mindig részben kihasználatlanok a háttértelepülések egyes értékei, a vidéki életmód bemutatásának, a népi kézművesség helyszínei. Túlsúlyban vannak a szórakoztató és gasztrofesztiválok, amelyek nem biztosítanak kikapcsolódást az egész családnak. Hiányzik a régióból a családi fesztiválok rendszere, amelyek más térségekben komoly vonzerővel bírnak (Győrkeőcfesztivál, Kabóciádé). A programok nagy része egy-egy településre koncentrálódik, kevés a regionális, térségi hatókörű esemény (pl.: Művészetek Völgye, Klassz a pARTon! , Kultkikötő). Támogatni és ösztönözni szükséges a regionális kezdeményezéseket, hisz ez a működési struktúra tudja bevonni a kisebb anyagi forrással rendelkező kistelepüléseket, az egyedi, szűkebb rétegeket érintő értékeket.

A jövőben kiemelt feladatként kell kezelni a fesztiválregisztrációt, a minősítések ösztönzését, és megteremteni egy önálló Balaton Régiós minőségbiztosított rendezvényregisztrációt. A térségi kulturális és rendezvényturizmus fenntarthatóságának kulcsa a jövőben a rendezvények partnerségen, együttműködésen alapuló ám egy kijelölt szervezet által végrehajtott koordinációja, mely lehetővé teszi a rendezvény térbeli és időbeli diverzifikációját.

A Balaton térségben törekedni kell a jövőben a konferenciák szervezésének további bővítésére, illetve az ehhez szükséges rendezvény infrastrukturális fejlesztések megvalósítására azokon a településeken, ahol a településen vagy a környékén megfelelő minőségű és számú szállásférőhely található (pl. Balatonfüred, Siófok, Keszthely-Hévíz). Ezen események nagyban hozzájárulhatnak a szálláshelyek egész éves kihasználtságának javításához. A konferencia turizmus szervezéséhez szükséges tartós együttműködés kialakítása a tudományos, ismeretterjesztő konferenciákat szervező szervezetekkel, illetve a Balaton térségbeli, vagy környékbeli tudományos tevékenységet végző intézményekkel, pl. egyetemekkel. A konferencia helyszínek az időjárás viszontagságok kivédésére kiváló helyszínt nyújtanak a kulturális rendezvények megtartására, mely kapcsán együtt kell működni kulturális rendezvénysszervező irodákkal.

A Balaton térségében számos ipari barnamezős terület található a turisztikailag frekventált városrészek közvetlen közelében. Javasolt ezen ipari barnamezős területek kulturális célú hasznosításának lehetővé tétele, illetve ilyen projektek kidolgozása, támogatása. Magyarországon is, de különösen Európa más országaiban számos jó példa ismert e tématerületen.

A turizmusfejlesztés legfontosabb kritériuma szerint úgy javasolt fejleszteni a turisztikai termékeket, hogy azok színvonalas szolgáltatásaikkal mind jobban megfeleljenek az egyes célcsoportok igényeinek, illetve hozzájáruljanak a főszezonon kívüli új turisztikai szezon(ok) megvalósításához, valamint - az egyre kiszámíthatatlanabb - időjárástól függetlenül biztosítsák a kikapcsolódást, szórakozást. A turisztikai termékeket területileg összehangoltan, egymást kiegészítve, célcsoport specifikusan kell fejleszteni. Ennek megvalósításához részletes iránymutatót, felkészítést javasolt adni a vállalkozásoknak (workshopok, tréningek, oktatási intézmények szerepe).

A turisztikai fejlesztésekhez szorosan hozzátartoznak a vendégek biztonságát szolgáló fejlesztések. E téren a Balaton Fejlesztési Tanács Közbiztonsági Testületének stratégiai tervdokumentumai alapján szükséges a vízbiztonsági prevenció program kiterjesztése (MENTŐÖV), a köz- és vízterületi felügyeleti eszközök eszköz és módszerfejlesztése (TAVIKÉP, AIS) a megnövekedett számú vízi attrakcióhoz köthető technikai és humán erőforrásfejlesztési projektek végrehajtása.

6.2 Szálláshelyek és szolgáltatások fejlesztése

Az attrakciók mellett a szálláshelyek és a vendéglátás minőségi színvonalának további emelése is fontos feladat. Ez a szolgáltatók együttműködésével, megújulásra való nyitottságával, illetve a promóciós előnyt is jelentő – az országos szinten működő minősítő rendszereket kiegészítő - speciális balatoni védjegy szolgáltatás alkalmazásával is ösztönözhető. A szálláshelyfejlesztések jövőbeni alapelve kell legyen, hogy új kapacitások csak korlátozottan, turisztikai vagy egyéb barnamezőkön hozhatók létre, a parti sáv, a természeti, természetközeli és zöldterületek védelmét pedig biztosítani kell. Szintén alapelveként fektetendő le, hogy jogszabályban rendezni kell a jelenlegi szürkegazdaságban működő üzleti célú szálláshelyek kiadásának feltételeit.

Az elmúlt években a Kisfaludy Programnak köszönhetően számos szálláshely újult meg infrastrukturálisan, e folyamatoknak a következő időszakban is folytatódni kell. A szolgáltatások megújítását, bővítését, modernizálását is feltétlenül elő kell segíteni, ugyanakkor a turisztikai munkaerő megtartása és az utánpótlás kinevelése is kulcskérdés, mely javarészt a versenyképes jövedelem biztosításán és a szakmai fejlődési potenciálon múlik. A szálláshely szolgáltatók és vendéglátók együttműködésének a szakszemélyzet képzésére és egzisztenciális helyzetük javítására ki kell terjednie.

A gasztronómia kapcsán továbbra is ösztönözni kell a helyi termék kínálat bővítését, az egészségtudatos, biogazdaságokból származó élelmiszerek fogyasztását, illetve a balatoni különlegességek, mint például a bor és egyéb feldolgozott kistermelői termékek elérhetőségét, minőségük garanciáját. A nagyobb szálláshelyeken törekedni kell a térségi együttműködéssel kialakított termékek felhasználására és reklámjára, az együttműködésen alapuló egészség-megőrzési programok kínálatára, az egész évben elérhető – lehetőség szerint egyedi arculattal rendelkező - wellness szolgáltatások létrehozására. A növekvő igények, azaz az időskorú lakosság számának folyamatos növekedésére reflektálva a rekreáció és az aktív turizmus szerepe kiemelkedő, a gyógyturizmus és az aktív turizmus összekapcsolásában rejlő potenciál szolgáltatásfejlesztéssel kiaknázható.

Ösztönözni kell egyes, a kategóriájában jelenleg alacsony színvonalú szolgáltatást nyújtó vagy üres szálláshelyek megújulását, illeszkedve a piaci keresleti igényekhez. A támogatott turisztikai szolgáltatók felé elvárás, hogy biztosítsák szolgáltatásaik egész éves elérhetőségét, valamint a minél hosszabb idejű, szezonális hatásktól mentes foglalkoztatást a munkavállalók számára. Az egész éves nyitva tartás elősegítésére ösztönzőrendszer kialakítása is szükséges lehet.

A helyben megtalálható turisztikai, vendéglátó szolgáltatások igénybevételére ösztönözni szükséges a helyi lakosságot. Ez a vendéglátó szektor érdeke is, ezáltal fontos, hogy a szolgáltatásokat kínálók is nyissanak a helyi lakosok felé. A helyi közösségek, lakosok és a vendéglátásra szakosodott helyi vállalkozások erősebb kohéziója növelheti a balatoni identitást, mely a jövőben egy fontos összetevője lehet a regionális versenyképességnek.

6.3 Turisztikai menedzsment rendszer fejlesztése

A térség turisztikai lehetőségeinek kihasználása, mind belső, mind külső erőforrások felhasználásával valósul meg. Ennek megfelelően különös hangsúlyt kell fektetni a kölcsönös előnyöket biztosító megoldások kidolgozására és megvalósítására. A helyi lakosság életminőségét javító és a természeti értékek megóvását is szolgáló turizmus csak megfelelő irányítási, menedzsment rendszerrel biztosítható.

A turizmus akkor fenntartható, ha nem ütközik egyetlen szereplőjének az érdekével sem. Ez a turizmus olyan menedzselését feltételezi, amely elősegíti, hogy a látogatóforgalom fejlődjön és hatásai a desztináció közösségére, gazdaságára és környezetére egyaránt előnyösek legyenek ma és hosszú távon is. Tehát:

- a turista jusson élményhez és tartózkodásával legyen elégedett;
- a desztináció gazdasága fejlődjön, a turisztikai vállalkozások prosperáljanak;
- a közösség és kultúrája gazdagodjon;
- a természetes és épített környezet részesüljön védelemben.

Ezt az összetett feladatot csak akkor lehet sikeresen ellátni, ha térség turizmusának irányítását és koordinálását egy olyan menedzsment rendszer végzi, amely szakmailag felkészült, döntéseit az érdekeltek bevonásával hozza és a döntések végrehajtásához megfelelő önállósággal, azaz saját erőforrásokkal és eszközökkel rendelkezik.

A menedzsment rendszer feladatai:

- Partnerség ápolása
- Kutatás
- Tervezés
- Fejlesztés
- Projekt menedzsment
- Attrakció menedzsment
- Minőségbiztosítás
- Monitoring
- Desztinációs marketing
- Adminisztráció
- Koordináció
- Szakmai képzés
- Tanácsadás

A feladatokat hatékonyan egy többszintű szervezeti rendszer keretein belül lehet ellátni (helyi, mikrotérségi, térségi szinteken).

A menedzsment rendszerben a szervezeti struktúra különböző szintjein létrejövő szervezetek alapvetően mind ugyanazt a komplex turisztikai feladatot látják el (a hozzájuk tartozó desztináció menedzselése), de az egymásra épülő szervezeti struktúrában az ésszerű munkamegosztás, a költséghatékony működtetés és a célorientált eredményes turizmusfejlesztés érdekében az egyes feladatok hangsúlya (így az elvégzendő résztevékenységek) a szervezeti struktúrában betöltött funkciójának megfelelően a különböző szinteken más és más.

A Balaton térség turisztikai menedzsmentje – a Nemzeti Turizmusfejlesztési Stratégia 2030 figyelembevételével - két szervezeti egység koordinációjában tud sikeresen és fenntartható módon megvalósulni. Egyrészt

- a helyi, desztinációs szereplők (szolgáltatók, önkormányzatok, lakosság, vállalkozók, civil szervezetek) bevonásával működő helyi, térségi szervezetek, turisztikai egyesületek, másrészt
- a központi turizmus irányítás térségi szervezete

együttműködése, feladat és forrásmegosztásaként.

A Nemzeti Turizmusfejlesztési Stratégia alapján: Az állami turizmusirányítás csúcsszervezete, a Magyar Turisztikai Ügynökség, amely az első, nagyjából 2023-ig terjedő időszakban jelentős állami szerepvállalással kritikus tömegű fejlesztés megvalósítását generálja az ágazatban, felépíti a megújult turisztikai országmárkát és a kapcsolódó márkarendszert, emellett megteremti az ágazat tisztességes és versenyképes működésének keretfeltételeit, jelentős figyelmet fordítva a humán feltételek fejlesztésére is. A Nemzeti Turizmusfejlesztési Stratégia időtávja által felölelt időszak második felében cél az állami szerepvállalás mértékének csökkentése, stabil és hatékony térségi szervezetrendszer kialakítása. A Stratégiában részletezettek alapján megvalósul az ágazatban és a kapcsolódó területeken tevékenykedő államigazgatási, önkormányzati, szakmai, akadémiai, civil szervezetekkel való széles körű együttműködés.⁵

A térségi szintű intézményrendszer részeként az MTÜ létrehozta a térségi turizmusmenedzsment szervezetét, márkagondnokságát. A márkagondnokságnak szakmai kapcsolatban kell állnia a helyi és – ahol ilyen működik - térségi szervezetekkel, tevékenységük összehangolásával, a feladatok, kompetenciák megosztásával kell biztosítani a térség turisztika menedzselésébe tartozó valamennyi feladat ellátását.

Prioritás megvalósításában résztvevő szereplők, lehetséges kedvezményezettek köre:

Önkormányzatok, Balaton-felvidéki Nemzeti Park Igazgatóság, kulturális intézmények és szervezetek, civil szervezetek (egyesületek), sportszervezetek, erdészetek, egyházak, szállásszolgáltatást nyújtó vállalkozások, szervezetek, Tourinform irodák és fenntartók, Balatoni Integrációs Közhasznú Nonprofit Kft, Balatoni Turizmus Szövetség, helyi/mikrotérségi TDM szervezetek, Balatoni Szövetség, Balatoni Kör, Magyar Turisztikai Ügynökség Zrt, Turisztikai Marketingkommunikációs Ügynökség Nonprofit Zrt., Pannon Gasztronómiai Akadémia, Aktív- és Ökoturisztikai Fejlesztési Központ, Pannon Egyetem.

⁵ Nemzeti Turizmusfejlesztési Stratégia 2030

7. PRIORITÁS: MEZŐGAZDASÁG, HELYI TERMÉKEK

Helyi adottságokra épülő, magas minőségű, promóciós értékkel bíró, márkázható termékeket előállító mezőgazdaság, szőlő- és borágazat támogatása

STRATÉGIAI CÉL

„Balatoni terméket az asztalra!” - Helyben, vidéki térségekben előállított és feldolgozott egészséges élelmiszerek termelésének, feldolgozásának és fogyasztásának az ösztönzése

Specifikus célok

- Minőségi helyi, balatoni termékek előállításának, bemutathatóságának, piacra jutásának segítése
- A helyi termékek valamint a turizmus és a gasztronómia kapcsolatainak erősítése, az értékesítési csatornák és platformok kiszélesítése, bővítése
- A helyi lakosság helyi termékek iránti érdeklődésének növelése
- Szőlő- és bortermelés minőségi fejlődésének, versenyképességének további előmozdítása
- Termelői, borászati együttműködések, kooperációk támogatása
- Balatoni halgazdálkodás, halértékesítés feltételrendszerének javítása és a halfogyasztás ösztönzése

Eredményességi kritériumok

Mutató megnevezése	Adatforrás és mérési módszertan
Működő vállalkozások; mezőgazdaság, erdőgazdálkodás, halászat	KSH – TeIR
SZJA adóalapot képező jövedelem; mezőgazdasági kistermelők	NAV - TeIR
Borszőlővel beültetett területek mérete a balatoni borvidékeken	Hegyközségek Nemzeti Tanácsa
Felszínborítás: szőlők	MEPAR
Halszaküzletek száma	KSH
Helyi termék értékesítési pontok száma	Saját adatgyűjtés

A prioritás indokoltsága

Balaton térségében területenként eltérő specifikumokkal jelentős hagyományai vannak a mezőgazdasági termelésnek. A térség kedvező adottságokkal rendelkezik a szőlő-, gyümölcs- és zöldségtermesztés illetve az állattenyésztés tekintetében egyaránt. Különösen az elmúlt másfél-két évtizedben nőtt meg a jó minőségű kis- és őstermelői termékek iránti kereslet, egyrészt a helyi lakosok, másrészt a turisták és a turizmusban érdekelt vállalkozások (elsősorban éttermek) részéről. Ebben a tekintetben a Balaton régió az országon belül kiemelt jelentőséggel bír, hiszen a helyi termék előállítók, vásárlók, árucsera-helyszínek, kereskedelmi-vendéglátó egységek magas száma, relatív

sűrűsége jellemzi a térséget. A balatoni borvidékek emblematikusak, önmagukban is turisztikai vonzerő-értékkel bírnak. A mezőgazdaságnak mindezek mellett szerepe van a térség gazdaságának diverzifikációjában is.

Ugyanakkor az ágazat sok szempontból igen érzékeny: a mezőgazdasági termelés, ezen belül az egész régió számára fontos szőlészet-borászat és a gyümölcsstermesztés súlyosan kitett a klímaváltozás hatásainak, az idegenforgalom által megtestesített keresletre építő borászok és helyi termék előállítók pedig megszenvedik a turizmus 2020. évi visszaesését a vendéglők, szállodák, helyi piacok forgalmának csökkenése miatt. A fejlesztéspolitikai beavatkozásoknak e kihívások nyomán elsősorban a stabilitás és a versenyképesség biztosítását kell szolgálniuk, valamint a helyi lakosok és a térségbe érkező vendégek magas minőségű, egészséges élelmiszerekkel történő ellátását.

Intézkedések leírása

7.1 Mezőgazdaság, helyi termékek

A térség egyedisége, illetve a mezőgazdasági termékek feldolgozottsági szintjének javítása, így a mezőgazdaságban érdekelt vállalkozások, ős- és kistermelők bevételeinek növekedése érdekében célként kell kitűzni a helyben megtermelt minőségi élelmiszerek feldolgozási, értékesítési feltételeinek további javítását, valamint a termelők és a balatoni vendéglátás közti termékértékesítési csatornák további kiépítését. A biztosított minőség is fontos, hiszen a helyi termékek, élelmiszerek sok esetben egy térség karakterét is meghatározzák, illetve fontos „nagykövetei”, valamint „marketing eszközei” lehetnek egy területnek. Egyre nagyobb az igény a lakosság részéről az élelmiszerek származási helyének nyomon követése iránt. A turisták számára kifejezett cél, hogy egy térségnek ne csak a természeti és kulturális értékeit ismerjék meg, hanem a helyi gasztronómiai specialitásokkal is találkozzanak, miközben az elfogyasztott ételek minősége alapvetően határozza meg a vendégek jóérzését és bizalmát. Továbbá fontos, hogy a mezőgazdasági termékek lehetőség szerint helyben feldolgozásra kerüljenek, növelve a hozzáadott értéket és az élelmiszerfogyasztáshoz kapcsolódóan a térségi imázs képzés részévé váljanak. Ezáltal a már működő védjegyek kiterjesztése (pl. Vidék Minősége) lehet indokolt, vagy további, területi alapon szervezett minőségi védjegyrendszerek kidolgozásának támogatása is alátámasztható (pl. megyei, kis- vagy mikrotérségi alapon, vagy a Leader egyesületek bázisán).

Az értékesítési csatornák fejlesztése vonatkozásában a következő években nem, vagy csak nagyon korlátozott mértékben javasoljuk további helyi piacok létesítését. Csak olyan esetben tartjuk ezt indokoltnak, ahol garantáltan van megfelelő helyi termelői bázis és vásárlói kör, valamint plusz turisztikai vonzerőérték is azonosítható a piacon. A hagyományos piaci értékesítésen túl a gazdaság-látogatással egybekötött háznál történő értékesítés feltételeit és formáit (pl. „nyitott porta”), a kiszállítást, az online értékesítés eszközrendszerét, a mobil értékesítési egységek, a helyi termék boltok, polcok kialakítását, vásárlói közösségek, kosárközösségek létrehozását javasoljuk támogatni.

Javasolt a termelői együttműködések ösztönzése, segítése. A kisléptékű termék-előállítók egyedül sok nehézségbe ütköznek, mikor termékeikkel piacra kell lépniük. A termelői együttműködések a közös marketing tevékenység, programszervezés, logisztika (pl. közös kiszállítás), információcsere révén a termelők piacra jutását és termékmenedzsmentjét is nagyban segíthetik. Civil szervezeti formában, vagy akár az önkormányzat, Leader egyesület szervezésében is megvalósulhatnak ilyen kezdeményezések melyek támogatása a következő időszakban feltétlenül indokolt.

A helyi termékek értékesítésének sikere nem csak a terméken és az értékesítési felületen múlik, hanem a vásárlón is. Ezért fontos a helyi lakosság körében végzett szemléletformáló kampányok, képzések lefolytatása, melyek népszerűsítik és közel hozzák a helyiekhez is a helyi termékeket, hiszen sok esetben azokat a nagyobb vásárlóerő-potenciállal rendelkező, kiváltságos vendégek számára fenntartott luxustermékeknek tartják. Az egészségtudatos, mértéktartó és környezettudatos

fogyasztói attitűdök népszerűsítése, ismertetése javíthatja a magas minőségű termékeket előállítók és a helyi lakosok közötti vásárlói kapcsolatokat.

Összességében az alábbi tevékenységek támogatása szükséges:

- Helyi termékek feldolgozása és ahhoz kapcsolódó infrastrukturális, eszköz beruházások az alábbi termékekhez kapcsolódóan pl.: gyümölcsök (pl. mandula), zöldségek helyi terméké váló feldolgozása; szőlészet és borászat; gyógy- és fűszernövények termesztése valamint feldolgozása. A támogatások során törekedni kell az innováció ösztönzésére, új termékek előállításra, illetve elsősorban a feldolgozott mezőgazdasági termékek megfelelő márkázására, piaci pozicionálására, értékesítési csatornáinak tervezésére. Ezen szempontokat a térségben működő tanácsadási rendszer működtetése és fejlesztése révén szükséges megvalósítani. Javasolt továbbá a turisztikai fogyasztáshoz kapcsolódó termékek előállításának ösztönzése, valamint a termőhelyi adottságok és a természeti értékek fenntartható hasznosítása
- Balatoni, helyi, autentikus termékek előállítására alkalmas, hagyományos mesterségek, kézművesiparban tevékenykedő vállalkozások működési feltételrendszerének modernizálása, technológiai fejlesztés támogatása.
- A turisztikai fogyasztáshoz kapcsolódó helyi termékek előállításának ösztönzése, valamint a termőhelyi adottságok fenntartható hasznosítása.
- Balatoni termékek (helyi alapanyag és feldolgozás), illetve vendéglátóhelyek minőségbiztosítása (élelmiszer-biztonsága) és a kapcsolódó védjegy programok működtetése (pl. Nemzeti Parki Termék), valamint a védjegy alapján az értékesítési előnyt szolgáló kommunikációs akciók megvalósítása. Az élelmiszer alapú Balatoni helyi termék védjegy rendszer működtetése szakmai szervezetekkel együttműködve az Éltető Balaton-felvidékért Egyesület által bevezetett rendszer adaptálása, kiterjesztése a Balaton térsége egészére. A kialakítandó eredetvédelmi rendszer során elsősorban a lokális kötődés és elismertség hangsúlyozására kell törekedni, nem célszerű helyettesíteni a már meglévő általános minőséget igazoló védjegyeket.
- Helyi értékesítés szervezése: helyi piacok kialakításának korlátozott és szigorú feltételekhez kötött támogatása, helyi (mobil) értékesítési pontok működtetése, kiszállítási és online értékesítési rendszerek, illetve helyi termékeknek az előállítás helyén történő kínálatának és értékesítésének ösztönzése: pl. borházak fejlesztése, nyitott porták, gazdaudvar, falusi vendégasztal létesítése, bemutató gazdaságok létesítése, fejlesztése.
- Vásárlói szemléletformálás a helyi lakosság és a vendégek körében egyaránt

A termőfölddel való gazdálkodás érzékeny kérdés a Balaton térségében. Szükséges beavatkozásokként ennek kapcsán az alábbiak jelentkeznek:

- a talajok mennyiségi és minőségi védelme minden mezőgazdasági kultúrában; (ez alá tartozhat a talajvédő termelési szerkezet és agrotechnológia alkalmazása, zöldítési eljárások alkalmazása, károsodott termőtalajok revitalizációja)
- a kiváló minőségű szőlőterületek fejlesztése, komplex meliorációja
- a mezőgazdasági tevékenységekhez elengedhetetlen a meglévő öntözőrendszerek megőrzése, felújítása, új rendszerek létesítésének támogatása, illetve többcélú tározók létesítése.

- törekvés a mezőgazdasági területhasználat visszaállítására, megőrzésére, a művelésre alkalmas méretű birtoktestek megőrzésére vagy kialakítására, az építési lehetőségek korlátozására a mezőgazdasági területeken, valamint a tájromboló beépítések visszaszorítására.

A meglegházi zöldség és gyümölcsstermesztésnél törekedni kell a kitermelt, illetve használt termál és gyógyvizek hőjének pl. hőcserélő útján történő hasznosítására. A geotermikus energia túlzó felhasználásának és a természetes utánpótlódás mértékét meghaladó, energetikai termálvíz-használat problémájának egyik lehetséges megoldása a termálvíz visszasajtolása. Fontos, hogy az ilyen irányú fejlesztések a gazdaságossági, műszaki és környezetvédelmi szempontok együttes figyelembevételével valósuljanak meg.

7.2 Szőlészet-borászat fejlesztése

A Balatoni borrégió Magyarország hat borrégiójának egyike. A régiót hat borvidék alkotja: a Badacsonyi, a Balatonboglári, a Balaton-felvidéki, Balatonfüred–Csopaki, a Nagy-Somlói és a Zalai. A borvidékek a Balaton körül sorakoznak - bár nem mind a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet része. Ezek a területek a 19. században még egységes borvidéket képeztek, ma már ez a különféle területi felosztások miatt nincs így.

Balaton térség egyik egyedi márkája ma is a történelmi borvidékeken megtermelt szőlő és előállított bor. A térségi mezőgazdaság egyik zászlóshajója a borágazat, számos emblematisztikus borással, borfajtaival és turisztikai márkázásra, marketingre is alkalmas, közismert brandekkel. A térség szőlészeti, borászati kultúrájának megőrzése és fejlesztése érdekében mind a borok mind pedig a termesztett szőlőfajták vonatkozásában törekedni kell az eredetiség és a minőség védelmére, amelynek vannak már kialakult jó gyakorlatai. Az ilyen jó gyakorlatok, érdekvédelmi közösségek, tevékenységek – kisösszegű – támogatása indokolt a jövőben. A borászati fejlesztések során építeni kell a meglévő kezdeményezésekre, a történelmi borvidékek programjaira és kínálatára, a borút egyesületek szervező munkájára, illetve a Balatoni Kör és egyéb szakmai, civil szervezetek (Balaton Borrégió Borrégiós Tanácsa, Rizling Generáció) céljaira és tevékenységeire. A BalatonBor és a HegyBor (Vinea Balaton) marketingjét, értékesítését nemcsak hazai, hanem nemzetközi viszonylatban is elő kell segíteni.

A bor-gasztronómia tematikájú rendezvények száma az elmúlt időszakban jelentősen megnövekedett. A tendencia jó, ugyanakkor - a jó példák mellett - rendezvények színvonalának és programkínálatának minőségi irányú fejlesztése javasolt, valamint e téren is a rendezvények térben és időben koordinált, összehangolt megvalósítására van szükség.

A következő időszakban is fontos cél a borturisztikai projektek támogatása is (pl. szálláshelyek, vendégterek, kóstolóhelyek létrehozása illetve minőségi fejlesztése, borászati tevékenységet bemutató terek és programok), ugyanakkor az ilyen típusú fejlesztéseket mértéktartó, a termőterületeket és természeti területeket nem veszélyeztető, kisléptékű, már meglévő infrastruktúrákon alapuló beruházások segítségével szükséges megoldani.

A szőlészet-borászati ágazatot is súlyosan érinti a klímaváltozás, melynek hatásaihoz történő alkalmazkodás ezen a területen is kiemelt feladat a következő évekre, évtizedekre vonatkozóan. Vizsgálni és támogatni szükséges új, rezisztens illetve a változó klímához jól alkalmazkodó fajták és klónok termesztésbe vonásának lehetőségeit, fejleszteni szükséges az öntözési és víztározási technológiákat, valamint a növényvédelem területén a minél természetesebb ám a változó kihívásokra is hatékonyan reagáló módszerek, eszközök alkalmazását kell elősegíteni. Mindezeket túl a tápanyagpótlás kérdését is kezelni szükséges a művelés alatt álló területeken.

A jövő egyik jelentős beavatkozást igénylő kihívása a felhagyott, átalakuló funkciójú vagy pusztuló szőlőhegyek problémaköre. Főként a somogyi és zalai területeket érinti a művelés felhagyása, ahol a szukcesszió beindulásával inváziós fajok borítják el a korábbi rendezett szőlőket. A Balaton-felvidéken a szőlőterületek kivágása majd felparcellázása, üdülőterületekké alakítása figyelhető meg.

A két folyamat egymástól merőben eltérő, ugyanakkor végkimenetelét tekintve mindkettő hozzájárul a balatoni kultúrtáj erodálódásához, a táji harmónia feloldódásához. A probléma kezelése vélhetően egységes, tervezett programszerű, jogszabályi felhatalmazásokat és forrásokat igénylő beavatkozásokat igényel.

Az ágazatot erőteljesen érintő infrastrukturális fejlesztési igényként merül fel a szőlőhegyi külterületi utak fenntartása, fejlesztése. A környezeti és domborzati hatásoknak súlyosan kitett dűlőutak állapota nagyban befolyásolja a szőlészeti-borászat munkák elvégzését, valamint a borászatok, termelői árusítóhelyek elérhetőségét is. A szőlőhegyek, borászatok jobb, biztonságosabb elérhetősége érdekében javasoljuk a szőlőhegyi, külterületi útfejlesztések folytatását, valamint az útfejlesztéseken túl alternatív közlekedési módok, eszközök alkalmazása is indokolt lehet az autós közlekedés visszaszorítása érdekében.

7.3 Halgazdálkodás, halfogyasztás

A halfogyasztás nem csak gasztronómiai értékeket hordoz magában, hanem az egyik legértékesebb és legegészségesebb állati eredetű táplálékunk a halhús. Élettani hatásai igen kedvezőek, fogyasztásával számos Magyarországon népbetegségnek tekinthető egészségügyi probléma kockázata csökkenthető. Ugyanakkor Magyarországon az évenként elfogyasztott halhús fejenkénti átlagos mennyisége alig haladja meg a 6 kg-ot, ami az uniós átlagtól (25 kg/fő/év) drámaian lemarad. Bár térségi adatokkal nem rendelkezünk e vonatkozásban, vélhetően némileg magasabb a Balatonnál elfogyasztott halhús mennyisége az országos átlagnál (köszönhetően a bőséges horgászsákmánynak), azonban a halfogyasztás ösztönzése, feltételeinek javítása a következő években mindenképp indokolt, hiszen egy hagyományosan balatoni, tradicionális alapanyagról van szó.

A térség halgazdálkodási feladatait a Balatoni Halgazdálkodási Nonprofit Zrt. látja el a Balatoni Halászati Zrt jogutódjaként. A cég számos halnevelő teleppel rendelkezik, melyekből elsősorban a balatoni halak utánpótlását látják el, a kereskedelemre szánt megtermelt halhús aránya viszonylag alacsony. Ez a horgászok, horgászturisták szempontjából mindenképpen fontos, üdvözlendő és támogatandó. Ugyanakkor a helyi lakosok, üdülőtulajdonosok, szállóvendégek halhoz jutása már kevésbé megoldott. Az éttermekben, szállodákba ugyan ma már alacsony arányban bár, de el tud jutni a térségben termelt halhús, azonban a kiskereskedelmi forgalmazás nem megoldott. A jó minőségű, Minőségi Magyar Hal védjeggyel ellátott halhús tehát rendelkezésre állna, azonban az értékesítési pontok hiánya miatt nem jut el a fogyasztókhoz. E hiány oldására térségi halbolt, vagy értékesítési hálózat létrehozását javasoljuk, amelynek működését marketing és szemléletformáló kampányokkal és minőségbiztosított termékekkel lenne szükséges segíteni. Megfontolásra javasolt a korlátozott mértékű és ellenőrzött édesvízi halászat visszaállítása, legalább a halfauna monitoringja, az idegenhonos fajok gyérítése érdekében.

Amennyiben marad az a jogszabályi direktíva, hogy élő vízből halászati eszközökkel és kereskedelmi céllal nem lehetséges halat kivenni, úgy az akvakultúrák projektek, valamint a Balatoni Halgazdálkodási Nonprofit Zrt. haltenyésztési programjainak támogatása indokolt a térségben. A „Balatoni Hal” földrajzi árujelzés megjelenése támogatandó. Ugyanakkor időről-időre érdemes megfontolni, hogy a Balaton turisztikai versenyképességét és imázsát nem segítené-e jobban, ha a tóból kivett kiváló minőségű halat lehetne a vendéglátásban jogszerűen felszolgálni.

A halfogyasztás népszerűsítése érdekében végrehajtott országos kampányokat célszerű lenne a Balatonra alkalmazni és célzott üzenetekkel a balatoni közönséget is megszólítani. Ennek eredményességéhez azonban különösen fontos, hogy kiépüljenek a halértékesítés térségi csatornái, ahol a vásárlók jó minőségű helyi halhoz juthatnak.

Prioritás megvalósításában résztvevő szereplők, lehetséges kedvezményezettek köre:

Gazdálkodók, kis- és őstermelők, élelmiszer előállító vállalkozások, kézműves vállalkozók, helyi terméket előállító vállalkozások, egyéni vállalkozók, piacot szervező egyesületek, önkormányzatok,

Helyi Leader Egyesületek, Balatoni Kör, Pannon Gasztronómiai Akadémia, Balatoni Szövetség, borászok, érdekvédelmi szervezetek, halászati és akvakultúra ágazatban tevékenykedő gazdasági társaságok, megyei kormányhivatalok.

8. PRIORITÁS: EGÉSZSÉGFEJLESZTÉS

Egészségügyi szolgáltatások fejlesztése a helyi lakosok elégedettsége és a szezonális hatások kezelése

STRATÉGIAI CÉL

„Balatoni egészség és megújulás!” - A régióban élők és ide látogatók egészségi állapotának és életminőségének javítása a térség természeti forrásaira épített egészségipari szolgáltatások igénybe vétele és közvetítése által

érdekében

Specifikus célok

- A térségben lakók és a turisták számára európai színvonalú, rugalmas, lakosság közeli és empatikus egészségügyi szolgáltatások biztosítása az egészségügyi járóbeteg (alap és szak) ellátások és speciális egészségügyi szolgáltatások fejlesztésével
- Az időskori szolgáltatások és ellátások magas minőségű és változatos kínálatának kialakítása a Balaton térségében, aminek eredményként javul az itt élő idős lakosság életminősége és növekszik a szolgáltatások, valamint a szolgáltatásokhoz kapcsolódó egész éves munkahelyek száma.
- A rehabilitációs szolgáltatások széles körben, komplex módon történő fejlesztése eredményeként az ország és Európa rehabilitációs központjává váljon a térség, és a rehabilitációból, valamint a kapcsolódó értékesített szolgáltatásokból jelentősen növekedjenek a térség bevételei.
- A Balaton térség egészségturisztikai bevételeinek növelése – az egészségügyi szolgáltatások palettájának bővítésével és elérhetőségének javításával, a wellness és egészségturisztikai szolgáltatókkal együttműködésben.
- Az egészségtudatos életmód iránti elköteleződés növelése, szemléletformáló és képző, jellemzően szabadidős programok által, melynek eredményeként a térségi környezet egészségét is tudatosabban védi a lakosság és a vendégek egyaránt.

Eredményességi kritériumok

Mutató megnevezése	Adatforrás és mérési módszertan
19+ éves népesség 100 állandó lakosra jutó megbetegedéseinek száma	KSH
Házi orvosi/gonozói szolgálatban nyilvántartott főbb betegségek (daganatok, diabetes, magas vérnyomás, ischemiás szívbetegségek, cerebrovasculáris betegségek) 100 állandó lakosra jutó száma	KSH
Fertőző betegségekben megbetegedettek 1000 állandó lakosra jutó száma	KSH
Testtömeg-index érték (TTI)	KSH (éves egészségfelmérések, iskolaorvosi szolgálatok statisztikái), NETFIT
Egészségügyi, szociális ellátásban működő vállalkozások száma	KSH, cégbázis
Hospice ellátó intézmények száma	Saját adatgyűjtés

Egészségügyi, szociális ellátásban nemzetgazdasági főágazat területén generálódó pályázati aktivitás és eredményesség	Pályázati forrásadatbázis
Egészségturisztikai fejlesztések területén generálódó pályázati aktivitás és eredményesség	Pályázati forrásadatbázis
Kórházi ágyak száma	KSH – TeIR

A prioritás indokltsága

A Balaton Kiemelt Üdülőkörzet népessége az országos átlagnál jóval gyorsabb ütemben idősödik, ami összefüggésbe hozható az állandó népesség számának csökkenésével, a természetes szaporodási ráta negatív értékével, valamint a vándorlási egyenleg hosszú időtávban pozitív volumenével. Utóbbi jelenség elsősorban az idősebb korosztálynak köszönhető, akik a régió környezeti értékének ismeretében gyakran választják nyugdíjas éveik életteréül a Balaton Kiemelt Üdülőkörzetet. A régióban nagy tömegben és arányban jelen lévő időszerű népesség azonban sajátos szolgáltatási spektrumot igényel, különösen az egészségügyi szolgáltatások hangsúlyával.

A térség turisztikai szezonalitása sajátos kihívások elé állítja a régió társadalmi ellátórendszerét, így az egészségügyet is. Hosszú ideje fennálló strukturális nehézség, hogy az idegenforgalmi főszezonban a balatoni egészségügyi ellátórendszernek a főszezonon kívüli kihasználtságának sokszorosát kell teljesítenie – lehetőleg magas színvonalon, ellátási hiányosságoktól mentesen.

Mindezeket túl fontos kritérium, hogy egy térség akkor lehet hosszútávon sikeres, ha az itt lakók szeretik mint lakóhelyet. A vonzó, magas szintű életminőség biztosításához az XXI. században elengedhetetlen a magas szolgáltatási színvonalú, rugalmas, emberközeli egészségügyi ellátás, melynek alapjait és feltételeit a Balatonnál is meg kell teremteni.

Intézkedések leírása

8.1 Egészségügyi szolgáltatások fejlesztése

A helyi lakosok megtartásához, az újonnan letelepedők térségbe vonzásához és az idelátogató vendégek elégedettségének növeléséhez egyaránt alapfeltétel, hogy európai színvonalú és emberközeli egészségügyi szolgáltatások legyenek elérhetők a településeken, illetve a vonzáskörzetekben. A szolgáltatások fejlesztése során kiemelt figyelmet kell fordítani az idényenként jelentősen változó igényekre, amely a páciensek számában, a kezelendő jellemző betegségekben is tetten érhető. A nyári szezonban a BKÜ településein élők száma akár a többszörösére növekszik az állandó lakosok számához viszonyítva. Az egészségügyi szolgáltatóknak a nyaralással együtt járó jellegzetes egészségügyi problémákat és baleseteket is nagy számban kezelni kell. A nyaralási szezonon kívül a térségben tartózkodók létszáma, nyaralók híján pedig a szolgáltatók és a szolgáltatások száma is meredeken visszaesik. A járóbeteg (elsődlegesen a gyermekeket és az időseket célzó) ellátások igénybevétele akár komoly nehézségeket okoz a települések állandó lakossága számára.

A fejlesztésekkel javítani kell a szolgáltatások elérhetőségét és minőségét, a turisztikai idényen kívüli időszakban és a balatoni háttértelepüléseken is. A tervezett fejlesztéseknek az igénybevevők elvárásaihoz való rugalmas alkalmazkodás mellett reagálnia kell a fenntarthatósági elvárásokra is.

Az egészségügyi alapellátási és szakellátási szolgáltatások fejlesztése körében tervezett beavatkozások az alábbiak.

Szolgáltatások szakmai, tartalmi fejlesztése:

- Mikrotérségi szintű alapellátási, szolgáltatásszervezési modellek kialakítása és megvalósítása, praxisközösségek, csoportpraxisok létrehozása

- Praxisközösségeknek, csoportpraxisoknak otthont adó mikrotérségi egészségházak létesítése, fejlesztése
- A főszezon túlterheltségét enyhítő ideiglenes szolgáltatóegységek (közösségek) létrehozása
- A főszezon túlterheltségének enyhítésére orvosi képzésben részt vevő gyakornokok időszaki alkalmazása
- Házi betegápolás kapacitásainak fejlesztése
- Gyógykezelésre alapított bentlakásos intézmények létrehozása.
- Szociális és egészségügyi alapellátások hatékony együttműködését biztosító rendszer- és szervezetfejlesztések, mikrotérségi integrált intézmények kialakítása
- Betegségmegelőzést, egészségfejlesztést, szűrést célzó lakossági szolgáltatások kiterjesztése az egészségfejlesztési irodákkal való együttműködésben
- Térségi kórházi központok speciális készségeinek megerősítése
- Szolgáltatásban részt vevők nyelvi képzése
- Betegszállítás feltétel- és eszközrendszerének hatékony, rugalmas kialakítása
- Krónikus betegeket ellátó intézmények szolgáltatás-fejlesztése
- Hospice intézmények létrehozása, magas színvonalú működtetése

Az egészségügyi szolgáltatásokhoz kapcsolódó infrastruktúra fejlesztése

- Alapellátási (háziorvosi, gyermekorvosi, gyermekfogászati, védőnői) infrastruktúra közösségi együttműködésre való alkalmassága és minőségének emelése céljából elsődlegesen a meglévő épületek fejlesztése,
- Szűréshez és diagnosztikához szükséges IT eszközök beszerzése, a szolgáltatásszervezési feladatok háttérének kialakítása;
- A főszezonban megnövekedett szolgáltatási igényeket kiszolgálni képes, rugalmasan használható (időszaki) infrastruktúrák létrehozása, illetve a főszezonon kívül esetlegesen megnövekvő kapacitásigényt kiszolgálni képes ideiglenes infrastruktúrák ellátóhelyé alakítása
- Ellátások elérhetőségének javítása (körjáratban közlekedő és/vagy igényvezérelt egészségbuszok)
- Szükséges esetben a mozgó szakorvosi szolgálatok működési feltételeinek javítása – lokális beavatkozások eszközeinek beszerzése, IT háttér kialakítása;
- Speciális ellátóegységek, logisztikai bázisok kialakítása elsősorban havária esetére a járásközpontok egészségügyi szolgáltatóinál
- Krónikus betegeket ellátó intézmények infrastruktúra fejlesztése
- Az egészségügyi szolgáltatásokkal kapcsolatos információk hozzáférhetőségének javítása: szolgáltatási adatbázis kialakítása és működtetése, többnyelvű honlap fejlesztése, települések központjában szolgáltatási pultok és IT információs pontok elhelyezése;

- Az egészségügyi szolgáltatást igénylők és az ellátók, szolgáltatók közötti kapcsolat, kommunikáció fejlesztése
- Házi betegápolás eszközeinek fejlesztése;
- Egész évben egészségügyi (szakorvosi, kiegészítő és alternatív) szolgáltatást nyújtó vállalkozások működési feltételeinek kialakítása: infrastrukturális háttér fejlesztése és eszközök beszerzése.

8.2 Időskori ellátások és szolgáltatások fejlesztése

A hazai és nemzetközi folyamatokhoz hasonlóan a térségben is növekszik a lakosság átlagos életkora, az időskorú lakosság száma és aránya. A térségben tapasztalt demográfiai változások kialakulásában mindmáig szerepet játszik a fiatal, munkaképes korú lakosság térségből való elvándorlása, valamint az idős emberek elsősorban a vonzó épített és természetes környezet miatti, növekvő mértékű betelepülése is. Az intézkedés kapcsán új szolgáltatások kialakítása, a meglévő a szolgáltatások tartalmának és a kapcsolódó háttér infrastruktúrájának a fejlesztése egyaránt szükséges.

Az alábbi beavatkozások eredményeként a térség időskori szolgáltatások piacán működő szolgáltatók megerősödnek, új munkahelyek és új vállalkozások jönnek létre. Ezáltal az egész lakosság életminősége javul, ami további letelepedőket is vonz a régióba.

- Életkora és/vagy egészségi állapota miatt hátrányos helyzetű, speciális igényű lakosság számára az önálló életvitelhez szükséges, hiányzó ellátások, szolgáltatások biztosítása vállalkozások által, valamint önkormányzati vagy non-profit, civil szervezeteken keresztül.
- Az időskorú lakosság igényeit kiszolgáló, egészségi állapotának megtartását illetve javítását célzó, egész évben elérhető, a jelzőrendszeres házi segítségnyújtás keretében szervezett vagy vállalkozások által kínált, megvásárolható szolgáltatások biztosítása
 - az otthonukban élő idős emberek számára interaktív kommunikációs szolgáltatás kialakításával, az önálló életvitel támogatásával;
 - az életkori sajátosságoknak és igényeknek megfelelő szolgáltatási paletta kialakításával és nyújtásával (pl. kiegészítő és alternatív egészségügyi szolgáltatások, életvitelt segítő szolgáltatások, mint a házkörüli munkák elvégzése, asszisztált bevásárlás, asszisztált közlekedés stb.).
- Önálló életvitelt biztosító asszisztált és a tartós gondozást nyújtó (bentlakásos) intézmények kialakítása.
- Az időskorúaknak szóló szolgáltatások kiejánlását segítő, eladását támogató, közvetítő rendszer kialakítása.
- Az időskorúaknak szolgáltatást nyújtó vállalkozások számára üzleti támogató rendszer kialakítása.
- Generációk közötti kapcsolatok megerősítését célzó segítő, ismeretátadó programok.

Az intézkedésben körvonalazott fejlesztések megvalósítói között önkormányzatok és intézményeik, egyházak, non-profit szervezetek és piaci szolgáltatók (pl. gyógytorna, masszázs, házvezetés, kertgondozás, kulturális, kozmetikai-szépészeti szolgáltatásokat, valamint a szolgáltatások szervezését, elérhetőségét biztosító szervezetek) egyaránt jelen vannak.

8.3 Rehabilitációs szakellátások és szolgáltatások fejlesztése

A Balaton térségében országos és nemzetközi mértékkel nézve is nagy sűrűséggel vannak jelen rehabilitációs intézmények. Bár a rehabilitációs intézmények létrejötte a múltban gyakran a helyi természeti adottságok, a térségben főként a gyógyvizek kihasználásához kapcsolódott, mára a rehabilitációval, mint gyógyászati tevékenységgel kapcsolatban felhalmozott és a térségben rendelkezésre álló infrastruktúra elemek, szolgáltatások és humán kapacitások jelentős vonzerőt gyakorolhatnak a gyógyulni vágyó páciensekre szerte a világon. A rehabilitációs szolgáltatások további fejlesztésével a Balaton hazai és nemzetközi pozíciójának megerősítése a cél, amellett, hogy a helyi lakosság és a vendégek legmagasabb minőségi színvonalon történő ellátása kell hogy megvalósuljon.

A térségben dolgozó egészségügyi szakemberek által a rehabilitációs eljárások során használt, tudományos bizonyítékokkal alátámasztott gyógymódok jelentik a garanciát a sikeres kezelésre, a gyógyulásra. Ezek mellett a természeti környezet és a gyógyvizek olyan hozzáadott értéket képviselnek, melyek egészségre gyakorolt pozitív hatását évszázadok óta tapasztalják, és dicsérik a gyógyulni vágyó, emiatt ide utazó páciensek.

A beavatkozás fő területe a Zalakaros - Hévíz – Tapolca – Balatonfüred vonalra fűzhető fel. A jelenleg főként mozgásszervi, szív-érrendszeri és légzőszervi betegek rehabilitációját célzó terápiák mellett jelentős érdeklődésre számíthat a térség új rehabilitációs szakterületek megtelepítése esetén, pl. a sportsérülések gyógyítása, a fizioterápia valamint a foglalkoztatás-terápia kapcsán.

A beavatkozás keretében olyan fejlesztések megvalósítására kerül sor, melynek eredményeként jelentősen megnő a BKÜ-be gyógyulási céllal érkező, gyógyászati és rehabilitációs szolgáltatásokat vásárlók száma. Az intézkedések konkrét célja, hogy a térség városaiban, meglévő és új szolgáltatási helyszíneken vonzó szolgáltatási környezet alakuljon ki. A szolgáltatók széles körének bevonásával biztosítható, hogy a gyógyközpontokban az elektív műtétektől a rekreációig változatos egészségügyi és kiegészítő egészségturisztikai szolgáltatások legyenek elérhetők. A Balaton térségébe érkező gyógyulni vágyók egyéni terápiás tervében így pl. a mozgásszervi rehabilitáció mellett szépségtudományi-bőrgyógyászati kezelések, fogászati beavatkozások, szemészeti, belgyógyászati, orvosi wellness stb. szolgáltatások egyaránt megjelenhetnek, igénybe vehetők lesznek.

8.4 Szemléletformálás, egészséges életmód iránti elköteleződés

Az egészséges emberek nem csak hosszabb ideig élnek, kevesebbet betegeskednek és jobban dolgoznak, de kiegyensúlyozott közösségben élve boldogabbak is lesznek. Az egészséges életmód iránti elköteleződés pedig hozzájárul a természetes és természet-közeli környezet megőrzéséhez, ezáltal a térség megújító erejének fenntartásához. A térség valamennyi lakójának aktív részvételére, célokkal történő azonosulására szükség van ennek eléréséhez, az egyénektől a vállalkozásokig, a közintézményektől a civil szervezetekig. Ugyanígy a térségbe érkező vendégek részéről is fontos lenne az egészségtudatos szemlélet elsajátítása és alkalmazása, hiszen ezzel a térségi értékeinek védelme, őrzése általuk is eredményesebben valósulhatna meg.

Az egészséges életmód széleskörű elterjesztését az alábbi területeken javasolt ösztönözni: táplálkozás, természetes lakókörnyezet, vegyszer- és hulladékmentes mindennapok, testmozgás, mentális egészség, szellemi-lelki megújulás. A fenti célok elérése érdekében szemléletformáló egészségfejlesztési programok, kampányok, rendezvények szervezése és megvalósítása javasolt, valamint egyéb rendezvényekbe ágyazottan ilyen típusú oktatási, képzési programok lefolytatása is megtörténhet. Fontos, hogy a képzések, szemléletformáló program csoportspecifikusan szerveződjenek ne generálisan, hanem az adott életkori csoport vagy például képzettségi szintű

kohorsz igényeinek, ismeretanyagának és élethelyzetének megfelelően. Javasoljuk az iskolai oktatásban is erősíteni az egészségtudatos szemléletet, ugyanakkor a nyugdíjasok számára szervezett programokban is erősíteni kell ezt a tartalmat – nem csak a saját egészségük, hanem a környezet egészségének védelme érdekében is. A szálláshelyeken, elsősorban nagyobb szállodákban a vendégek szemléletformálása céljából volna célszerű életmód-tanácsadó programok, tréningek, órák szervezése melyet szakképzett trénerek, animátorok tarthatnak meg a különböző korosztályok számára.

Prioritás megvalósításában résztvevő szereplők, lehetséges kedvezményezettek köre

Önkormányzatok, egészségügyi intézmények és dolgozók, orvosi egyetemek, felsőoktatási intézmények, egészségfejlesztési irodák, egészségfejlesztési, egészségügyi vállalkozások, sportszervezetek, civil szervezetek, szálláshelyek

9. PRIORITÁS TÉRSÉGI KOHÉZIÓ ERŐSÍTÉSE

Társégi partnerség és együttműködések, térségmenedzsment és regionális koordináció fejlesztése

STRATÉGIAI CÉL

„Együttműködő Balaton!” - Közös érdek vezérelte intézményi (üzemeltetési, szabályozási, finanszírozási) együttműködés a különböző intézményi szereplők között

Specifikus célok

- Térségi infrastruktúra és közszolgáltatások integrált, versenyképes, költségtakarékos és konfliktusmentes működtetése a helyi lakosság és a vendégek elégedettségére, valamint a térség ökológiai-környezeti egyensúlyának megőrzésére
- Integrált beavatkozásokat igénylő, sajátos balatoni szükségleteket és igényeket kielégítő fejlesztési programok koordinált megvalósítása, az ezekhez szükséges jogszabályi felhatalmazások, forrás- és intézményi feltételek megerősítése
- A helyi, térségi civil és intézményi aktivitás növelése, az érintett felek közötti párbeszéd és együttműködés elősegítése
- Térségi érdekkonfliktusok kezelése, a konszenzusos megoldások együttműködésen alapuló feltárása

Eredményességi kritériumok

Mutató megnevezése	Adatforrás
Társégi együttműködésben megvalósított éves projektek száma	FAIR, BFT adatok
A Balaton Fejlesztési Tanács által kihelyezett évenkénti támogatások mértéke (Ft)	Balatoni Integrációs NKft. adatai
A térségi alap keretében kifizetett támogatások összege	Balatoni Integrációs NKft. adatai

A prioritás indokltsága

A Balaton Kiemelt Üdülőkörzet igazgatási megosztottságából és egyedi fejlesztési szükségleteiből következően a térségben számos olyan, fejlesztéspolitikában és térségmenedzsmentben releváns feladatkör merül fel, amelynek hatékony koordinációja és eredményes megvalósítása csak térségi szintű együttműködés keretében képzelhető el. A kiemelt üdülőkörzet hosszútávú, konfliktusokat

pozitív eredménnyel kezelő, mértéktartó fejlesztése érdekében elengedhetetlen, hogy a térségi integráció, koordináció és partnerség minél több területre kiterjedjen. A már meglévő, térségi partnerségen nyugvó, decentralizált beavatkozási logikával megvalósított programokon túl indokolt újabb területekre kiterjeszteni a szubszidiaritás elvét érvényesítő, költségtakarékos, területileg integrált beavatkozási logikát. Jelen prioritástengely az erősebb térségi léptékű koordinációt és integrációt igénylő feladatokat és tématerületeket foglalja magába.

Intézkedések leírása

9.1 A térségi integráció kiterjesztése

Az intézkedés célzottan azokra a jellemzően ágazati problémakörökre reagál, melyek kapcsán az elmúlt évek tapasztalataiból kiindulva elengedhetetlen a térségi feladatellátás összehangolása az igazgatási és koordinációs nehézségek áthidalására.

A Balaton Kiemelt Üdülőkörzetben található infrastruktúrák és szolgáltatások helyi lakosok és vendégek elégedettségére történő, régiós szinten koordinált működtetése versenyképességi kérdés.

Fontos, hogy a vagyontárgyak kezelése, az infrastruktúrák működtetése és a szolgáltatások színvonalas ellátása közben a Balaton, mint egységes, természetes régió és lakosainak hosszútávú érdekei mindvégig szem előtt legyenek tartva. Ez a fajta működés a helyi, területi szereplők szerepvállalásának, felhatalmazásainak erősítését feltételezi, amellett hogy a programok megvalósításához források biztosítása is szükséges. Az érdekek összehangolása csak az intézményi és érdekcsoportonként szerveződő partneri kapcsolatok megerősítése mellett lehetséges. A közös érdekeket képviselő partneri kapcsolatok megerősítése a számos dimenzióban megjelenő térségi konfliktusok oldását is szolgálja.

Különösen fontos, hogy a prioritás keretében megerősített térségi integrációs program által érintett ágazati tevékenységek szigorúan lehatároltak legyenek. Emellett az integrációs programok jogi-intézményi szabályozási környezetének kialakítása is szükséges olyan esetekben, ahol az integrált programok egységes megvalósítása szabályozó eszközök módosításával, megalkotásával lehetséges. A közigazgatási és intézményi határokon átívelő, balatoni regionális szintre emelt tematikus programok kapcsolata és koherenciája biztosított kell legyen az ágazati szakpolitikákkal, azonban megvalósításuk koordinációja a térségben kell, hogy történjen.

Az egyes tématerületeken megvalósuló programokért térségi szereplőként a Balaton Fejlesztési Tanács, vagy erősebb ágazati kapcsolódás esetén valamely más térségi szervezet felelhet. A programok megvalósításának forrása központi költségvetésből, uniós társfinanszírozású operatív programból vagy a későbbiekben megvalósítható térségi alapból is lehetséges.

Az intézkedés keretében az alábbi programok és együttműködési projektek megvalósítása indokolt:

- Térségi közlekedésszervező iroda létrehozása állami, kormányzati szereplő megbízásából a Balaton Fejlesztési Tanács gesztorságával; az egyedi térségi közlekedésszervezési feladatok ellátására létrehozandó szervezeti egység, mely a régió sajátosságaiból adódó közlekedési menedzsment feladatokat látja el a térség egységes kezelése érdekében
- Mikrotérségi komplex fejlesztési programok szakmai kidolgozása, támogatása, mentorálása (pl. Kis-Balaton Nagy-Berek Térségfejlesztési Együttműködés)
- Közbiztonsági program folytatása a Balaton Fejlesztési Tanács Közbiztonsági Testület koordinációjában
- Turisztikai vonzerő értékkel bíró rendezvények térbeli és időbeli koordinációja a szezonális túlterheltség és koncentráció oldása érdekében

- Balatoni Szolidaritási Alap létrehozása az ökológiai fenntarthatóság szempontjából elengedhetetlen beruházások elszenvedői számára
- Egységes balatoni település és arculat-szabályozás kialakítása, érvényesítése (balatoni főépítész kinevezése)
- Balatoni Klímaakadémia létrehozása
- Vízfelület-használat konszenzusos balatoni elveinek egységes meghatározása
- Balatoni Partnerségi Program folytatása
- Regionális szereplők együttműködésével végrehajtott kutatási programok a térség természeti és társadalmi folyamatainak állandó monitorozására, a stratégiai irányok meghatározása és a szükséges fejlesztéspolitikai döntések szakmai támogatása céljából
- Regionális nyilvánosság felületeinek kibővítése a meglévő térségi médiumokon (hírbalaton.hu, Balatoni Futár) túl.

9.2 Szervezetfejlesztés

A szervezetfejlesztés és a térségi együttműködések ösztönzése különösen fontos a program térségileg összehangolt, integrált végrehajtásának támogatására, illetve a program céljainak teljesítése, valamint a fejlesztési irányokban megjelölt célokhoz kapcsolódó tevékenységek költségtakarékos és sikeres elérése érdekében. A Balaton térségi szervezetek fejlesztése nemcsak a program megvalósítása miatt fontos, hanem a térségi elkötelezettséggel rendelkező projektek fejlesztése, majd sikeres működtetése illetve a térségi gazdasági, civil, állami szereplők együttműködésének ösztönzése érdekében is. A jövőben is ösztönözni és bátorítani kell a Balatonért dolgozni kívánó civil szervezeteket, akik egy-egy sajátos célt, vagy célcsoportot képviselve szolgálják a térség fejlődését.

Az eredményes balatoni térségmenedzsment, a térségi együttműködés és partnerség erősítése valamint a térségileg integrált projektek megvalósítása érdekében indokolt egy erős felhatalmazásokkal rendelkező, jelentős forrásokkal bíró, minőségi szaktudást és térségi ismereteket integráló térségi szervezet fenntartása. Az 1996. évi XXI. számú területfejlesztésről és területrendezésről szóló törvény által nevesített integrációs szervezet a Balaton Fejlesztési Tanács munkaszervezete a Balatoni Integrációs és Fejlesztési Ügynökség Közhasznú Nonprofit Kft.

Mellette a különböző szakmai irányultsággal rendelkező és különböző intézményi, jogi keretek között működő térségi stakeholderek szerepe is kiemelt egy középtávú térségi fejlesztési program végrehajtásában (turisztikai szervezetek és intézmények, állami intézmények, tudományos szféra, gazdasági érdekképviselői szervek, civil szakmai és ernyőszervezetek). Szükséges ennek érdekében a Balaton térségi ágazati szereplők számára a kellő kompetenciák, források és felhatalmazások biztosítása. Az erős ágazati szereplők közötti párbeszédet, partnerséget biztosító térségi együttműködési platformként a Balaton Fejlesztési Tanács funkcionál.

9.3 Térségi fejlesztési alap

Ahhoz, hogy a Balaton térségben érvényesülni tudjanak a helyi szempontok, illetve megvalósuljon a térségi, helyi kezdeményezések összehangolása – a szubszidiaritás elvével összhangban javasolt a Balaton térségében fenntartható módon működő és rendelkezésre álló fejlesztési alap létrehozása. A térségi alap döntő részét vagy egészét a térségben képződött bevételekből álló térségi önerő alkothatja. A „Balaton fenntartható használatához” kapcsolódóan számos olyan forrás keletkezik ,

mely felhasználását teljes mértékben, vagy részben szükséges, illetve célszerű a Balaton térség fejlesztéséhez kapcsolni. Az ilyen tételek mellett vállalkozások, magánszemélyek, önkormányzatok, ágazati szervezetek hozzájárulása is segítheti a meghatározott térségi célokat szolgáló és térségi önerőként funkcionáló pénzeszköz létrehozását. Az alap lehetőséget adna arra, hogy az EU támogatási programoktól függetlenül is tartósan álljon rendelkezésre forrás a szükséges támogatási célokra. A forrásfelhasználás céljait és feltételeit a Balaton Fejlesztési Tanácson keresztül a helyi szereplők határoznák meg. Így a legfontosabb helyi kompetenciába tartozó fejlesztések finanszírozása minden évben kiszámítható módon megvalósulhat. Nyilvánvaló ugyanakkor, hogy a Balaton térség programszerű fejlesztéséhez, a harmonikus térségi fejlődés feltételeinek megteremtéséhez közösségi költségvetési forrásokra (hazai és uniós) is szükség van, a térségi fejlesztési alap ezekhez képest kiegészítő jelleggel működhet.

Prioritás megvalósításában résztvevő szereplők, lehetséges kedvezményezettek köre:

Balaton Fejlesztési Tanács és a Balatoni Integrációs Nonprofit Kft. és egyéb partner szervezetek - állami intézmények, önkormányzatok és civil szervezetek, kamarák, Pannon Egyetem, ÖK Balatoni Limnológiai Intézet, Balatoni Szövetség, Balatoni Turizmus Szövetség.

4. A CÉLRENDSZER KOHERENCIA VIZSGÁLATA

4.1. Az átfogó célok és prioritások közötti kapcsolatok bemutatása

<i>Koncepció átfogó céljai (összegzően)</i> ----- <i>Stratégiai Program prioritások</i>	1. Magas minőségű lakókörnyezet	2. Vonzó működési környezet	3. Vonzó attrakciók, turisztikai szolgáltatások	4. Megújulásra képes, szolgáltató, cselekvő, együttműködő intézmények
1. <i>Víz és infrastruktúra</i>	X	X		
2. <i>Természetvédelem, klímavédelem</i>	X	X	X	
3. <i>Népességmegtartó-képesség</i>	X	X		
4. <i>Gazdaságfejlesztés</i>		X		
5. <i>Közlekedésfejlesztés</i>	X		X	
6. <i>Turizmusfejlesztés</i>			X	X
7. <i>Mezőgazdaság, helyi termékek</i>		X	X	
8. <i>Egészségfejlesztés</i>	X		X	X
9. <i>Térségi kohézió erősítése</i>	X			X

4.2 Illeszkedés az Európai Unió által meghatározott szakpolitikai célkitűzésekhez

1. *prioritás: Víz és infrastruktúra*

<i>EU szakpolitikai célkitűzések (PO)</i> ----- <i>Stratégiai Program tartalom</i>	PO1 Intelligensebb Európa	PO2 Zöldebb, karbonmentes Európa	PO3 Jobban összekapcsolódó Európa	PO4 Szociálisabb Európa	PO5 Polgáraihoz közelebb álló Európa
1.1 intézkedés Vízgazdálkodás, vízügyi infrastruktúrafejlesztés		X			X
1.2 intézkedés Közüzemi infrastruktúra fejlesztések		X	X		
1.3 intézkedés Településfejlesztés		X			X

2. *prioritás: Természetvédelem és klímavédelem*

<i>EU szakpolitikai célkitűzések (PO)</i> ----- <i>Stratégiai Program tartalom</i>	PO1 Intelligensebb Európa	PO2 Zöldebb, karbonmentes Európa	PO3 Jobban összekapcsolódó Európa	PO4 Szociálisabb Európa	PO5 Polgáraihoz közelebb álló Európa
2.1 intézkedés: Természetvédelem		X			
2.2 intézkedés: Klímavédelem		X		X	X
2.3 intézkedés: Erőforrásvédelem		X			X
2.4 intézkedés: Tájvédelem		X			X

3. prioritás: Népeségmegtartó-képesség

EU szakpolitikai célkitűzések (PO) ----- Stratégiai Program tartalom	PO1 Intelligensebb Európa	PO2 Zöldebb, karbonmentes Európa	PO3 Jobban összekapcsolódó Európa	PO4 Szociálisabb Európa	PO5 Polgáraihoz közelebb álló Európa
3.1 intézkedés: Lakhatási, otthonteremtési programok				X	X
3.2 intézkedés: Oktatás, ösztöndíjak				X	
3.3 intézkedés: Foglalkoztatási programok, életpályamodellek	X			X	
3.4 intézkedés: Társadalmi felzárkóztatás				X	X
3.5 intézkedés: Közösség, közösségi és kulturális terek fejlesztése, térségi identitás erősítése				X	X

4. prioritás: Gazdaságfejlesztés

EU szakpolitikai célkitűzések (PO) ----- Stratégiai Program tartalom	PO1 Intelligensebb Európa	PO2 Zöldebb, karbonmentes Európa	PO3 Jobban összekapcsolódó Európa	PO4 Szociálisabb Európa	PO5 Polgáraihoz közelebb álló Európa
4.1 intézkedés: Helyi, térségi tudásbázisokhoz és adottságokhoz kapcsolódó, innováció orientált üzleti infrastruktúra-fejlesztés	X	X			
4.2 intézkedés: Kézműves és kreatív ipar fejlesztése	X	X			
4.3 intézkedés: Vállalkozásfejlesztés	X				

5. prioritás: Közlekedésfejlesztés

EU szakpolitikai célkitűzések (PO) ----- Stratégiai Program tartalom	PO1 Intelligensebb Európa	PO2 Zöldebb, karbonmentes Európa	PO3 Jobban összekapcsolódó Európa	PO4 Szociálisabb Európa	PO5 Polgáraihoz közelebb álló Európa
5.1 intézkedés: Elérhető Balaton program további intézkedései és kiterjesztése a teljes üdülőkörzetre			X		
5.2 intézkedés: Kombinált közlekedési módok, tarifaközösség, közlekedési szövetség		X	X		
5.3 intézkedés Lokális forgalomcsillapítási intézkedések, mikromobilitási megoldások		X	X		
5.4 intézkedés: A háttértelepülések elérhetőségének javítása			X	X	

6. prioritás: Turizmusfejlesztés

EU szakpolitikai célkitűzések (PO) ----- Stratégiai Program tartalom	PO1 Intelligensebb Európa	PO2 Zöldebb, karbonmentes Európa	PO3 Jobban összekapcsolódó Európa	PO4 Szociálisabb Európa	PO5 Polgáraihoz közelebb álló Európa
6.1 intézkedés: Attrakciófejlesztés					X
6.2 intézkedés: Szálláshely- és szolgáltatásfejlesztés	X				X
6.3 intézkedés: Turisztikai menedzsment rendszer és marketing fejlesztése	X				X

7. prioritás: Mezőgazdaság, helyi termékek

EU szakpolitikai célkitűzések (PO) ----- Stratégiai Program tartalom	PO1 Intelligensebb Európa	PO2 Zöldebb, karbonmentes Európa	PO3 Jobban összekapcsolódó Európa	PO4 Szociálisabb Európa	PO5 Polgáraihoz közelebb álló Európa
7.1 intézkedés: Mezőgazdaság, helyi termékek	X	X			
7.2 intézkedés: Szőlészet-borászat fejlesztése	X	X		X	
7.3 intézkedés: Halgazdálkodás, halfogyasztás		X		X	

8. prioritás: Egészségfejlesztés

EU szakpolitikai célkitűzések (PO) ----- Stratégiai Program tartalom	PO1 Intelligensebb Európa	PO2 Zöldebb, karbonmentes Európa	PO3 Jobban összekapcsolódó Európa	PO4 Szociálisabb Európa	PO5 Polgáraihoz közelebb álló Európa
8.1 intézkedés: Egészségügyi szolgáltatások fejlesztése				X	
8.2 intézkedés: Időskori ellátások és szolgáltatások fejlesztése				X	
8.3 intézkedés: Rehabilitációs szakellátás és szolgáltatások fejlesztése				X	
8.4 intézkedés: Szemléletformálás, egészséges életmód iránti elköteleződés				X	

9. prioritás: Térségi kohézió erősítése

EU szakpolitikai célkitűzések (PO) ----- Stratégiai Program tartalom	PO1 Intelligensebb Európa	PO2 Zöldebb, karbonmentes Európa	PO3 Jobban összekapcsolódó Európa	PO4 Szociálisabb Európa	PO5 Polgáraihoz közelebb álló Európa
9.1 intézkedés: A térségi integráció kiterjesztése	X				X
9.2 intézkedés: Szervezetfejlesztés	X				X
9.3 intézkedés: Térségi fejlesztési alap	X				X

4.3. Kapcsolat az uniós társfinanszírozású operatív programokkal

2021 – 2027 Operatív Programok ----- Stratégiai Program prioritások	DIMOP +	EFOP +	MAHOP +	IKOP +	GINOP +	TOP +	KEHOP +
1. Víz és infrastruktúra						X	X
2. Természetvédelem, klímavédelem						X	X
3. Népességmegtartó-képesség		X			X	X	
4. Gazdaságfejlesztés					X	X	
5. Közlekedésfejlesztés				X		X	X
6. Turizmusfejlesztés						X	
7. Mezőgazdaság, helyi termékek			X			X	
8. Egészségfejlesztés		X				X	
9. Térségi kohézió erősítése						X	X

5. A PROGRAMVÉGREHAJTÁS KOMMUNIKÁCIÓS ÉS PARTNERSÉGI TERVE

A térségi program tervezése és végrehajtása folyamán egyaránt fontos az együttműködés a területfejlesztési program tervezésében, végrehajtásában és monitorozásában érintett szervezetekkel. A kiemelt térségi programban megjelenített mértéktartó, partnerségi alapokon nyugvó, érdekeket egyeztető fejlesztések csak aktív kommunikációs és partnerségi tevékenységek révén hajthatók végre.

A végrehajtással kapcsolatos egyeztetésekbe bevonandó szervezetek érdekeltsége háromféle lehet:

- térségi vagy szakpolitikai tervezője és végrehajtója a programnak
- kedvezményezettje a programnak, azaz támogatásban részesülhet, vagy
- célcsoportja a programnak, azaz a program eredményei hatással vannak a szervezet működésére, vagy a szervezet által képviselt tagok életére.

A partnerségben történő programtervezés és végrehajtás egyeztetési, kommunikációs platformja a Balaton Fejlesztési Tanács. A Tanács a területfejlesztési törvény előírásait követve, valamint alapvető szakmai működési elvei szerint eddig is széleskörű partnerségben működött: az ülések nyilvánosak, valamint a tanács az ülésein folyamatosan tájékoztatást ad tevékenységéről. A térségfejlesztés aktuális témáiról, a területi és ágazat programok tervezésének és végrehajtásának státuszáról a szakpolitika szereplőinek közreműködése révén szintén biztosítható a tájékoztatás. A szavazati és tanácskozási joggal rendelkező tagok, partnerek az üléseken megvitathatják az aktuális kérdéseket, valamint a Balatonnál meghatározó érdekképviseleti és civil szervezetek, civil ernyőszervezetek is jelen vannak a tanácskozásokon, gazdagítva a döntéshozatalt. Fontos, hogy a tanács munkájában 2014-től a megyék mellett részt vesznek azok a szaktárcák is, akik forrást biztosítanak szakmai programjaikból a balatoni fejlesztések megvalósítására. Ez a gyakorlat a 2021-2027 közötti időszakban is követendő azzal a kitételrel, hogy mindvégig biztosítható legyen a térségi és kormányzati szereplők egyensúlya.

A Balaton Kiemelt Térség fejlesztési dokumentumainak implementációja kapcsán megvalósított projektekről és programokról, illetve azok eredményeiről folyamatosan tájékoztatni kell a széles közvéleményt. Fontos, hogy információt kapjanak arról, hogy mennyi forrás felhasználásával milyen közvetlen eredményeket értek el, illetve miként változtak a legfőbb környezeti, gazdasági, társadalmi mutatók a Balaton térségében. Ezen eredmények, illetve teljesítmények nyomán követésére, a program tudományos igényű monitoringjára megfelelő szakmai kapacitás áll rendelkezésre a Balatoni Integrációs Közhasznú Nonprofit Kft. szervezetén belül. A térséget érintő fejlesztéseket közvetítő kiemelt kommunikációs csatornaként említendő a Balatoni Futár havilap és a hirbalaton.hu térségi hírportál. A magas szakmai színvonalon működő, kifejezetten balatoni, regionális médiafelületek esetleges bővítésével az eredmények kommunikációja javulhat, illetve a társadalmi párbeszédre, visszacsatolásokra is több lehetőség nyílhat. A kiemelt térségi fejlesztési beavatkozások kommunikációjában fontos szerepe lehet a megyei hírlapoknak, portáloknak és televízióknak is. A Balaton fejlesztésének országos érdekére való hivatkozással az országos médiumok irányába is aktív kapcsolat fenntartása szükséges abból a célból, hogy minél szélesebb nyilvánosság számára legyenek ismertek a térségi beavatkozások formái, költségei, eredményei és hatásai.

A kommunikációs tevékenység részeként

- a Balaton térségében megvalósuló fejlesztéseknél biztosítani kell az érintett potenciális kedvezményezettek számára a támogatási lehetőségek megismerését és a támogatások igénybevitelére való felkészülést,
- a területi, térségi folyamatok alakulásával párhuzamosan a fejlesztési igények változásait is monitorozni szükséges, elsősorban partnerségi egyeztetések, szakmai fórumok segítségével.

- a közvéleményt javasolt tájékoztatni a megvalósult programok eredményeiről, valamint
- a megvalósult programok tapasztalatait célszerű feldolgozni az érintett szakmai szervezetek körében (partnerségi egyeztetések, szakmai fórumok)

6. MONITORING ÉS ÉRTÉKELÉSI TERV

A Balatoni Integrációs Közhasznú Nonprofit Kft. a Balaton Fejlesztési Tanács munkaszervezeteként megalapítása óta, vagyis két évtizede végzi térség-specifikus döntéselőkészítő-támogató, elemző és fejlesztéspolitikai program-értékelő tevékenységét a Balaton térségében. A kifejezetten a térségi fejlesztési dokumentumokhoz kapcsolódó monitoring tevékenység megkezdése 2009-re datálható. A Balaton Fejlesztési Tanács 2009. május 8-i ülésén a Balaton 2007-2020 közötti időszakra szóló, Hosszútávú Területfejlesztési Koncepciója elfogadásával egy időben döntött arról, hogy, üdülőkörzetre a legfontosabb gazdasági, társadalmi, környezeti és infrastruktúra indikátorok alapján rendszeres fejlesztési monitoring elemzések készüljenek. Célja ennek az üdülőkörzetben zajló jelenségek időbeli és területi összehasonlító elemzése, melyek segítségével valós információk tárhatók a döntéshozók elé. Ez a típusú, a térségi programokhoz köthető fejlesztési monitoring tevékenység azóta éves rendszerességű területi monitoring jelentésekben ölt testet. A 2014-2020-as programozási időszakban, előbb a 1821/2015., majd 1861/2016. számú, a Balaton számára jelentős fejlesztési forrásokat dedikáló kormányhatározatok megjelenését követően a Tanács kifejezetten a térségi forrásszerzés nyomán követése érdekében negyedéves rendszerességű elemzések készítését irányozta elő.

A Balaton Fejlesztési Tanács által elrendelt feladaton túl a területi monitoring rendszerről szóló 37/2010. Kormányrendelet is szükségessé teszi a legalább éves rendszerességű, Balaton Kiemelt Üdülőkörzet térségére vonatkozó területi jelentések készítését.

Jelen, 2021-2027 közötti időszakra szóló program kapcsán cél, hogy a dokumentumban szereplő prioritások és intézkedések megvalósulásáról legalább évente jelentést készít a partnerek együttműködésében a Balaton Fejlesztési Tanács a Balatoni Integrációs Közhasznú NKft. szakmai megvalósításában. A jelentéseket a program megvalósításhoz kapcsolódó finanszírozási programok (pl. operatív programok, egyéb hazai finanszírozású és nemzetközi támogatású programok) információs rendszeréből kinyert adatok alapján, valamint az egyes, a stratégiába foglalt intézkedésekhez kapcsolódó, nyilvános adatbázisokban elérhető, vagy egyedi adatgyűjtésen alapuló indikátorok elemzésével szükséges összeállítani. A következő időszakra vonatkozó cél az is, hogy a regionálisan, térségileg integrált monitoring rendszer jöjhessen létre a különböző ágazatok, intézmények, adatgazdák koordinált együttműködése által.

A jelentéseknek tartalmaznia kell az intézkedések megvalósulásának előrehaladására vonatkozó pénzügyi (pl. kötelezettségvállalás és kifizetések) és természetes adatokat. Utóbbiak a megvalósult beruházások, programok főbb adatait, indikátorait összesítik. A jelentésekben célszerű szerepeltetni továbbá a célokhoz kapcsolódó eredmény indikátorok aktuális állapotát, a Balaton térség gazdasági-társadalmi-környezeti helyzetének főbb adatait. A jövőben szükséges lehet egy a tóhoz és a térséghez kapcsolódó téradatokat integráló, intézményi együttműködésen alapuló információs rendszer létrehozása.

7. A PROGRAMMEGVALÓSÍTÁS INTÉZMÉNYRENDSZERE, FINANSZÍROZÁSI HÁTTÉR

Intézményrendszer

A Balaton Fejlesztési Tanács (BFT) felállításáról az 1996. évi XXI. törvény rendelkezik, melynek tárgya a területfejlesztés és a területrendezés. A Balaton Kiemelt Üdülőkörzetben a Balaton Fejlesztési Tanács látja el a területfejlesztési koncepció és program kidolgozását, a területrendezési terv készítésében való közreműködést és más közös területfejlesztési feladatokat. Ennek keretében a Tanács

- vizsgálja és értékeli a kiemelt térség társadalmi és gazdasági helyzetét, környezeti állapotát, adottságait, a vizsgálatok során felhasznált információkat és a vizsgálatok eredményeit a területi információs rendszer rendelkezésére bocsátja,
- az országos fejlesztési és területfejlesztési koncepcióval összhangban kidolgozza és a Kormánynak elfogadásra benyújtja a kiemelt térség területfejlesztési koncepcióját, illetve - a kiemelt térség területrendezési tervének figyelembevételével - a kiemelt térség területfejlesztési programját,
- előzetesen véleményezi az országos, valamint a kiemelt térséget érintő ágazati fejlesztési koncepciókat és programokat,
- figyelemmel kíséri az operatív programok kiemelt térségben jelentkező feladatainak végrehajtását, külön döntés alapján közreműködik azok végrehajtásában.

A Balaton Fejlesztési Tanács tagjai

- a tanács illetékességi területén működő megyei közgyűlések elnökei,
- az érintett megyei közgyűlés egy-egy képviselője, továbbá
- a területfejlesztés stratégiai tervezéséért felelős miniszter képviselője, valamint
- az ágazati operatív programok végrehajtásáért felelős miniszterek egy-egy képviselője.

A térségi fejlesztési tanács ülésein állandó meghívottként részt vesz a területi gazdasági kamarák, kamaránként egy-egy képviselője, a kormányhivatalok vezetői, az érintett állami főépítészek, valamint mindazon gazdasági, civil és egyéb szervezetek képviselői, amelyeket a térségi fejlesztési tanács döntése közvetlenül érint, vagy akit az ülésen való részvételre felkérnek.

A térségi fejlesztési tanács működésének törvényességi felügyeletét a térségi fejlesztési tanács székhelye szerint illetékes kormányhivatal látja el.

A térségi fejlesztési tanács működéséhez, illetve a Balaton térségére vonatkozó hazai fejlesztéspolitikai célok elősegítését szolgáló szakmai projektek, programok előkészítésének, végrehajtásának támogatásához szükséges pénzügyi fedezetet a költségvetési hozzájárulás, a pályázatokon elnyert források, valamint a térségi fejlesztési tanácsban szavazati joggal rendelkező szervezetek befizetései biztosítják. A Balaton Fejlesztési Tanács dönt a hatáskörébe utalt pénzeszközök felhasználásáról, és megállapodást köthet az érintett tárcákkal az egyes fejlesztési programok finanszírozásáról. A térségi fejlesztési tanács megállapodhat a megyei közgyűlésekkel és más, a térségi fejlesztési programokban közreműködőkkel a programok és fejlesztések finanszírozásáról.

A BFT munkaszervezeti feladatait a Balatoni Integrációs és Fejlesztési Ügynökség Közhasznú Nonprofit Kft. (továbbiakban Balatoni Integrációs Közhasznú Nonprofit Kft.) látja el.

Finanszírozási háttér és feltételek

Az integrált területi logikával bíró fejlesztési programok decentralizált területi felelőseivel, így a Balaton Fejlesztési Tanáccsal, minden operatív program irányító hatósága együttműködik.

A Balaton Fejlesztési Tanács felelős a Balaton kiemelt térség stratégia és operatív fejlesztési programjának elkészítéséért, ami alapján a kormány határozatot hozhat a kiemelt térség beruházási programjairól. A kormány határozatához további egyeztetések szükségesek a finanszírozást biztosító, elsősorban ágazati operatív programok irányító hatóságaival. E téren fontos kiemelni, hogy a Balaton Fejlesztési Tanács tagja mindazon minisztériumok egy-egy képviselője, amelyek ágazati operatív programot hajtanak végre. Ez alapján a Balaton Fejlesztési Tanács döntéseibe és az általa elfogadott program tartalmába az érintett minisztériumoknak közvetlen beleszólása van.

A Balaton Kiemelt Térség Stratégiai Programja különösen a 9. prioritásban tartalmaz olyan kiemelt, együttműködést igénylő, integrált térségi intézkedéseket, amelyek megvalósításáért a Balaton Fejlesztési Tanács lehet a felelős. Ugyanakkor olyan intézkedés és projektcsomagok is szerepelnek a dokumentumban, melyek a Balaton térség földrajzi területén valósulnak meg más szervezetek felelősségében (pl. állami szervezetek, vállalkozások, civil szervezetek, települési önkormányzatok).

A területfejlesztési program végrehajtása során kiemelt szerepe van a térségi koordinációnak és érdekegyeztetésnek. A koordináció területén a Tanács, megfelelő hatáskörök és felhatalmazások esetén eredményes tevékenységet képes kifejteni, együttműködve a térségi szervezetekkel, ezzel elősegítve a kiemelt üdülőkörzet érdekonfliktusoktól mentes, harmonikus fejlődését.

A központi költségvetés által finanszírozott programok, így a kiemelt térségi beruházások megvalósítását területileg decentralizált közreműködő szervezetek segíthetik, mely feladatot a BFT munkaszervezete a Balatoni Integrációs Közhasznú Nonprofit Kft. megfelelően el tud látni több éves pályázat-menedzsment tapasztalata és stabilan foglalkoztatott, tapasztalt munkatársai révén.

A kiemelt térségi beruházások kapcsán a BFT felelőssége, hogy előterjessze a Balaton Kiemelt Térség Operatív Programját, illetve a program alapján megszülető kormányhatározat alapján közvetítse a támogatandó térségi beruházásokat az Irányító Hatóság felé. A Tanács a hatáskörébe utalt fejlesztési forrásokat a kiemelt térségi operatív programban szereplő prioritásokhoz besorolt beavatkozási területeken helyezi ki. A kiemelt térségi beruházások megvalósítását nyomon követi a BFT, az irányító hatóságok által nyújtott támogatási információk alapján, emellett a saját hatáskörébe utalt decentralizált források kihelyezéséről is rendszeres jelentést készít.

Balatoni integrált program sajátosságai

A Balaton Kiemelt Üdülőkörzet területi funkcionalitásából fakadóan speciális fejlesztési szükségletekkel bír. Az egyedi területi beavatkozások igénye, figyelembe véve a jelenlegi ágazati és területi forrásszerkezetet szükségessé teszi, hogy a kiemelt üdülőkörzet fejlesztése integrált területi beruházási eszköz vagy program keretében valósuljon meg. Az Integrált Területi Beruházás eszköze vagy hasonló logikában működő több alpból támogatható integrált végrehajtási modell alkalmazása elősegíti az integrált intézkedések hatékony megvalósítását és rugalmasságot nyújt az egyszerűsített finanszírozás által.

A balatoni térség fejlesztési igényei, valamint a stratégiai prioritások és az operatív programok között azonosítható kapcsolat alapján lehetőség szerint a 2021-2027 közötti operatív programok forrásait célszerű bevonni egy tervezett integrált területi fejlesztési eszközbe. A balatoni térség egységes fejlődését segítő környezetvédelmi és közlekedésfejlesztési projekteket ki kell jelölni az ágazati programokban, annak érdekében, hogy támogassák az integrált területi beavatkozás hatékonyabb megvalósulását. Integrált területi beruházási eszköz alkalmazása esetén a végrehajtás bizonyos fokú decentralizálása indokolt.

A Balaton Fejlesztési Tanács alkalmas az uniós alapokból származó decentralizált források kezelésére. Azonban fontos, hogy a kezelt források mértéke a szervezetrendszer kapacitásaihoz méretezett és a hazai fejlesztéspolitikai rendszerbe illeszkedő legyen. Tekintettel arra, hogy az integrált területi beruházás fent körvonalazott modellje Magyarországon újszerű, inkább kisebb összegű szoft elemeket is tartalmazó, térségspecifikus, területi koordinációt igénylő fejlesztésekre szánt források decentralizált kihelyezése célszerű a következő időszakban.

A nagyobb volumenű infrastruktúra fejlesztéseket az állam jó hatásfokkal és megfelelő apparátussal hatékonyan hajtja végre a térségben, az ilyen fejlesztések tekintetében a Tanács koordinációs szerepe indokolt.

A fejlesztési program végrehajtása a régióban sokszereplős feladat, a nagy környezetvédelmi és közlekedési projektek megvalósítását egyeztetni kell az ágazatokkal és az érintett régiókkal, míg például a gazdaságfejlesztési és turisztikai programok részletes kialakítását meg kell vitatni a helyi szereplőkkel és alacsonyabb szintű térségi – pl. gazdaságfejlesztés esetén a városközponti fejlesztési koordinációban célszerű tervezni. Így a program tervezés és megvalósítás során a partnerség elvén túl a szubszidiaritásnak is érvényesülnie kell.

Mindezek mellett az uniós források várható tematikus fókusza miatt a hazai költségvetési források decentralizált logikájú, a BFT által elfogadott fejlesztési programhoz tematikusan illeszkedő, a térségi igényekre reagáló dedikált kihelyezése az üdülőkörzet harmonikus fejlődését, versenyképességét nagyban segítheti.

A pénzügyi eszközök konkrétabb azonosítása az operatív programban, valamint a 2021-2027 közötti időszak országos Operatív Program és költségvetési struktúrájának elfogadása után kerül feltöltésre.

8. TERVEZÉSI FOLYAMAT ÉS TÁRSADALMASÍTÁS LEÍRÁSA

A területfejlesztési koncepció és a területfejlesztési program követelményeiről, valamint illeszkedésük, kidolgozásuk, egyeztetésük, elfogadásuk és közzétételük részletes szabályairól szóló 218/2009.(X.6.) Kormányrendelet (a továbbiakban 218/2009 Korm. rendelet) 13.§(1) bekezdése alapján a Balaton Kiemelt Térség Fejlesztési Koncepció és Program kidolgozásának része az állampolgárok, az érdekképviselők, a társadalmi szervezetek és a vállalkozások tervezésbe való bevonását részletező partnerségi terv.

A13. § (2) alapján a partnerségi tervben meg kell határozni:

- a bevonandó célcsoportot,
- a bevonás eszközeit és részvételi formáit,
- a bevonás céljait.

A 17. §(2) alapján a területfejlesztési koncepció egyeztetése során tett véleményeket, társadalmi észrevételeket és a tervezői válaszokat az egyes munkafázisok dokumentációjához kell csatolni.

A 18. §(1) és (5) alapján a területfejlesztési koncepciók véleményezésére jogosultak körét a rendelet 10. számú melléklete 1; 2;6; 7;8; 10;13.pontjai tartalmazzák.

A bevonás céljai:

A partnerségi terv alapján történő bevonás céljai: az állampolgárok, az érintett területen működő érdekképviselők, a térség területfejlesztési szereplői, és a véleményezésre jogosult szervezetek:

- térséget érintő elképzeléseinek áttekintése,
- helyzetértékelés és a jelenlegi kihívások bemutatása,
- tervezésbe való bevonása.

A bevonandó célcsoportok:

- az állampolgárok,
- az érdekképviselők,
- a gazdasági, üzleti és vállalkozó szektor szereplői,
- az önkormányzatok,
- a térség társadalmi szervezetei (pl. Leader egyesületek),
- a jogszabályban megnevezett véleményezésre jogosultak.

A Balaton Kiemelt Térség 2014-ben elfogadott fejlesztési dokumentumainak felülvizsgálati folyamata egy a 218/2009. Kormányrendelet 10. sz. mellékletébe foglalt partneri kör bevonásával lefolytatott véleményezési, javaslattételi fázissal indult 2018-ban.

Véleményezett dokumentumok:

- A Balaton Kiemelt Üdülőkörzet Hosszú Távú Területfejlesztési Koncepciója (2014-2030); Helyzetelemzés
- Balaton Kiemelt Térség Fejlesztési Programja – Koncepció (2014-2030)
- Balaton Kiemelt Térség Fejlesztési Programja – Stratégiai Program (2014-2020)
- Balaton Kiemelt Térség Fejlesztési Programja – Operatív Program (2014-2020)

A véleményezési, javaslattételi lehetőség során az alábbi szervezetek fogalmaztak meg véleményt a fejlesztési dokumentumokkal kapcsolatban:

- **Minisztériumok:** Pénzügyminisztérium, Emberi Erőforrások Minisztériuma, Belügyminisztérium, Agrárminisztérium, Innovációs és Technológiai Minisztérium, Honvédelmi Minisztérium
- **Területi közigazgatás szereplői:** Veszprém Megyei Közgyűlés, Zala Megyei Közgyűlés, Veszprém Megyei Kormányhivatal, Zala Megyei Kormányhivatal
- **Önkormányzati szövetségek:** Megyei Önkormányzatok Országos Szövetsége, Balatoni Szövetség
- Kaposvár Megyei Jogú Város
- Közép-dunántúli Vízügyi Igazgatóság
- Balaton-felvidéki Nemzeti Park Igazgatóság
- Magyar Tudományos Akadémia Regionális Kutatások Központja valamint
- Pannon Egyetem
- Herman Ottó Intézet
- Központi Statisztikai Hivatal
- Magyar Energetikai és Közmű-szabályozási Hivatal
- Országos Környezetvédelmi Tanács
- Országos Atomenergia Hivatal

Emellett a kiemelt térség fejlesztési dokumentumaira vonatkozóan részletes véleményezést kértünk két piaci szereplőtől, a HÉTFA Kutatóintézet Kft.-től, valamint a Vitál Pro Kft.-től. A felmerült észrevételeket a Tanács 2018. december 4-én megtárgyalta és elfogadta.

2019. évben a helyzetelemzés átdolgozása mellett lezajlott egy projektgyűjtési folyamat, mely a térségi szereplők fejlesztési igényeinek feltárását célozta. Szakértői háttéranyagok is készültek a fejlesztési program megalapozására az ingatlanpiac, a kulturális fejlesztések, a közbiztonság, a gazdasági erő és a térségi konfliktuskezelés témakörében. Szintén a szakmai egyeztetések körébe sorolható, hogy 2019 augusztus-szeptemberében két szakértői workshop került megtartásra. A háttértelepülések helyzetének feltárására és a térségi fejlesztési dokumentumok tartalmának pontosítása érdekében 2020. február 5-én vidékfejlesztési szakértői fórum került megrendezésre Holládön.

A szakmai megalapozó munkák eredményeképpen kialakult módosított fejlesztési koncepciót a Balaton Fejlesztési Tanács 2020. február 21-i ülésén megtárgyalta, elfogadta és társadalmi egyeztetésre bocsátotta. A dokumentum társadalmi egyeztetése a 218/2009. Kormányrendelet útmutatása szerint zajlott le. Jelen dokumentum a társadalmi egyeztetés eredményeit integráló változat. A társadalmi vélemények megfogalmazására 2020. március 19 - április 24 között volt lehetőség.

A véleményezési, javaslattételi lehetőség során az alábbi szervezetek fogalmaztak meg véleményt a kiemelt térségi fejlesztési koncepcióval kapcsolatban:

- **Minisztériumok:** Emberi Erőforrások Minisztériuma, Agrárminisztérium, Külügyminisztérium Honvédelmi Minisztérium
- **Területi közigazgatás szereplői:** Veszprém Megyei Közgyűlés, Zala Megyei Közgyűlés, Somogy Megyei Kormányhivatal, Zala Megyei Kormányhivatal
- **Önkormányzati szövetségek:** Megyei Önkormányzatok Országos Szövetsége

- **Települési önkormányzatok:** Keszthely Város Önkormányzata, Zalakomár, Balatonmagyaród, Dióskál, Egeraracs, Zalaszentmárton képviselőtestületei, Balatonvilágos Község Önkormányzata.
- Lechner Tudásközpont Nonprofit Kft.
- Közép-dunántúli Vízügyi Igazgatóság
- Nemzeti Közszolgálati Egyetem
- Kaposvári Egyetem
- Herman Ottó Intézet
- Központi Statisztikai Hivatal
- Országos Atomenergia Hivatal
- Siófoki Szakképzési Centrum
- Város-Teampannon Kft.
- Nők a Balatonért Egyesület
- Összefogás a Balatonért Egyesület
- Admiral Garden Társasház
- Magánszemélyek: Nezdei Csilla, Divinyi Péter, Pálfy László, Pintér Tünde

A társadalmi egyeztetés során beérkező vélemények, javaslatok a dokumentumba beépítésre kerültek a Tanács jóváhagyásával. A koncepciót a Tanács 2020. május 15-i ülésén a 22/2020 (05.15.) számú határozattal fogadta el. A hosszútávú fejlesztési koncepció társadalmi egyeztetésen átesett, majd a Tanács által elfogadott változata a kiemelt térség Stratégiai és Operatív Programjának koncepcionális alapját képezi.

A Stratégiai és az az alapján kialakítandó Operatív Program tartalmi megalapozását szolgálta az a kérdőíves felmérésbe ágyazott fejlesztési igényfelmérés is, melyet a 2020. július-október között folytattak le a Balatoni Integrációs Közhasznú NKft. munkatársai az üdülőkörzet polgármesterei körében. Az alapvetően a Covid-19 járvány térségi településeket érintő hatásait vizsgáló személyes interjúkn alapuló felmérésben prioritásként az öt legfontosabb fejlesztési szükségletet ismertethették a települési válaszadók – döntő többségében polgármesterek. Mivel az üdülőkörzet mind a 180 településén elkészülhetett ez a vizsgálat, így teljeskörű igényfelmérésre nyílt lehetőség, amelynek eredményei beépülhettek a Stratégiai Programba.

A Stratégiai és Operatív Program tervezésének szakmai megalapozása és támogatása érdekében, összhangban a Tanács által elfogadott munkatervvel, a 2020. őszén a Balatoni Integrációs Közhasznú NKft. tematikus munkacsoport üléseket szervezett (a pandémiás helyzetre való tekintettel online formában). A szakmai tanácskozás célja az volt, hogy az országos szintű operatív programok tartalma mellett a különböző szakpolitikák fejlesztési terveit és igényeit, valamint a térségi szereplők fejlesztési elképzeléseit, projektjeit is megismerhesse a szakmai közvélemény. Az alábbi munkacsoport ülések zajlottak le a tervezési folyamat során:

1. Közlekedésfejlesztés – 2020. október 7.
2. Környezetvédelem, természetvédelem; 2020. október 14.
3. Területfejlesztés – vidékfejlesztés; 2020. október 19.
4. Gazdaságfejlesztés – turizmusfejlesztés; 2020. október 21.
5. Humán fejlesztések; 2020. október 22.

A munkacsoportüléseken elhangzott javaslatok és igények, valamint a tanácskozások szakmai konklúziói beépültek a kiemelt térségi Stratégiai Programba. Az egyeztetések nyomán kialakított

Stratégiai Program társadalmi egyeztetésre szánt változatát a Balaton Fejlesztési Tanács 2020. december 4-i ülésén a határozattal elfogadta, és felkérte a Balatoni Integrációs Közhasznú NKft.-t, hogy a vonatkozó jogszabályba foglaltak szerint kezdje meg a Program társadalmi egyeztetését.

A Stratégiai Program társadalmi vitája ennek megfelelően 2020. december 7. – 2021. január 25. között zajlott, azonban a megadott határidőn túl is érkeztek be vélemények, melyeket szintén figyelembe vettünk a módosítás során. A társadalmi egyeztetés keretében a dokumentum feltöltésre került a Lechner Tudásközpont által üzemeltetett Térport.hu felületre, valamint a balatonregion.hu honlapon készült egy a program véleményezését szolgáló oldal. A 218/2009. Kormányrendelet előírásai szerint a véleményezésre jogosult szervezetek külön felkértük véleményük megfogalmazására. A véleményezés során az alábbi szervezetek fogalmaztak meg módosítási javaslatokat:

- **Minisztériumok:** Pénzügyminisztérium, Innovációs és Technológiai Minisztérium, Emberi Erőforrások Minisztériuma, Agrárminisztérium, Igazságügyi Minisztérium, Belügyminisztérium
- **Területi közigazgatás szereplői:** Veszprém Megyei Közgyűlés, Somogy Megyei Kormányhivatal, Veszprém Megyei Kormányhivatal, Zala Megyei Kormányhivatal, Pest Megyei Kormányhivatal
- **Önkormányzati szövetségek:** Megyei Önkormányzatok Országos Szövetsége, Települési Önkormányzatok Szövetsége, Megyei Jogú Városok Szövetsége, Balatoni Szövetség
- **Települési önkormányzatok:** Balatonalmádi, Balatonkenese, Csömend, Balatonvilágos, Szigliget, Tapolca, Zalakaros önkormányzatai.
- Dél-Dunántúli Gazdaságfejlesztési Zóna kormánybiztosa (Miniszterelnökség)
- Balaton-felvidéki Nemzeti Park Igazgatóság
- Magyar Tudományos Akadémia
- Lechner Tudásközpont Nonprofit Kft.
- Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság
- Közép-dunántúli Vízügyi Igazgatóság
- Szent István Egyetem Georgikon Campus (Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem)
- Pannon Egyetem Gazdaságtudományi Kar
- Nemzeti Közszolgálati Egyetem
- Herman Ottó Intézet
- Központi Statisztikai Hivatal
- Országos Atomenergia Hivatal
- Magyar Energetikai és Közműszabályozási Hivatal
- Aktív és Ökoturisztikai Fejlesztési Központ NKft.
- Balatoni Kör
- Káli-Medence Környezetvédelmi Társaság
- Védegyelet Pálkövéért Természet- és Környezetvédelmi Egyesület.

A megküldött észrevételek, módosítási javaslatok, vélemények tételes megválaszolása megtörtént, a vélemények Stratégiai Programba történő beépülése nyomon követhető a dokumentációhoz kapcsolódó, a Balaton Fejlesztési Tanács honlapjára is feltöltött összesítő táblázatban. A társadalmi vita eredményei illetve a felmerülő szakmai kérdések négy tematikus online fórum keretében kerültek bemutatásra a Tanács tagjai az érintett szakpolitikai, szakigazgatási szervezetek, térségi stakeholderek, szakmai szervezetek, érdeklődők számára:

- 2021. február 9. 9:00 – 10:30 Népeségmegtartó-képesség fejlesztése a Balaton Kiemelt Térségben
- 2021. február 9. 14:00 – 15:30 Környezetvédelmi célú fejlesztések a Balaton Kiemelt Térségben
- 2021. február 11. 9:00 – 10:30 Turizmusfejlesztés közlekedésfejlesztés
- 2021. február 11. 14:00 – 15:30 Helyi gazdaságfejlesztés

A teljes Stratégiai Program valamint az Operatív Program társadalmi egyeztetésre szánt változata bemutatásra került a 2021. február 18-i online fórumon a dokumentumok Tanács elé történő terjesztését megelőző napon. A Stratégiai Program társadalmi egyeztetést követő változata a Tanács 2021. február 19-i ülésén került előterjesztésre az Operatív Program társadalmi egyeztetésre szánt változatával együtt.

9. TERVEZÉSKÍSÉRŐ ELJÁRÁSOK

A kiemelt térség tervezési dokumentumaihoz csatolandó hatásvizsgálati dokumentumok elkészítése folyamatban van. A tervezett tartalom benyújtásra került a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet által érintett megyék (Somogy, Veszprém, Zala) kormányhivatalai valamint a Balaton-felvidéki Nemzeti Park Igazgatóság számára. A bevont szervezetek javaslatai alapján zajlik a hatásvizsgálati dokumentumok kialakítása, melyek elfogadása a társadalmi egyeztetést követően a kiemelt térségi fejlesztési dokumentumok végleges, teljeskörű elfogadásával együtt várható.

A hatósági egyeztetésen átesett tervezett tartalom az alábbiakban foglalható össze:

A Balaton Kiemelt Térség területfejlesztési tervdokumentumai felülvizsgálatának
Stratégiai Környezeti Vizsgálata (SKV)

(2005/2 Korm. rendelet szerinti környezeti értékelési előírásnak megfelelően)

– tematika javaslat hatósági egyeztetésre –

Stratégiai Környezeti vizsgálat (SKV) kidolgozásának folyamata

- A környezeti értékelés kidolgozási folyamatának ismertetése
 - Előzmények, a tematika kialakítása és egyeztetése
 - A tervezési folyamat más részeihez való kapcsolódás
- A környezeti értékelés készítése során tett javaslatok hatása a tervek alakulására
 - SKV javaslatok hatása a területfejlesztési tervdokumentumokra
- A környezet védelméért felelős szervek bevonása
 - Vélemények figyelembevétele az SKV készítése során
- A nyilvánosság bevonása
 - Vélemények figyelembevétele az SKV készítése során
- A környezeti értékelés módszertana
 - Felhasznált adatok forrása
 - Az alkalmazott módszer korlátai

A Balaton Kiemelt Térség felülvizsgált területfejlesztési dokumentumainak rövid ismertetése

A területfejlesztési tervdokumentumok céljainak, tartalmának összefoglaló ismertetése

- Célok, intézkedések ismertetése kiemelve a környezeti értékelés szempontból fontos elemeket

A területfejlesztési tervdokumentumok összefüggése más releváns tervekkel, programokkal

A Balaton Kiemelt Térség felülvizsgált területfejlesztési dokumentumai környezeti és fenntarthatóságra gyakorolt hatásainak feltárása

A kiemelt térség jelenlegi környezeti helyzetértékelése

- A területfejlesztési dokumentumok módosításával összefüggésben leginkább jellemző környezeti állapotjellemzők azonosítása, ismertetése
- A környezeti állapot egyéb jellemzőinek leírása (terhelhetőség, eltartóképesség)
- A fennálló környezeti konfliktusok, problémák leírása

- A környezetvédelmi célok és szempontok megjelenése, figyelembe vétele a felülvizsgált területfejlesztési dokumentumokban
 - A területfejlesztési dokumentumok rövid-, közép és hosszú távú céljainak közvetett és közvetlen hatásai a térségi adottságokra (környezeti hatást kiváltó tényezők, okok feltárása) és a fenntarthatóságra
 - A térségi adottságokra, fenntarthatóságra gyakorolt hatások értékelése
 - A stratégia céljainak, tartalmának összevetése a releváns nemzetközi, közösségi, országos szinten kitűzött környezet- és természetvédelmi célokkal

- A felülvizsgált területfejlesztési dokumentumok megvalósulása esetén várható környezeti hatások, környezeti következmények előrejelzése
 - Az intézkedések, programok környezetvédelmi tartalmának és konzisztenciájának vizsgálata
 - Az intézkedések, programok környezeti hatásai
 - környezeti elemekre (talaj, földtani közeg, vizek, élővilág, levegő...)
 - környezeti elemek rendszereire (természet és tájkép védelemre)
 - természetvédelmi oltalom alatt álló, valamint NATURA-2000 területekre
 - az emberi egészséget és életminőséget érintően
 - a települési környezetminőséget érintően
 - a környezettudatosságot, környezetbarát magatartást érintően
 - az éghajlatváltozással, klímavédelemmel környezeti katasztrófával összefüggésben
 - A környezeti hatások értékelése

- A felülvizsgált területfejlesztési dokumentumok megvalósítása következtében várható káros környezeti hatások elkerülésére tett javaslatok

- Javaslat olyan környezeti szempontú intézkedésekre, előírásokra, amelyeket a felülvizsgált területfejlesztési dokumentumok által befolyásolt más tervekben figyelembe kell venni

- Monitorozási javaslatok

- Közérthető összefoglaló